

TIETO & TRENDIT

Tilastokeskus

Talous- ja hyvinvointikatsaus

1•2017

Nuorison luottamus
koetuksella

Tytöistä ja pojista
polvi parantunut?

Eriytyminen periytyy
myös vaaliuurnilla

Yhä useampi tekee
kahta työtä

10

Pertti Taskinen:

Sivutyötä tekevien määrä on kasvanut selvästi viime vuosina.

PÄÄKIRJOITUS

- 5** Uusia ratkaisuja etsimässä
Marjo Bruun

TRENDIT

- 6** NEET-nuoria eniten eteläisessä Euroopassa
8 Syntyneitä vähemmän kuin kuolleita ensimmäistä kertaa rauhan aikana
9 Tietoon tulleiden seksuaalirikoksien määrä kasvussa
9 Asuntovelallisilla velkaa yli kaksi kertaa vuositulojen verran
9 Julkisista menoista lähes puolet sosiaaliturvaan
10 Sivutyöt ovat yleistyneet
Pertti Taskinen
12 Talkkari ei kadonnutkaan
Pekka Lith

U. ÖSTLUND

12

Talonmiehiäkin on vielä vaikka huoltoyhtiöt ovat vallanneet alaa

Kyseenalainen koulutustrendin muutos

Toisen asteen koulutuksen trendimuutoksen pitkän ajan vaikutuksia ei vielä ymmärretä Suomessa.

U. ÖSTLUND

TEEMA: NUORET JA TULEVAISUUS

- 15** Periytyvää eriytymistä – vanhemmilla selvä vaikutus nuorten äänestämiseen
Hannu Lahtinen, Hanna Wass ja Jani Erola
- 21** Tytöistä ja pojista polvi parantunut?
Nuorten väestökehitys ja elinolot
Miina Keski-Petäjä
- 30** Nuorison luottamus koetuksella
Sami Myllyniemi
- 36** Nuoret eivät pärjää ilman oikeanlaista koulutusta
Hannu Karhunen
- 41** "Loma on sitä, että on aikaa tehdä rästityöt"
Unelmat ja arki kohtaavat nuorten yrittäjyydessä
Päivi Berg, Sanna Aaltonen, Anu-Hanna Anttila, Terhi Hautamäki, Vuokko Härmä, Sami Perttilä ja Hanna Ylöstalo
- 49** Nuoret kuluttajina – niukkoja resursseja ja aktiivista toimintaa
Minna Autio
- KOLUMNI**
- 54** Nuoruus ja kuolemattomuus
Päivi Berg
- 55** Maahanmuutto kasvattaa nuorten määrää
Marja-Liisa Helminen

21

Miina Keski-Petäjä:
Nuorten kiinnittyminen työhön ja perhe-elämään on myöhentynyt ja tullut aiempaa epävarmemmaksi.

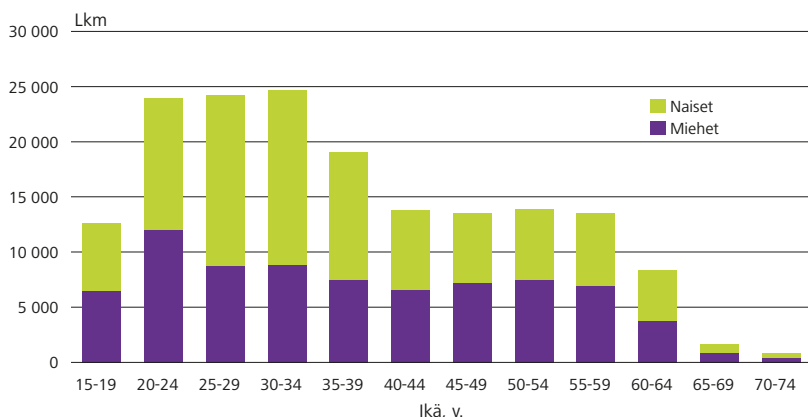

U. ÖSTLUND

15

Nuoren kotoa saadut lähtökohdat näkyvät äänestystavan muodostumisessa ja eriyttävät helposti poliittista osallisuutta pysyvästi.

66

Kolme prosenttia väestöstä jää tilastoinnissa pääasiallisen toiminnan luokittelun ulkopuolelle. Joukossa on NEET-nuoria, kotiäitejä ja ulkomaalaistaustaisia.

KIRJOJA

61 "Niukan rahan" ideologia kaventaa mahdollisuutta tarttua tärkeisiin asioihin

Abraham Sutela

62 Uusliberalistinen luokkajärjestys jakaa meidät aktiivikansalaisiin ja ylijäämäihmisiin

Mirja Liikkanen

64 Eläke-elefantti ajaa sukupolvet vastakkain

Jouni Kotkavuori

66 Pääasiallisen toiminnan luokittelua mahdollista tarkentaa

Netta Hiitola

70 KOTIMAAN KATSAUS

74 Äänestäminen on paras tapa vaikuttaa, mutta...

Shutterstock

KESKUSTELE BLOGISSA

TIETOTRENDITBLOGI.STAT.FI

Mikä saisi sinut vastaamaan?

Voiko vihreää kasvua vauhdittaa?

Vaarallinen tilasto vai vaihtoehtoinen tosiasia

Talouden suhdanne on suosinut miehiä työmarkkinoilla

Asuntorakentaminen kaukana huippuvuosista

Tilastokeskus

JULKAISIJA

Tilastokeskus

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit

Työpajankatu 13, 00022

Tilastokeskus

tietotrendit@stat.fi

etu.sukunimi@stat.fi

ISSN 1795-9799 (print)

ISSN 2343-2497 (pdf)

.....
PÄÄTOIMITTAJA Hannele Orjala puh. 029 551 3582 **TOIMITUS:** Kirsti Ahlqvist, Jouni Kotkavuori, Päivi Linna-Koski, Maija Metsä, **GRAAFINEN ILME JA TAITTO** Riikka Turunen **PAINATUS** Grano Oy **TILAUSEHDOT:** Tieto&trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Kestotilauksen hinta on 98 euroa vuodessa. Tilaus alkaa heti seuraavasta numerosta ja jatkuu kestitilauksena ilman eri ilmoitusta. Irtonumeron hinta on 25 euroa. **TILAUKSET:** Edita Publishing Oy, puh. 020 450 05, asiakaspalvelu.publishing@edita.fi tai tietotrendit@stat.fi
 .....

Julkaisun artikkelit eivät ole Tilastokeskuksen kannanottoja vaan niistä vastaavat tekijät. Julkaisun tietoja saa lainata, lähde mainiten.

MARJO BRUUN
PÄÄJOHTAJA

Uusia ratkaisuja etsimässä

Koulutus on hyvä pohja elämälle. Se opettaa pitkäjänteisyyttä, ongelmanratkaisua, tietojen etsintää ja ajattelua. Opiskellessa kehittyvät myös sosiaaliset taidot ja kyky tehdä yhteistyötä erilaisten ihmisten kanssa. Opiskelun ja työelämän kautta saamme kokemuksia siitä, mikä toimii ja mikä ei, millaisilla tavoilla ongelmia ratkotaan ja miten monimutkaisiin kysymyksiin löydetään oikeat vastaukset.

Kunvastaan tulee uusia ongelmia ja kysymyksiä, pyrimme löytämään niihin ratkaisut nojautumalla jo koettuun ja itselle tuttuun tapaan. Joskus eteen tulee kuitenkin ”ylitsepääsemättömiä” ongelmia, ja apua on haettava muilta. Asioiden pohtiminen yhdessä tuo esiin erilaisia näkökantoja ja uudenlaisia ratkaisumalleja. Työelämässä etsitäänkin usein yhteistyön avulla tuloksia tehokkaasti, ja samalla kaikkien työhön osallistuvien osaaminen ja ajattelu kehittyy. Nuoremmat kuulevat kertomuksia kokeneemmilta ja toisaalta voivat tuoda tuoretta osaamista ja kyseenalaistamista keskusteluun. Ihmisten välinen vuorovaikutus on voimavara.

Maailma muuttuu nopeasti, ja muutoksen suuntaa on entistä vaikeampi ennakoita tai arvailla. Erilaisia muutoksia tapahtuu teknologian kehityksen myötä ja toisaalta yhteiskunnallisten kehityssuuntien seurauksena. Teknologia mahdollistaa jo nyt itse ajavat autot, 3D-tulostuksen ja robotit, samoin tekoälyn käyttö hakee paikkaansa yhteiskunnassa. Väestön ikääntyminen, pitkään jatkunut hidaskasvu, lisääntyneet muuttoliikkeet ja voimakkaat muutokset kansainvälisessä poliittisessä ilmastossa vaikuttavat kansalaisten arkeen, asenteisiin ja odotuksiin yhteiskuntaa kohtaan.

Kehityksen ennakoimisen vaikeus synnyttää epävarmuutta tulevaisuudesta. Vanhat keinot ratkaista uudenlaisia ongelmia eivät enää välttämättä toimi. Toisaalta muutos tarjoaa poikkeuksellisia mahdollisuuksia uudistumiselle niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla.

Yksi aikamme muotitermeistä on innovaatio; uusien ratkaisujen löytäminen hyödyntäen tuttuja osia uudella tavalla. Innovaatiosta – oli sitten kyse radikaalista, taloudellisesta, sosiaalisesta, julkisesta, disruptiivisesta tai avoimesta innovaatiosta – onkin tullut yksi keskeisistä käsitteistä nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa, eikä syyttä. Yhä selvemmin on nähtävissä, että samojen asioiden tekemiseen tai samalla ta-

valla toimimiseen on haettava uudistusta. Ihmisten ja tavaroitten kuljettamiseen on teknologian ansiosta löytnyt useita vaihtoehtoja sitten hevostärryjen ja paikasta toiseen siirtymisellekin on jo kehitetty korvaavia toimintoja. Samoin on käynyt monille erinomaisille aikansa tuotteille ja ratkaisuille.

Innovaatioita edistetään yrityksissä ja organisaatioissa perustamalla innovaatioyksiköitä. Innovaatioiden avulla kehitetään uusia ratkaisuja, tuotteita tai menetelmiä, ja se yhdistetään usein tutkimus- ja tuotekehitykseen.

Yksilötasolla ajattelu kehittyy ja uusia ideoita syntyy, kun jakaa näkemyksiä muiden kanssa, pyrkii löytämään vastauksia ryhmässä ja saa vaikutteita muualta. Tämä on tyypillistä opiskelun yhteydessä, mutta myös työelämässä voi halutessaan hakeutua tilanteisiin, joissa näkökulmat vaihtelevat. Luovuuttaan voi ruokkia tapaamalla erilaisia ihmisiä ja kuuntelemalla niitäkin, joiden näkemyksiä ei yleensä huomaa tai joiden kanssa on eri mieltä. Samalla harjoitamme aivojamme löytämään uudenlaisia yhteyksiä asioille.

Elinikäinen oppiminen ja luovuuden kehittäminen vaativat työtä. On pidettävä yllä osaamista ja kykyä omaksumaa uutta myös vuosia ja vuosikymmeniä perusopinnot jälkeen, jotta toimii menneen maailman välineillä. Luovaa ajattelua voi kehittää aivan arkisissakin tilanteissa, toimimalla totutusta poiketen ja yllättäen vaikka itsensä.

Tilastotyössä uudistumisen kannalta hyödyllisiksi ovat osoittautuneet kansainväliset verkostot, joissa työstitään jonkin aihealueen ajankohtaisia kysymyksiä. Tällä hetkellä esillä ovat erityisesti globalisaatioon liittyvät tilastot, kuten muuttoliikkeet ja monikansallisten yritysten tilastointi. Vaihdamalla näkemyksiä eri maiden asiantuntijoiden kanssa saa aiheesta uudenlaista tietoa, kuulee muiden menetelmällisistä ratkaisuista kerätä tai käsitellä tietoa. Joissain työryhmissä kehitetään myös menetelmiä tai ohjeita laajemminkin käytettäväksi. Syntyy uusia tapoja tuottaa luotettavaa tilastotietoa, joka on kansainvälisesti vertailukelpoista.

Meitä ympäröivän maailman ongelmat tuntuvat joskus liian suurilta ja monimutkaisilta. Ihminen toimii kuitenkin tehokkaimmin ratkoessaan haastavia kysymyksiä tiukassa aikataulussa. Jos pystymme hyödyntämään tätä kykyä yhdessä, kehittämällä ja yhdistellen uutta teknologiaa ja kokemusta, muuttuu mahdollisuus mahdolliseksi ja ratkaisut ovat löydettävissä ja paikoin jopa helppoja.

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhdenmuk. inflaatio v. muutos %	Työttö- myys- aste, %
	3. nelj. 2016	4. nelj. 2016	jouluk. 2016	jouluk. 2016
Suomi	1,6	3,9*	1,1	8,7
Alankomaat	2,4e	2,6	0,7	5,4
Belgia	1,3	2,0*	2,2	7,6
Espanja	3,3e	1,3	1,4	18,4
Irlanti	6,9	-1,1*	-0,2	7,2
Italia	0,6	2,5*	0,5	12,0
Itävalta	1,2	0,9*	1,6	5,7
Kreikka	1,6e	5,1*	0,3	23,0*
Kypros	2,9	5,2*	0,1	14,3
Latvia	0,3	9,3	2,1	9,8
Liettua	1,7	2,9	2,0	8,1
Luxemburg	4,6	-1,3*	1,6	6,3
Malta	3,0	-2,1	1,0	4,5
Portugali	1,4	-0,7	0,9	10,2
Ranska	0,7	0,1*	0,8	9,6
Saksa	1,5	1,3	1,7	3,9
Slovakia	3,0	1,5*	0,2	8,8
Slovenia	2,7	8,5*	0,6	7,5
Viro	1,3	5,2	2,4	6,7*
Euroalue	1,6	1,3*	1,1	9,6
Britannia	0,6	1,0*	1,6	4,8*
Bulgaria	3,2e	5,1	-0,5	7,1
Kroatia	2,9	7,2	0,7	11,4
Puola	2,0	4,0	0,9	5,9
Romania	4,3e	3,9*	-0,1	5,5
Ruotsi	2,8	-0,6	1,7	6,9
Tanska	1,1	10,9	0,3	6,2
Tšekki	1,6	3,0	2,1	3,5
Unkari	2,2	-0,2*	1,8	4,5*
EU28	1,6	1,3*	1,2	8,2
Norja	-0,9	-3,3	3,8	4,7*
Sveitsi	1,3	0,3*	-0,2	3,5
Venäjä	-0,4	2,6*	5,4	5,3
Kiina	6,8*	6,3*	2,1	4,0
Intia	7,3	5,5*	3,4	4,9*
Japani	1,1	4,6*	0,3	3,1
Yhdysvallat	1,9*	0,2*	2,1	4,7

Lähteet: Eurostat, Tradingeconomics.com

(e) ennakkoluku

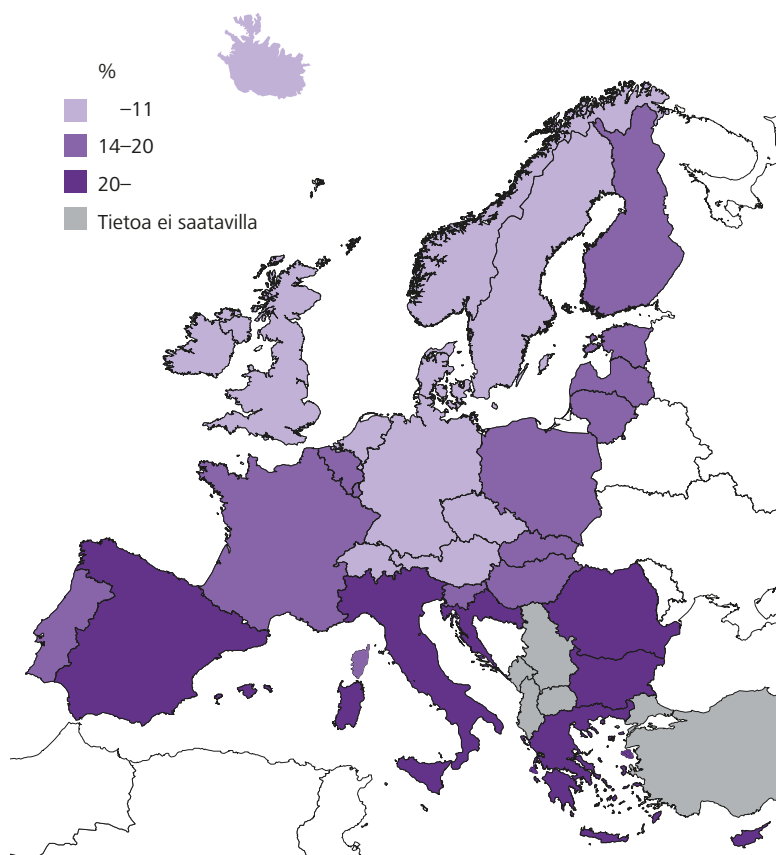
* POIKKEUKSET:

Bkt: Kiina, Yhdysvallat 4. nelj. 2016

Teollisuustuotanto, pl. kaivostoiminta, sähkö-, kaasun- ja vesihuolto, työpäiväkorjattu: Suomi, Belgia, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Luxemburg, Ranska, Slovakia, Slovenia, Euroalue, Britannia, Romania, Unkari 3. nelj. 2016; Sveitsi syysk. 2016; Venäjä, Kiina, Yhdysvallat jouluk. 2016; Intia, Japani marrask. 2016

Harmonisoitu työttömyysaste: Viro, Unkari, Norja marrask. 2016; Kreikka, Britannia lokak. 2016; Intia 2013

20–24-vuotiaiden NEET-aste vuonna 2015, % ikäluokasta

Lähde: Eurostat, © EuroGeographics for the administrative boundaries

NEET-nuoria eniten eteläisessä Euroopassa

Vuonna 2015 Italiassa useampi kuin yksi neljästä (31,1 %) 20–24-vuotiaasta oli niin sanottu NEET-nuori (neither in employment nor in education or training).

Kreikassa työelämän, koulutuksen ja harjoittelun ulkopuolella vastaavan ikäisestä nuorista oli reilut 26 prosenttia. Kroatia, Romaniassa ja Bulgariassa vastaavasti noin 24 prosenttia sekä Espanjassa ja Kyproksella 22 prosenttia.

Kaikkiaan koko EU:ssa oli lähes 5 miljoonaa 20–24-vuotiaasta NEET-nuorta vuonna 2015. Koko ikäryhmästä heidän osuutensa oli 17,3 prosenttia.

Alankomaissa NEET-aste oli alhaisin eli reilut 7 prosenttia. Myös Saksassa (9,3 %) ja muissa Pohjoismaissa NEET-nuor-

ten osuus jäi alle 10 prosenttiin: Ruotsissa ja Tanskassa molemmissa 9,3 prosenttiin. Norjassa (8,2 %) ja etenkin Islannissa (5,6 %) nuorten tilanne olikoulutuksen ja työllistymisen osalta valoisampi.

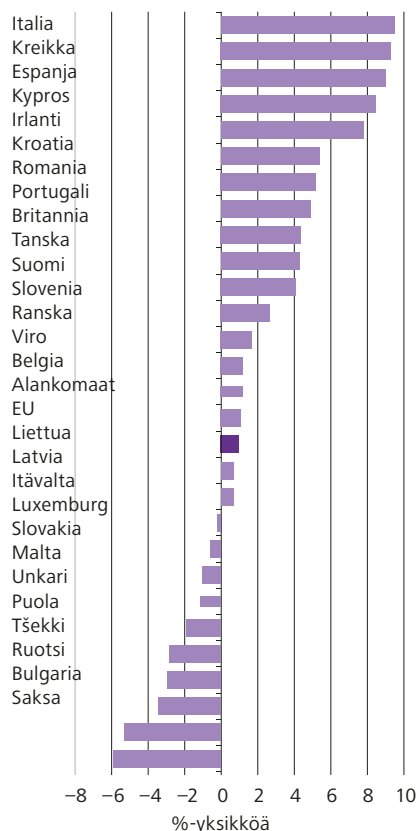
Suomessa NEET-aste oli selvästi Pohjoismaiden korkein, 15,7 prosenttia vuonna 2015.

Suomessa osuus kasvanut

Suomessa 20–24-vuotiaiden NEET-nuorten osuus koko ikäryhmästä on kasvanut 4,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2006, jolloin se oli 11,6 prosenttia. (Kuvio 1)

Italiassa NEET-aste on noussut 9,5 prosenttiyksikköä vuodesta 2006. Muita heikkommin pärjänneitä maita olivat Kreikka

KUVIO 1. 20–24-vuotiaiden NEET-asteen muutos vuodesta 2006 vuoteen 2015

Lähde: Eurostat, news release 155/2016

NEET-statusen saavat nuoret, jotka eivät työskentele eivätkä ole koulutuksessa tai harjoittelussa. Työttömyyden kierre ja syrjäytymisriski on etenkin niillä nuorilla, joilla NEET-statusella oleminen on pitkittynyt. Osalle nuorista kyseessä on kuitenkin väliaikainen ja vapaaehtoinen elämäntilanne: esimerkiksi välivuotta viettäville, pääsykokeisiin lukeville sekä armeijan alkamista odottaville nuorille. (Larja ym. 2016)

(kasvua 9,3 %-yksikköä), Espanja (+ 9,0), Kypros (+8,5), Irlanti (+7,8 %-yksikköä), Kroatia, Romania, Portugali ja Britannia.

Saksassa ammattiin valmentava oppisopimuskoulutus on tuottanut hyvää tulosta: NEET-nuorten osuus on vähentynyt vuodesta 2006 vajaat 6 prosenttiyksikköä. NEET-aste on vuodesta 2006 pienentynyt myös mm. Bulgariassa (-5,3 %-yksikköä), Ruotsissa (-3,4), Tšekissä (-2,9) ja Puolassa (-2,8 %-yksikköä). ■

TILASTOKESKUS KOULUTTAA

KEVÄÄN 2017 KURSSITARJONTAA:

REGRESSIOANALYYSI TILASTOLLISEN RIIPPUVUUDEN TARKASTELUN MENETELMÄNÄ 8.3.2017

TULKITSE JA KÄYTÄ TILASTOJA OIKEIN 14.3.2017

TILASTOTIETOKANTOJEN JA AVOIMEN DATAN KÄYTTÖMAHDOLLISUUDET 5.4.2017

SUHDANNEKEHITYKSEN HERKÄT TIETOLÄHTEET 4.5.2017

AJANKOHTAISTA ASUNTOMARKKINOILTA 31.5.2017

Kurssien ohjelmat kotisivuillamme:
TILASTOKESKUS.FI/KOULUTUSPALVELUT

Perustietoja tilastoista ja niiden käyttömahdollisuuksista – Tutustu Tilastokouluun TILASTOKOULU.STAT.FI

Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa Työpajankatu 13, 00580 Helsinki

Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi, puh. 029 551 3681

Tilastokeskus

[VÄESTÖ]

Syntyneitä vähemmän kuin kuolleita ensimmäistä kertaa rauhan aikana

Suomalaisia syntyi vuonna 2016 vähemmän kuin kuoli ensimmäistä kertaa vuosina 1900–2016, jos poikkeusvuosia 1918 ja 1940 ei oteta lukuun. Syntyneiden määrä on pienentynyt nyt kuutena vuonna peräkkäin. Kun luonnollista väestönkasvua ei vuonna 2016 ollut, väestön määrä kasvoi ulkomailta tulleen muuttovoiton turvin.

Vuoden 2016 ennakkotietojen mukaan maamme väkiluku kasvoi 15 285 hengellä ja oli vuoden lopussa 5 502 593. Väestönkasvua oli 270 henkeä vähemmän kuin vuonna 2015.

Joulukuun ennakkotilaston mukaan vuonna 2016 syntyi 52 645 lasta, mikä on itsenäisyyden ajan pienin syntyneiden määrä. Lapsia syntyi 2 827 vähemmän kuin edellisvuonna.

Vuonna 2016 kuolleita oli 53 629, mikä on 1 137 henkeä enemmän kuin vuotta aiemmin. Koko maassa syntyneitä oli 984 vähemmän kun kuolleita.

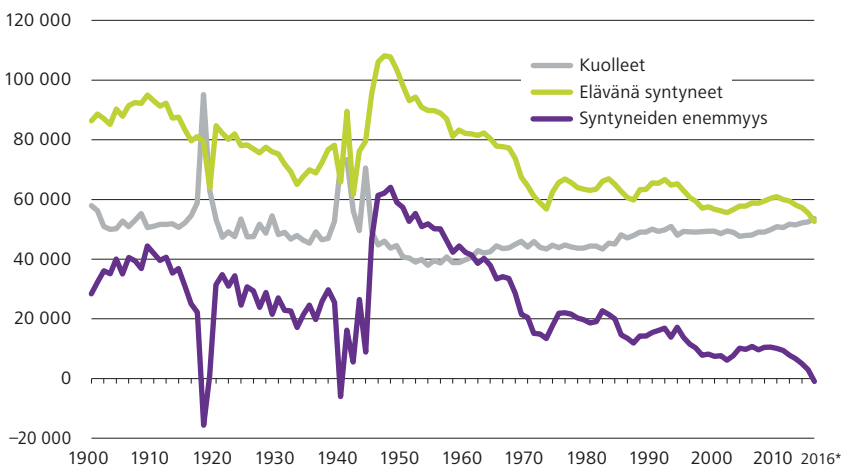
Syntyneiden määrä ylitti kuolleiden määrän maakunnista vain Uudellamaalla, Pohjois-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla, Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla.

Ulkomailta muutti joulukuun loppuun mennessä Suomeen 32 276 henkeä ja Suomesta ulkomaille 16 007 henkeä. Suomen kansalaisia maahanmuuttajista oli 7 588 ja maastamuuttajista 11 221. Maahanmuuttoja oli 3 530 enemmän ja maastamuuttoja 298 vähemmän kuin edellisvuonna. Maahanmuuton muuttovoitto oli 16 269 henkeä ja 3 828 suurempi kuin vuotta aiemmin.

Suurin väestötappio Satakunnassa ja Savossa

Kuntien välisiä muuttoa kertyi vuoden alusta joulukuun loppuun mennessä ennakkotietojen mukaan 278 927. Vähennyistä edelliseen vuoteen verrattuna oli 1 557 muuttoa vuoden 2016 kuntajaon mukaan.

Syntyneet, kuolleet ja syntyneiden enemmisyys Suomessa 1900–2016*

*) Vuoden 2016 ennakkotiedot

Lähde: Tilastokeskus, Väestön ennakkotilasto

Väestönmuutokset

	3. nelj. 2015	4. nelj. 2015	1. nelj. 2016*	2. nelj. 2016*	3. nelj. 2016*	4. nelj. 2016*
Elävänä syntyneet	14 648	13 395	12 996	13 539	13 905	12 205
Kuolleet	12 206	13 543	14 713	12 754	12 456	13 706
Syntyneiden enemmisyys	2 442	-148	-1 717	785	1 449	-1 501
Maahan muuttaneet	9 529	6 655	6 303	7 742	11 034	7 197
Maasta muuttaneet	5 081	3 831	3 717	3 335	5 564	3 391
Nettomaahanmuutto	4 448	2 824	2 586	4 407	5 470	3 806
Väestönlisäys ¹⁾	6 890	2 676	869	5 192	6 919	2 305
Väkiluku²⁾	5 484 498	5 487 308	5 448 177	5 493 369	5 500 288	5 502 593

* Ennakkotieto

¹⁾ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

²⁾ Ajankohdan lopussa

Maakunnittaisten ennakkotietojen mukaan väkiluku kasvoi vuonna 2016 Uudellamaalla, Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Ahvenanmaalla.

Väkiluku kasvoi määrällisesti eniten Uudellamaalla, jossa väestö kasvoi 18 208 hengellä. Seuraavaksi eniten väkiluku kasvoi Pirkanmaalla, 3 165 hengellä.

Väkilukuun suhteutettuna väestönlisäys oli suurinta Uudellamaalla, 11,2 promillea ja Ahvenanmaalla 8,1 promillea.

Pirkanmaan suhteellinen väestönkasvu oli kolmanneksi suurinta, 6,2 promillea.

Määrällisesti suurin väestötappio oli Satakunnassa, joka menetti väkiluvustaan 1 412 henkeä. Etelä-Savon väkiluku väheni 1 377 hengellä, mikä oli toiseksi suurin väestötappio. Suhteellisesti suurimman väestötappion koki Etelä-Savo, 9,2 promillea. ■

Lähde: Tilastokeskus, Väestön ennakkotilasto

Tietoon tulleiden seksuaalirikoksien määrä kasvussa

Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tuli vuoden 2016 aikana kaikkiaan 823 000 rikosta ja rikkomusta, mikä on 4 500 tapausta (0,6 prosenttia) enemmän kuin vuotta aiemmin.

Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia tuli tietoon 36 000 eli 0,4 prosenttia edellisvuotta vähemmän.

Seksuaalirikoksia kirjattiin 3 400, mikä on 8,6 prosenttia edellisvuotta enemmän. Raiskauksia ilmoitettiin 1 172 eli 109 tapausta (10,3 prosenttia) enemmän. Lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä tuli tietoon 1 260, mikä on 1,9 prosenttia enemmän kuin vuonna 2015. Lisäksi ilmoitettiin 933 muuta seksuaalirikosta, joista 533 oli seksuaalista ahdistelua. Vuoden 2015 aikana seksuaalisesta ahdistelusta tehtiin 283 ilmoitusta.

Omaisuusrikoksia tuli vuoden 2016 aikana tietoon yhteensä 230 500, mikä on 5 500 (2,3 prosenttia) vähemmän kuin edellisvuonna.

Vähemmän rattijuopumuksia

Rattijuopumuksia tuli vuoden 2016 aikana tietoon kaikkiaan 17 400, mikä on 1,8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2015. Tietoon tulleista rattijuopumuksista noin 40 prosenttia oli törkeitä rattijuopumuksia. Törkeät rattijuopumukset vähenivät 7 prosenttia ja muut rattijuopumukset lisääntyivät 2,3 prosenttia. Vielä vuonna 2013 törkeitä rattijuopumuksia oli yli puolet kaikista rattijuopumuksista.

Huumausainerikoksia kirjattiin 25 100, mikä on 7,4 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Törkeiden huumausainerikosten määrä lisääntyi 11,8 prosenttia. Niitä tuli ilmi 1 180. Vajaat kaksi kolmesta huumausainerikoksesta on käyttöririkoksia. Niitä tuli ilmi 15 700, mikä on 580 tapausta enemmän kuin vuoden 2015 aikana.

Identiteettivarkaudesta kirjattiin 3 300 ilmoitusta. Identiteettivarkaus lisättiin ri-

Huumerikokset lisääntyivät viime vuonna.

koslakiin 4.9.2015 ja vuoden 2015 lopulla siitä tehtiin 518 rikosilmoitusta. ■

Lähde: Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto 2016, 4. vuosineljännes

Asuntovelallisilla velkaa yli kaksi kertaa vuositulojen verran

Asuntovelallisilla asutokunnilla oli velkaa keskimäärin 219 prosenttia käytettävissä olevista vuosituloistaan vuonna 2015. Velkaantumisasaste oli sitä korkeampi, mitä nuorempi oli asutokunnan viitehenkilö. Nuorimmilla velat olivat yli kolminkertaiset, mutta eläkeikäisilläkin asuntovelallisilla oli velkaa lähes puolitoista kertaa vuositulojen verran.

Keskimäärin asuntovelallisilla oli asuntovelkaa 95 740 euroa, mikä oli 1,7 prosenttia edellisvuotista enemmän.

Useimmin asuntovelallisia olivat kahden huoltajan lapsiperheet, joista asuntovelallisia oli 71 prosenttia. Yksinhuoltajaperheistä asuntovelkaa oli 38 prosentilla ja kahden aikuisen lapsettomista asutokunnista 30 prosentilla.

Yhden hengen asutokunnista har-

vemmalla kuin joka viidennellä oli asuntovelkaa.

Edellisvuodesta velat kasvoivat reaalisesti 2,7 prosenttia. Asuntovelat kasvoivat kaksi, muut velat neljä ja elinkeinotoiminnan ja tulonhankinnan velat viisi prosenttia.

Korkoja asutokunnat maksoivat 1,8 miljardia euroa vuonna 2015. Keskimääräiset korkomenot velallista asutokuntaa kohti olivat 1 320 euroa. Asutokunnat maksoivat korkoja reaalisesti kolmanneksen vähemmän kuin vuonna 2002, vaikka niiden velat ovat tänä aikana kaksinkertaistuneet. ■

Lähde: Tilastokeskus, Velkaantumistilasto 2015

Julkisista menoista lähes puolet sosiaaliturvaan

Julkisyhteisöjen kokonaismenoista 45 prosenttia eli 53,6 miljardia euroa kohdistui sosiaaliturvaan vuonna 2015.

Sosiaaliturvan kokonaismenoista 28,1 miljardia euroa kohdistui vanhuuteen. Vanhuuteen liittyvistä menoista 22,3 miljardia euroa oli työeläkkeitä. Sairauteen ja toimintarajoitteisuuteen kohdistui 7,4 miljardia euroa. Perheisiin ja lapsiin kohdistuvat sosiaaliturvan menot olivat 6,8 miljardia euroa ja työttömyyden menot 5,6 miljardia euroa.

Sosiaaliturvan jälkeen seuraavaksi suurimpia menokohteita olivat yleinen julkishallinto, terveydenhuolto ja koulutus.

Julkisyhteisöjen kokonaismenot olivat 119,4 miljardia euroa, 57 prosenttia suhteessa bkt:hen. ■

Lähde: Tilastokeskus, Kansantalouden tilinpito

PERTTI TASKINEN

Sivutyöt ovat yleistyneet

Valtaosa työllisistä tekee yhtä työtä, mutta sivutyötä tekevien määrä on kasvanut viime vuosina.

Vuonna 2016 työllisistä vähän alle 150 000:lla eli noin 6 prosentilla oli useampi kuin yksi työ. Useampaa työtä tekevien määrä on kasvanut vuodesta 2007 selvästi (kuvio 1). Samana aikana kaikkien työllisten määrä on vähentynyt.

Sivutyön tekeminen on lisääntynyt sekä palkansaajilla että yrittäjillä. Viimeksi mainituilla on yleistynyt lähinnä yrittäjä-sivutöiden tekeminen, kun taas päätyössään palkansaajilla on kasvua sekä palkansaaja- että yrittäjä-sivutöiden määrässä.

Sivutyötä tekevästä suurimmalla osalla on yksi lisätyö päätyön lisäksi. Pieni osa työllisistä ilmoittaa tekevänsä useampaa sivutyötä. Vuonna 2016 kolmea työtä tekeviä oli työvoimatutkimuksen mukaan 12 000.

Yrittäjä useimmiten yrittäjä sivutyössäänkin

Vuonna 2016 palkansaajista sivutyötä teki 122 000 henkeä ja yrittäjistä 27 000. Prosenttiosuuksina kaikista palkansaajista sivutyötä teki 5,6 ja yrittäjistä 7,9 prosenttia.

Useimmiten palkansaajat ovat sivutyössäänkin palkansaajia ja yrittäjät yrittäjiä (taulukko 1). Yrittäjä-sivutyötä on palkansaajillakin kuitenkin huomattava osuus.

Päätyössään yrittäjiä ja yrittäjäper-

heenjäseniä oli vuonna 2016 vain 14 prosenttia työllisistä, kun sivutöistä yrittäjä- ja yrittäjäperheenjäseniä teki 44 prosenttia.

Osa-aikatyötä tekevillä enemmän

Päätyössään osa-aikatyötä tekevillä on enemmän sivutöitä kuin koko-aikatyötä tekevillä. Lyhempi työaika päätyössä luonnollisesti mahdollistaa – tai pakottaa – tekemään sivutöitä. Päätyössään osa-aikatyötä tekevästä kahta tai useampaa työtä vuonna 2016 teki 11,3 prosenttia.

Myös ”pienen työn” eli päätyössään alle 10 tuntia viikossa säännöllisesti työtä tekevien osuus kaikista työllisistä on kasvanut jonkin verran. Kun vuonna 2007 alle kymmenen tuntia päätyössään työskentelevien osuus kaikista työllisistä oli 2,5 prosenttia, niin vuonna 2016 se oli 3,4 prosenttia. Tällä ryhmällä sivutyön tekeminen ei kuitenkaan ole sen yleisempää kuin muillakaan osa-aikatyötä tekevillä. Useimmiten ”pienellä työllä” tekeville osa-aikatyö on tarkoituksenmukainen.

Itsensä pääasialliselta toiminnaltaan opiskelijaksi luokittelevat ovat selvästi suurin joukko alle kymmenen tuntia säännöllisesti työskentelevissä, heidän osuutensa oli 44 prosenttia vuonna 2016.

Toinen merkittävä ryhmä alle kymmenen tuntia säännöllisesti työskentelevissä ovat eläkkeellä olevat.

Työaika koko-aikatyössä ennallaan, osa-aikatyössä laskussa

Halukkuus lisätä työaikaan voi liittyä viikkotyöajan muuttumiseen.

Koko-aikatyötä tekevien normaali työaika on ollut melko vakaa huolimatta talouden vaihteluista. Se on alentunut hienoisesti 40,3 tunnista (vuonna 2007) 40,1 tuntiin (vuonna 2016).

Osa-aikatyössä keskimääräinen normaali viikkotyöaika on vaihdellut koko-aikatyötä enemmän ja laskenut. Kun vielä vuonna 2011 se oli 19,9 tuntia, niin vastaava luku oli 18,9 tuntia vuonna 2015 ja oli sama edelleen vuonna 2016.

Kun työtä on ollut tarjolla vähemmän, on uskottavaa, että moni osa-aikatyötä tekevä on hakenut sen vuoksi lisäansioita sivutöistä.

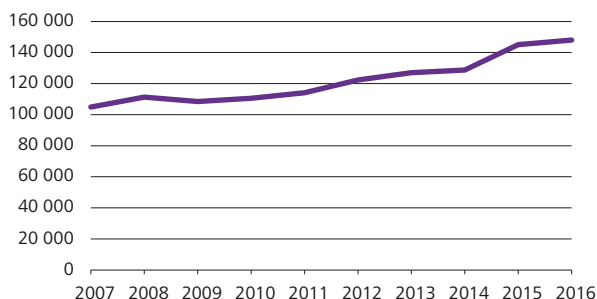
Yli 250 000 työllistä haluaisi tehdä enemmän töitä

Kuinka paljon suomalaiset ylipäänsä haluaisivat tehdä ansiotyötä? Haluaisivatko he tehdä pidempää työaikaan, ja miten?

Vuoden 2016 työvoimatutkimuksen tietojen mukaan 258 000 työllistä haluaisi tehdä enemmän töitä kuin mihin heillä on tällä hetkellä mahdollisuus, sillä oleksella, että pidempi työaika merkitsee suurempaa palkkaa tai ansiota. Viimeisen kymmenen vuoden aikana lukumäärä on

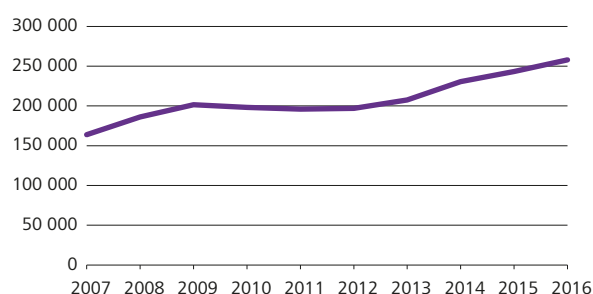

KUVIO 1. Useampaa kuin yhtä työtä tekevien työllisten määrä vuodessa keskimäärin 2007–2016

Lähde: Tilastokeskus, Työvoimatutkimus

KUVIO 2. Enemmän työtunteja haluavien työllisten määrä 2007–2016

Lähde: Tilastokeskus, Työvoimatutkimus

TAULUKKO 1. Sivutyön ammatiasema päätyön ammatiaseman mukaan 2016

	SIVUTYÖSSÄ PALKANSAAJA	SIVUTYÖSSÄ YRITTÄJÄ/ YRITTÄJÄPERHEENJÄSEN
Päätyössä palkansaaaja	61 %	39 %
Päätyössä yrittäjä/yrittäjäperheenjäsen	34 %	66 %
Sivutyöntekijät yhteensä	56 %	44 %

Lähde: Tilastokeskus, Työvoimatutkimus

TAULUKKO 2. Millä tavalla työlliset haluaisivat lisätä työaikaansa, %

	2016
Ottamalla sivutyön	5,3
Vaihtamalla työhön, jossa pidempi työaika	8,5
Tekemällä enemmän tunteja nykyisessä työssä	58,7
Kaikki edellä mainitut keinot sopivat	27,1
Ei osaa sanoa	0,5

Lähde: Tilastokeskus, Työvoimatutkimus

ollut selvässä kasvussa (kuvio 2).

Lisää töitä haluavia on nyt enemmän niin yrittäjissä kuin palkansaajissakin, sekä naisissa ja miehissä. Tämä käy yhteen sen kehityksen kanssa, että myös alityöllisten määrä on kasvanut.

Työvoimatutkimuksessa vastaajalta kysytään myös, millä lailla hän haluaisi lisätä työaikaan. Tulos on, että selvästi suosituin keino olisi lisätä työaikaan nykyisessä työssä.

Toisaalta yli kolmannekselle sopii

vuoden 2016 tietojen mukaan myös vaihtaa työtä ja lähes kolmannekselle ottaa sivutyö (taulukko 2).

Toivetyöajoissa eroa

Suomalaisten työllisten toivetyöaika on edelleen yleisimmin 38 tuntia tai 40 tuntia viikossa. Vuoden 2016 työvoimatutkimuksen mukaan 29 prosenttia kaikista työllisistä ilmaisi toivetyöajakseen 38

tuntia, 26,7 prosentille se oli 40 tuntia.

Muut tuntimäärät saivat huomattavasti vähemmän kannatusta, lukuun ottamatta 30 tunnin viikkotyöaika, joka oli suosikki osa-aikatyötä tekevien työajaksi.

Työaikatoiveissa on eroja: paljon työskentelevät toivoisivat keskimäärin lyhempää työaika ja vähemmän työskentelevät keskimäärin pidempää työaika. Tämä ei ole sinänsä yllätys, mutta työvoimatutkimuksen tiedot siis vahvistavat näkemyksen, että pitkää työaika tehdään osittain vastoin tahtoa.

Keskimäärin työlliset (sekä koko- että osa-aikatyössä) haluaisivat tehdä suunnilleen saman verran töitä kuin mitä he säännöllisesti tekevät. Näin ollen aiemmin mainitut kasvanut halukkuus lisätä työaika ja sivutöiden lisääntyminen eivät näytä liittyvän siihen, että työlliset olisivat keskimäärin valmiita lisäämään työaika, vaan siihen, että työtuntien määrä ei ole riittävä kaikille.

Toivetyöajan perusteella lisäansiotkaan eivät keskimäärin saisi työllisiä herkästi lisäämään työntekoa. Vaikka työpanos ei kokonaisuudessa kasvaisikaan, niin oletettavasti kuitenkin työtyytyväisyys lisääntyisi, jos alityölliset voisivat tehdä enemmän töitä ja paljon työskentelevät voisivat halutessaan keventää työtaakkaansa. ■

Kirjoittaja työskentelee yliaktuaarina Tilastokeskuksen työelämä-vastuualueella.

Suomen Kiinteistöliiton kesällä 2015 tekemät taloyhtiöiden kyselyt osoittivat, että kymmenen prosenttia asuinkerrostaloyhtiöistä ei käytä lainkaan kiinteistöhuoltoyhtiötä kiinteistönhoidossa ja siivouksessa tai niiden käyttö on satunnaista. Piha- ja ulkoalueiden hoidossa 17 prosenttia asuinkerrostaloyhtiöistä ei tarvitse ulkopuolisia palveluja kuin korkeintaan satunnaisesti (kuvio 1).

Ulkopuolisten kiinteistöhuoltoyhtiöiden vähäinen käyttö asuinkerrostaloissa viittaa siihen, että niissä on päätoimisia tai osa-aikaisia palkattuja talonmiehiä. Suomen Kiinteistöliittoon kuului vuonna 2015 yli 700 asunto-osakeyhtiötä, joissa talonmiesten ja muun palkatun työvoiman työllisyys oli Tilastokeskuksen yritystilastojen mukaan vähintään 0,5 henkilöä (taulukko 1).

Yli 200 taloyhtiössä työvoimaa oli vähintään yhden henkilön verran. Kokovuosityöllisyydellä mitattuna palkatun työvoiman määrä oli Kiinteistöliittoon kuuluvissa taloyhtiöissä yhteensä 590 henkilöä. Arvioitu palkkasumma oli vajaat 21 miljoonaa euroa.

Kiinteistöliittoon kuuluneista kaikista vajaasta 25 100 asunto-osakeyhtiöstä palkattua talkkarityövoimaa oli arviolta 2–3 prosentilla.

Pienten taloyhtiöiden työt talkoilla

Noin 60 prosenttia Suomen kaikista noin 86 900 asunto-osakeyhtiöstä oli vuonna 2015 kuitenkin pieniä, alle kymmenen asunnon taloyhtiöitä, kuten rivitalo-, paritalo- ja erillistaloyhtiöitä, joissa ei ole lähtökohtaisesti tarvetta palkata talonmiehiä.

Kiinteistöliiton taloyhtiökyselyt osoittavat myös, että pienet taloyhtiöt eivät myöskään käytä kovin paljon ulkopuolisia huoltoyhtiöitä.

Pienissä taloyhtiöissä osakkaat huolehtivat talkoilla usein niistä kiinteistönhoidotöistä, jotka eivät vaadi erityisosaamista. Näin hoitovastikkeet saadaan pidettyä kohtuullisina.

Vuoden 2015 taloyhtiökyselyistä ilmenee, että noin 60 prosenttia rivitaloyhtiöistä ei juuri käytä kiinteistönhoidossa tai pihatöissä huoltoyhtiöiden palveluja. Siivouksen ostopalvelut ovat vielä harvinaisempia (kuvio 2).

U. ÖSTLUND

PEKKA LITH

Talkkari ei kadonnutkaan

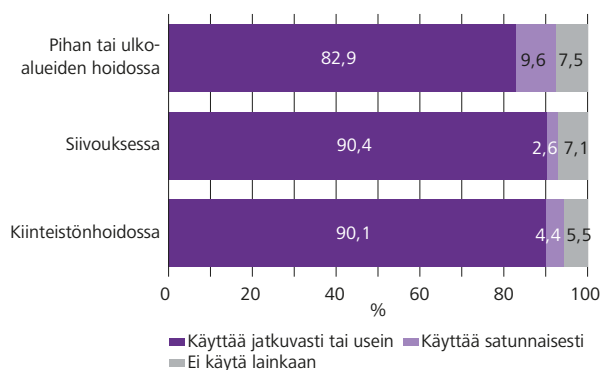
Ennen heitä oli lähes jokaisessa taloyhtiössä hoitamassa porraskäytävien siivousta ja pihassa huolehtimassa yleisestä siisteydestä ja lumitöistä talvella. Automaatio ja talotekniikan kehitys on siirtänyt työtehtäviä kiinteistöhuoltoyhtiöille, mutta talonmies on säilynyt vanhemmissa taloyhtiöissä ja myös tullut joihinkin taloihin takaisin.

TAULUKKO 1. Suomen Kiinteistöliiton kuuluvat, vähintään 0,5 henkilöä työllistävät asunto-osakeyhtiöt kokoluokittain 2015

	ASUNTO-OSAKEYHTIÖT, LKM	HENKILÖSTÖ, LKM	PALKKASUMMA (ESTIMOITU), 1 000 EUROA
Vähintään 2 henkilöä	11	35	1 241,3
1–1,9 henkilöä	200	238	8 348,6
0,5–0,9 henkilöä	495	314	11 034,4
Yhteensä	706	587	20 624,3

Lähde: Tilastokeskus, yritystilastot; Lith Consulting Group

KUVIO 1. Ulkopuolisten ostopalvelujen (kiinteistöhuoltoyhtiöiden) käyttö asuinkerrostalokiinteistöjen ylläpidossa 2015, % taloyhtiöistä

Lähde: Suomen Kiinteistöliiton taloyhtiökysely 2015

VÄHÄINEN OSTOPALVELUJEN
KÄYTTÖ VOI KERTOA
OMIEN TALONMIESTEN
TYÖPANOKSESTA.

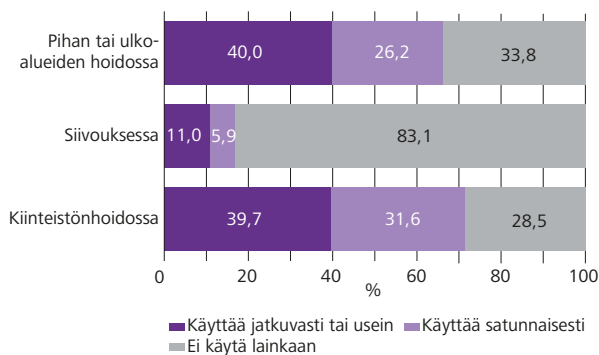
Talonmiehet ennen osa pihapiiriä

Vielä 1970-luvulla talonmiehet olivat varsin tavallinen näky asuinkerrostalojen pihoilla. Talonmiehet tai talonmiesparikunnat asuivat hoitamissaan kiinteistöissä ja olivat tavoitettavissa suurin piirtein ympärivuorokauden. He huolehtivat talon lämmityksestä, rappujen, ullakoiden, kellareiden ja saunojen siivouksesta, pihalueiden ja katuosuuksien siisteydestä ja kunnossapidossa.

Talonmiesten tehtäviä olivat porttien ja ovien sulkemiset, liputus sekä monenlaiset pienet huoltotyöt ja pikkuvikojen korjaukset, kuten tukkeutuneiden viemärien avaukset, lämmityspattereiden säädöt tai hanojen, tiivisteiden ja lamppujen vaihdot. Töiden määrä vaihteli vuodenaikojen mukaan, sillä siivousta oli enemmän kuraisina aikoina ja raskaita lumitöitä talvisin.

Talonmiehillä oli tärkeä asema taloyhtiöiden muodostamassa sosiaalisessa yhteisössä. Arkeen kuului seurustelua pihapiirissä, kahvitelua asukkaiden kanssa ja varsinaiseen työhön kuulumatomien palveluksien tekemistä. Taloyhtiöissä asukkaiden tai pihalla leikkivien

KUVIO 2. Ulkopuolisten ostopalvelujen (kiinteistöhuoltoyhtiöiden) käyttö rivitalokiinteistöjen ylläpidossa 2015, % taloyhtiöistä

Lähde: Suomen Kiinteistöliiton taloyhtiökysely 2015

lasten välillä saattoi esiintyä silloin talöin riitoja, joissa talonmiehet toimivat sovitteluvina välikäsinä.

Monissa pihoissa sama talonmies työskenteli vuosikymmenten ajan, mutta joissakin taloissa vaihtuvuus oli suurta varsinkin, jos tarjottu asunto oli pieni ja heikotasoinen. Toisaalta myös taloyhtiöt erottivat talonmiehiä, jos työt tehtiin heikosti.

Talotekniikan kehitys merkitsi käännettä

Talotekniikan kehittyessä sekä automaation ja kaukolämmön yleistyessä kiinteistöpalveluja tarjoavat huoltoyhtiöt alkoivat vallata markkinoita etenkin uusissa asuinkiinteistöissä. Taloyhtiöiden omien talonmiesten määrä alkoi vähentyä no- ▶

Taloyhtiöt maksavat palkkioita hallitusjäsenilleen

Kaksi kolmasosa kerrostaloyhtiöistä maksaa luottamushenkilöille kokouspalkkioita. Suomen Kiinteistöliiton mukaan palkkioiden maksaminen on yleisempää kerrostaloyhtiöissä kuin rivitaloyhtiöissä. Myös taloyhtiön koko vaikuttaa asiaan, yli 50 asunnon taloyhtiöistä noin 90 prosenttia maksaa hallituksilleen palkkioita. Alle 30 asunnon yhtiöistä näin toimii alle puolet.

Liiton näkemykset pohjautuvat jo syksyn 2011 kyselytutkimukseen, mutta asiaa vahvistaa Tilastokeskuksen yritystilastoihin pohjautuva tieto: noin 57 prosentilla Kiinteistöliittoon kuuluvista asunto-osakeyhtiöistä oli vuonna 2015 lähinnä maksettujen palkkioiden pohjalta arvioitua henkilöstöä. Pääosassa henkilöstöä oli alle 0,1 henkilöä kokovuosityöllisyydellä mitattuna.

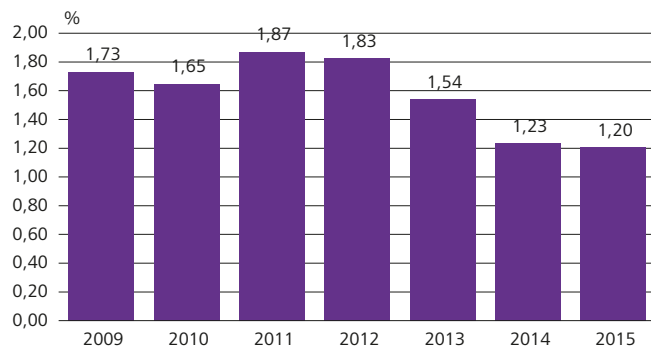
Kiinteistöliittoon kuuluvista taloyhtiöistä 43 prosentissa maksettujen palkkioiden pohjalta arvioitua henkilöstöä ei ollut lainkaan. Syyinä on voinut olla pienten yhtiöiden taloudellinen tilanne, joskin hallituksen jäsenille voi-

daan maksaa kilometri- ja muita tapauskohtaisia kulukorvauksia. Joissakin tapauksissa hallitus nauttii vain aterian asunto-osakeyhtiön laskuun kerran vuodessa.

Palkitsemiskäytännöt poikkeavat asunto-osakeyhtiöissä toisistaan. Pääosassa palkkiot maksetaan kokousten määrän mukaan. Asiantuntijoiden mukaan maksetut summat vaihtelevat 20 ja 150 euron välillä. Puheenjohtajille maksetaan yleensä enemmän kuin rivijäsenelle. Joissakin taloyhtiöissä maksetaan kuukausi- tai vuosipalkkioita, jotka voivat nousta vuositasona yli tuhanteen euroon.

Korvaukset ylimääräisestä vastuusta, väivannäöstä ja ajankäytöstä ovat yleensä rahallisesti varsin pieniä, mutta niillä voi olla symbolisesti paljon suurempi merkitys. Palkkiot vahvistetaan yhtiökokouksissa, ja ne viestittävät luottamustehtävään valitulle, että hänen työpanostaan arvostetaan. Asia korostuu varsinkin taloyhtiöissä, joissa on käynnissä suuria peruskorjausremontteja.

KUVIO 3. Työvoimakustannusten keskimääräinen osuus asuin- ja kerrostaloyhtiöiden hoitokuluista 2009–2015, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, Asunto-osakeyhtiöiden taloustilasto

peasti 1980-luvun alusta lukien. Talonmiehistä tuli huoltoyhtiöiden työntekijöitä tai he siirtyivät kokonaan muihin tehtäviin tai eläkkeelle.

Tilastokeskuksen asunto-osakeyhtiöiden taloustilastojen mukaan henkilöstökulujen osuus asuin- ja kerrostaloyhtiöiden hoitokuluista on alentunut edelleen vuosina 2009–15 (kuvio 3). Toisaalta henkilöstökulujen osuus vaihtelee eri-ikäis-

sä kiinteistöissä. Niiden osuus on suurin ennen vuotta 1960 valmistuneissa asuin- ja kerrostaloissa ja pienin uusissa 2010-luvulla valmistuneissa asuin- ja kerrostaloissa.

Uusiakin talkkareita on pestattu

Talonmiehiä on yhä vanhemmissa taloyhtiöissä, kuten esimerkiksi Helsingin kantakaupungin asuin- ja kerrostaloissa. Joihinkin

taloyhtiöihin talonmies on pestattu uudelleen. Osa asukkaista on tottunut siihen, että talonmiehen tavoittaa läheltä päivin ja öin. Oma talonmies voi tuoda myös turvallisuuden tunnetta, kun asiattomat vierailijat saada pidettyä poissa pihapiiristä.

Nykyään isännöitsijä yleensä valvoo ja valitsee talonmiehen taloyhtiön hallituksen ohjeiden mukaisesti. Talonmiehiä on myös valtion ja kuntien palveluksessa sekä kiinteistöyhtiöissä. Osa talonmiehistä palvelee useampaa kuin yhtä taloyhtiötä. Heidän on noudatettava työssään voimassa olevia turvallisuusmääräyksiä, ja osaamisista vaativat sähkö- ja putkityöt jätetään ammattilaisille.

Talonmiehen perusvalmiudet

Entisajan talonmiehillä ei usein ollut ammattikoulutusta, mutta nykyään vaatimuksina voi olla ammatillinen koulutus, kuten talotekniikan perustutkinto tai kiinteistöhoitajan ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto, joita voidaan suorittaa myös näyttötutkintoina.

Jotkut taloyhtiöt suosivat talonmiespariskuntia, jotka jakavat työt keskenään, ja he voivat käydä myös muualla töissä.

Taustakoulutuksesta riippumatta talonmies tarvitsee entiseen malliin hyvää ihmistuntemusta ja kärsivällisyyttä, sillä talonmiehet joutuvat tekemisiin erityyppisten asukkaiden kanssa. Työpäivän kuluksa ja töiden järjestyksestä saa päättää jokseenkin itsenäisesti. Myöskin luontoisetuihin kuuluvalla halvalla vuokra-asunnolla on yhä suuri merkitys. ■

Kirjoittaja työskentelee tutkijana omistamassaan yrityksessä (Lith Consulting Group)

Lähteitä:

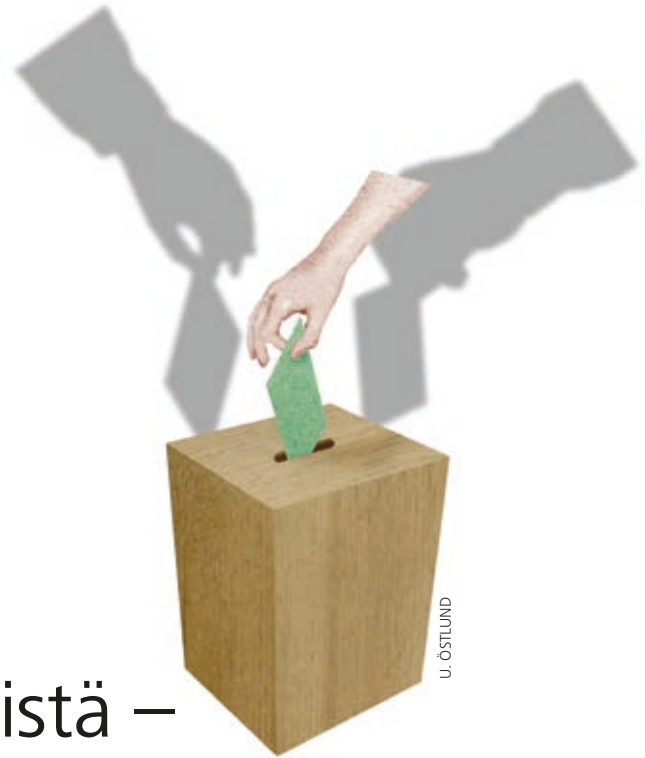
Palvelualueen Ammattiliitto PAM ry

Kiinteistöpalvelualan työntekijöitä koskeva työehtosopimus 01/12/2013–31/01/2017

Suomen Kiinteistöliiton taloyhtiökysely 2015 (kysymys ulkopuolisten ostopalvelujen yleisyydestä)

Tilastokeskus: Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto ja asunto-osakeyhtiöiden taloustilasto.

HANNU LAHTINEN,
HANNA WASS JA JANI EROLA

Periytyvää eriytymistä – vanhemmilla selvä vaikutus nuorten äänestämiseen

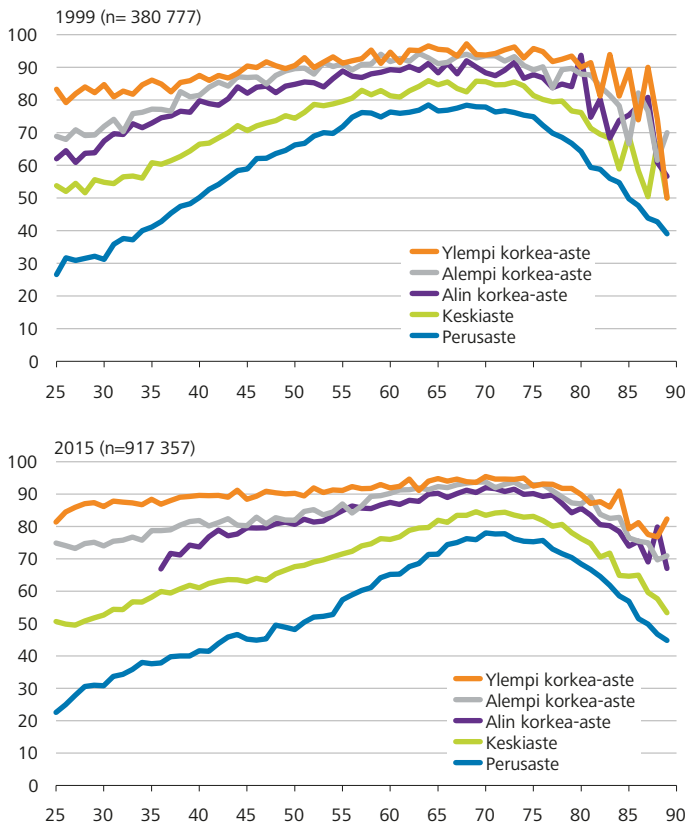
Nuorten poliittinen osallisuus eriytyy pysyvästi, kun kotoa omaksuttu käsitys itsestä yhteiskunnallisena toimijana ”jää päälle”. Hyväosaisten yliedustus äänestäneissä johtaa helposti hyväosaisia huono-osaisten kustannuksella suosivaan politiikkaan luoden otollisen kasvualustan populismin kannatuksen nousulle.

Suomessa on keskusteltu 1970-luvun lopusta lähtien aktiivisesti nuorten poliittisen kiinnostuksen ohenemisesta (esim. Martikainen 1978; Martikainen ja Yrjönen 1980, 1984). Keskiöön on nostettu erityisesti nuorten vanhempi ikäryhmiä matalampi äänestysaktiivisuus. Vaaleissa äänestäminen laskee ensimmäisinä vuosina äänioikeuden saavuttamisen jälkeen ja on huipussaan vasta eläkeikää lähestyttäessä. Nuorten osallistuminen ei myöskään näytä enää kasvavan iän myötä samassa mitassa kuin edeltävillä sukupolvilla, mikä viittaa monessa muussakin länsimaassa havaittuun sukupolvivaikutukseen (Wass 2008).

Nuorten poliittisen osallisuuden tarkastelu on ollut huomattavan yksilökeskeistä ja painotanut motivaation merkitystä. Etenkin julkisessa keskustelussa poliittinen ”passiivisuus” mielletään yhä edelleen pitkälti nuorten viitseliäisyyden tai kiinnostuksen puutteesta johtuvaksi valinnaksi. Kyseinen tulokulma korostuu erityisesti vaaliosallistumisen yhteydessä, jossa käsitteet ”sohvalla makoilijat”, ”nukkujat” ja ”laiskat äänestäjät” ovat muotoutuneet osaksi yleistä puhetapaa.

Motivaatioon keskittyttäessä jää kuitenkin helposti huomaamatta, että nuorten poliittinen osallisuus on voimakkaasti sosioekonomisen aseman mu- ➤

KUVIO 1. Äänestysaktiivisuus vuosien 1999 ja 2015 eduskuntavaaleissa iän ja koulutuksen mukaan

Lähde: Vuoden 1999 eduskuntavaalien osalta "Elinolot ja kuolinsyyt" -aineisto (Tilastokeskuksen tuottama yksilötason rekisteriaineisto, jossa 11 % satunnaisotos Suomen väestöstä), Eduskuntavaalin tutkimus 2015 (Tilastokeskuksen tuottama yksilötason rekisteriaineisto niiltä äänestysalueilta, joissa on käytössä sähköinen äänioikeusrekisteri).

kaan eriytyneitä. Tilastokeskuksen tuottama yksilötason rekisteriaineisto, jossa äänestystieto on yhdistetty henkilötunnuksen pohjalta äänestäjän muihin taustatietoihin, osoittaa dramaattisia eroja koulutusryhmien äänestämässä vuoden 2015 eduskuntavaaleissa (kuvio 1). Nuorten aikuisten ryhmässä (25–34-vuotiaat) korkeakoulutettujen osallistumisaste oli 2,5-kertainen ainoastaan perustasteen koulutuksen suorittaneisiin nähden (31 % vs. 79 %).

Huomionarvoista on myös, että väitteet nuorten "laiskasta" äänestämisestä pitävät vain osittain paikkansa. Kuvio 1 osoittaa, että nuoret ovat sisäisesti varsin heterogeeninen ryhmä. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten äänestysprosentti on lähemmäs 90 ja korkeasti

koulutettujen nuorten osallistuminen on jopa lisääntynyt vuoden 1999 eduskuntavaaleihin verrattuna. Toisaalta nuorten aikuisten vaaliosallistuminen on polarisoitunut myös sen myötä, että matalasti koulutetut äänestävät aiempaa vähemmän. Tämä voi osaltaan heijastaa sitä, että vain peruskoulutuksen saaneilla on myös yleisesti suurempi riski huono-osaisuuden eri muotoihin, kuten työttömyyteen (yhteenvetona ks. Kallio ym. 2016, 650).

Äänestäminen toimiikin yhtenä indikaattorina yhteiskunnan jakautumisesta yhä vahvemmin hyvä- ja huono-osaisiin. Koko yhteiskunnan läpileikkaavan inklusiivisen demokratian ihanteen toteutumisen kannalta tämä on erityisen ongelmallista, sillä osallistumiskäytäntöjen tulisi olla mahdollisimman avoimia erilaisista lähtökohdista tuleville kansalaisille (Young 2000).

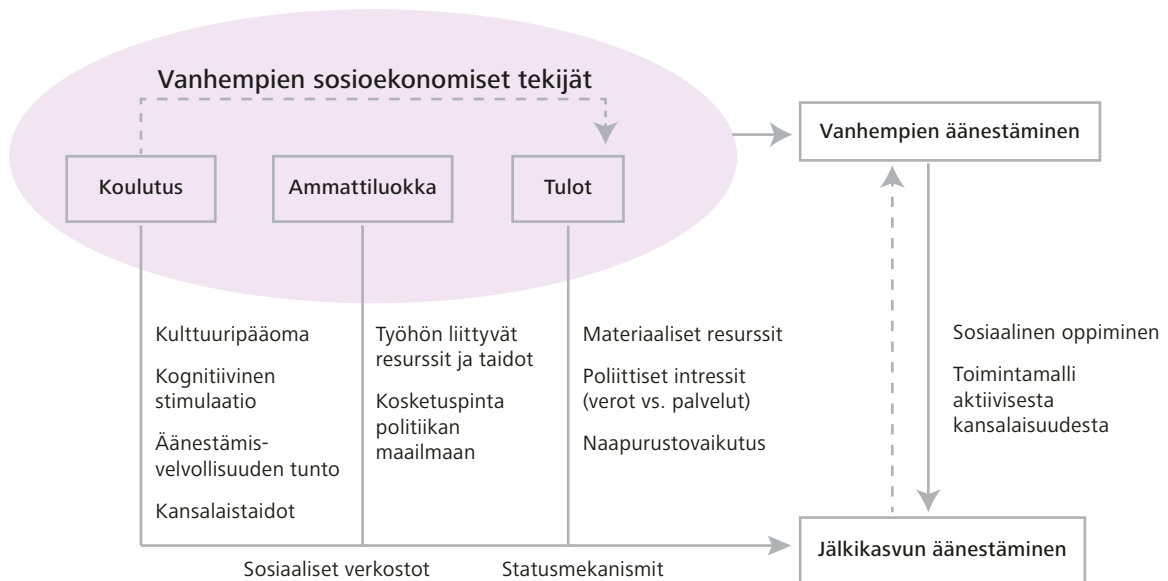
Nuorten oma sosioekonominen asema ei kuitenkaan ole poliittisen osallisuuden kannalta ainoa resurssi, vaan myös lapsuudenkodin tarjoamilla lähtökohdilla on merkitystä. Kuten koulutus tai varallisuus, myös äänestäminen ja puoluekanta siirtyvät sukupolvelta toiselle (Tiihonen ym. 2016; Wass & Borg 2016).

Tässä artikkelissa tarkastelemme lapsuudenperheen havaittujen ja havaitsemattomien tekijöiden vaikutusta äänestysaktiivisuuteen. Äänestämässä käyminen on valittu tässä tarkastelun keskiöön siitä syystä, että se on ainoa rekisteritietojen pohjalta yksilötasolla mitattavissa oleva poliittisen osallistumisen muoto. Äänestysaktiivisuuden tasaisella jakautumisella on myös suora yhteys poliittisen edustuksen toteutumiseen.

Tutkimuksen aineistona on käytetty 1980–1989 syntyneiden vuoden 2015 eduskuntavaalien äänestystietoja, joihin on Tilastokeskuksessa yhdistetty tieto vanhempien äänestämisestä vuoden 1999 vaaleissa sekä muita taustatietoja heidän samoina vuosina syntyneistä sisaruksistaan ja vanhemmistaan (N=122 917 yksilöä 104 642

Vanhempien vaikutus välittyi sekä sosioekonomisen aseman periytyminen että sosiaalisen oppimisen kautta.

KUVIO 2. Tutkimuksessa mitatut vanhempien aseman mittarit ja niiden oletettu vaikutus lasten äänestämiseen

Lähde: Lahtinen ym. 2016

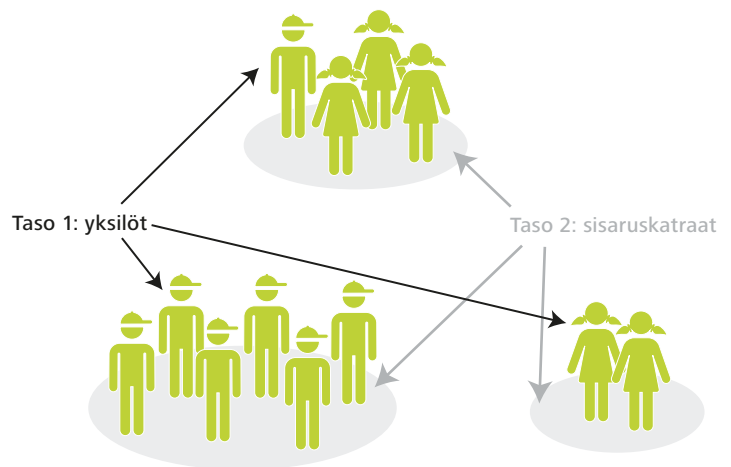
perheestä). Tarkasteltava ikäryhmä koostuu siten vaalien aikaan 26–35-vuotiaista. Perhetekijöiden vaikutus muuttuu kuitenkin yleensä siinä määrin hitaasti, että tässä saatujen tulosten voi olettaa pääsääntöisesti pätevän tai olevan jopa hieman vahvempia myös tätä nuorempien ikäluokkien kohdalla.

Lapsuudenperhe poliittisen osallisuuden muodostumisen resurssina

Poliittisen osallisuuden tutkimuksessa kiinnitetään nykyisin yhä enemmän huomiota yhtäältä sosioekonomisten resurssien ja toisaalta lapsuudenperheen vaikutuksen tarkastelemiseen. Toisaalta on myös esitetty kritiikkiä siitä, että näitä kahta painopistettä ei toistaiseksi ole riittävästi yhdistetty (Brady ym. 2015). Osallistumisen ylisukupolvista periytymistä käsittelevä tutkimuskirjallisuus on keskittynyt pitkälti poliittiseen sosialisatioon – eli kulttuurisiin seikkoihin ja opituihin käytösmalleihin – ja sivuuttanut sosioekonomisen aseman siirtymisen vaikutuksen.

Vanhempien vaikutus voi välittyä sekä sosioekonomisen aseman periytymisen että sosiaalisen oppimisen kautta (yhteenvetona Gidengil ym. 2016), joten on tärkeää kyetä tarkastelemaan niitä analyysissa samanaikaisesti. Kuviossa 2 on esi-

KUVIO 3. Sisarusasetelma lapsuudenkodin vaikutuksen mittaamisessa

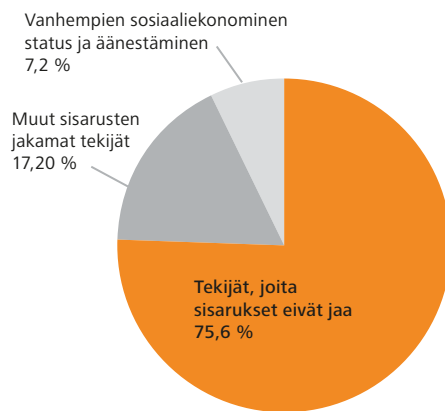

tetty tiivistys eri mekanismeista, joiden välityksellä lapsuudenperhe voi vaikuttaa nuoren poliittisen osallisuuden muodostumiseen. Jotta näihin päästään täysimittaisesti kiinni, käytössä on oltava tämän tutkimuksen kaltainen sisarusaineisto. Sisarusia vertailemalla voidaan arvioida paitsi perheen kokonaisvaikutusta myös sitä, miten suuren ➤

Nuorten poliittisen osallistumisen eriytyminen kulkee monin osin rinnakkain yleisen eriarvoistumisen kanssa.

KUVIO 4. Sisarusten äänestämässä käymisen yhdenmukaisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa

Lähde: Lahtinen ym. 2016

osan sisarusten samankaltaisuudesta havaitut perhetekijät selittävät (kuvio 3).

Tausta ja vanhempien äänestäminen vaikuttavat vaaliosallistumiseen

Edellä esitetyn tarkastelukehikon mukaisesti toteutettujen monitasoanalyysien tulokset osoittavat, että perhetausta selittää 20 prosenttia äänestysaktiivisuuden kokonaisvaihtelusta (kuvio 4).¹ Havaitut perhetaustaan liittyvät tekijät – vanhempien koulutus, ammattiluokka ja tulot sekä äänestäminen 1999 vaaleissa – selittävät yhteensä 30 prosenttia tästä perhe-efektistä.

¹ Perhe viittaa tässä Tilastokeskuksessa käytössä olevaan luokitteluun, jossa vanhemmuus määrittyy biologisen siteen perusteella.

Kuviossa 5 on tarkasteltu eri perhetaustaan liittyvien tekijöiden painoarvoa. Vanhempien koulutuksen ja ammattiluokan merkitys on keskenään suunnilleen yhtä suuri kun taas tulojen selitysvaikutus on vähäisempi. Vanhempien äänestäminen vuonna 1999 selittää jälkikasvun äänestämistä 2015 likipitään yhtä paljon kuin vanhempien sosioekonominen asema. Isän ja äidin merkitys on lähes saman vahvuinen, äidin aavistuksen isää suurempi.

Yleisesti ottaen tulokset osoittavat lapsuudenperheen sosiaalisen aseman olevan moniulotteinen ilmiö, jonka mittaamiseen on myös äänestysaktiivisuutta tutkittaessa hyödyllistä käyttää useita eri indikaattoreita.

Tulostemme mukaan tarkasteltavan ikäryhmän äänestysaktiivisuudesta 24 prosenttia on palautettavissa lapsuudenkodin (ja muiden sisarusten mahdollisesti jakamien tekijöiden, kuten koulun ja asuinympäristön) vaikutukseen. Toisin sanoen suurin osa sisarusten jakamasta vaihtelusta selittyy jollain muulla kuin isän ja äidin sosioekonomisella asemalla ja äänestämällä.

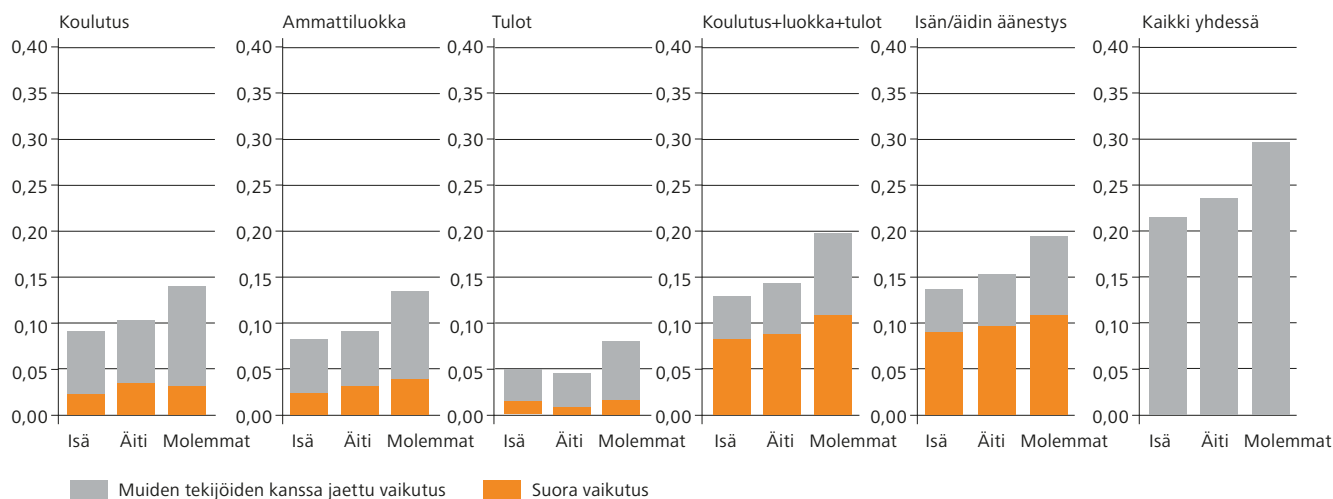
Toisaalta analyysissämme on eräs tekninen rajoite. Käyttämämme mallit eivät pysty ennustamaan äänestämässä käymistä 100-prosenttisesti, koska äänestäminen voi muuttujana saada vain kaksi arvoa (0=eikä äänestänyt, 1=äänestänyt). Lapsuudenkodin merkitystä äänestämisen kannalta voidaan parhaiten arvioida vertaamalla sitä aineistomme pohjalta muihin kaksiluokkaisena mitattuihin ilmiöihin (kuvio 6). Tällöin havaitaan, että sisarusten äänestämässä käymisen samankaltaisuus on lähes yhtä vahvaa kuin koulutuksen – joka tunnetusti periytyy vahvasti – ja huomattavasti suurempaa kuin lasten saamisen, joka periytyy kohtalaisessa määrin.

Nuoruuden elinolot ja socialisaatio tuottavat eriarvoisuutta äänestämiseen

Tulostemme mukaan lapsuudenperhe on merkittävä äänestämässä käyntiä erottava tekijä. On erityisen huomionarvoista, että vanhempien vaikutus ei rajaudu vain nuorimpiin vaan on näkyvässä myös tässä tarkastellussa nuorten aikuisten ja varhaiskeski-ikäisten ryhmässä. Lapsuudenkodista saadut erilaiset lähtökohdat yhdistyneenä äänestystavan muodostukseen aiheuttavat helposti poliittisen osallisuuden pysyvää eriytymistä. Vanhemmilta omaksuttu käsitys itsestä yhteiskunnallisena toimijana jää usein ”päälle”. Tällöin osallistuminen alkaa kasautua siten, että korkean sosiaalisen ja poliittisen pääoman kodeista lähtöisin olevat nuoret ovat myös aikuisina selvästi muita aktiivisempia.

Hyväosaisten yliedustus äänestäneissä tuottaa helposti hyväosaisten huono-osaisten kustannuksella.

KUVIO 5. Eri tekijöiden merkitys sisarusten äänestämässä käymisen yhdenmukaisuuden selittäjänä

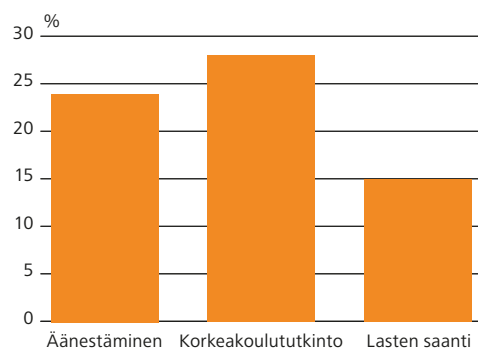
Lähde: Lahtinen ym. 2016

la suosivaa politiikkaa. Etenkin yhdysvaltalaisissa, mutta myös vertailevissa tutkimuksissa on tehty hälyttäviä havaintoja taloudellisen hyväosaisuuden, poliittisen aktiivisuuden ja edustuksen yhteen kietoutumisesta (esim. Butler 2014; Enns & Wlezién 2011; Giger ym. 2012; Gilens 2012).

Tiivistetyksi kyse on siitä, että hyvin toimeentulevien, aktiivisesti äänestävien kansalaisten intressit näkyvät selvemmin poliittisen päätöksentekoprosessin tuotoksissa. Tällöin marginaalissa sijaitsevien kansalaisten osallistumismotivaatio vähenee helposti entisestään ja äänestäjiltä poliittiseen järjestelmään saatava syöte kapeutuu. Tilanne muodostaa otollisen kasvualustan niin vasemmisto- kuin oikeistopopulismin kannatuksen kasvuksi. Kokemukset eriarvoisuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta toimivat myös poliittista radikalisoitumista edistävinä olosuhteina (Malkki 2015).

Nuorten poliittisen osallistumisen eriytyminen on monelta osin rinnakkainen kehityskulku yleisen eriarvoistumisen kanssa. Siten osallisuuden vahvistaminen vaatii ”it takes a village” -lähestymistapaa. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa laajalti sovelletun kansalaisaktivismimallin mukaan osallistumiseen tarvitaan resurssien ohella myös motivaatiota ja erilaisten järjestöjen, työpaikan epävirallisten verkostojen, kirkkojen ja poliittisten toimijoiden kautta tapahtuvaa mobilisaatiota (Verba ym. 1995, 16–17). Kansalaiset eivät kiinnity politiikkaan asiakysymys- ➤

KUVIO 6. Sisarusten jakaman vaihtelun osuus kokonaisvaihtelusta äänestämässä, korkeakoulututkinnon suorituksessa ja vähintään yhden lapsen saamisessa (%)

Lähde: Lahtinen ym. 2017

Poliittisen marginalisoinnin kierre yli sukupolvien on mahdollista katkaista.

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

ten vaan sosiaalisten identiteettien ja lojaliteettien pohjalta (Achen & Bartels 2016). Osallisuus erilaisissa järjestöissä, yhteisöissä ja verkostoissa muodostaa ja vahvistaa erilaisia kollektiivisia identiteettejä, joiden kautta syntyy myös motivaatio yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Kuten jo Erik Allardt (1976) hyvinvointitutkimuksiansa tuloksena osoitti, poliittinen osallisuus on tärkeä yksilön hyvinvoinnin osatekijä. Poliittisen osallisuuden tasapuolisen jakautumisen edistäminen on siis olennainen ulottuvuus pohdittaessa keinoja eriarvoisuuden hillitsemiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Ylisukupolvinen poliittisen marginalisoinnin kierre on mahdollista katkaista. Tuoreet tutkimustulokset (Lahtinen ym. 2017) esimerkiksi osoittavat, että äänestäjän sosioekonomisen aseman kohentuminen aikuisiällä lisää osallistumista. Sukupolven sisäinen sosiaalinen liikkuvuus on siten yksi konkreettinen ammatti- ja tuloryhmienvälisiä äänestyseroja kaventava mekanismi. ■

Hannu Lahtinen on väitöskirjatutkija Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksella.

Hanna Wass on akatemiaturkija ja yliopistonlehtori Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuksen laitoksella.

Jani Erola on sosiologian professori Turun yliopistossa.

Lähteet:

Achen, Christopher H. & Bartels, Larry M. 2016.

Democracy for realists: Why elections do not produce responsive governments? Princeton: Princeton University Press.

Allardt, Erik 1976. *Dimensions of welfare in a comparative Scandinavian study.* Acta Sociologica, 19(3), 227–239.

Brady, Henry E., Verba, Sydney & Schlozman, Kay Lehman 1995. *Beyond SES: A resource model of political participation.* American Political Science Review 89(2), 271–294.

Butler, Daniel M. 2014. *Representing the advantaged: How politicians reinforce inequality.* Cambridge: Cambridge University Press.

Enns, Peter E. & Wlezien, Christopher toim. 2011. *Who gets represented?* New York: Russell Sage Foundation, 1–25.

Gidengil, Elisabeth, Wass, Hanna & Valaste, Maria 2016. *Political socialization and voting: The parent-child link in turnout.* Political Research Quarterly 69(2), 373–383.

Giger, Nathalie Rosset, Jan & Bernauer, Julian 2012. *The poor representation of the poor in a comparative perspective.* Representation 48(1), 47–61.

Gilens, Martin 2012. *Affluence & influence: Economic inequality and political power in America.* Princeton: Princeton University Press.

Kallio, Johanna M., Kauppinen, Timo M. & Erola, Jani 2016. *Cumulative socio-economic disadvantage and secondary education in Finland.* European Sociological Review 32(5), 649–661.

Lahtinen, Hannu, Erola Jani ja Wass, Hanna 2016. *Childhood family, parental socioeconomic position and voter turnout: A register-based analysis of siblings in the 2015 Finnish parliamentary elections.* Julkaisematon käsikirjoitus.

Lahtinen, Hannu, Wass, Hanna & Hiilamo, Heikki 2017. *Gradient constraint in voting: The effect of intra-generational social class and income mobility on turnout.* Electoral Studies 45(1), 14–23.

Malkki, Leena 2015. *Suomi ja poliittinen väkivalta – kaltevilla pinnalla.* Poliitikasta.fi, <http://poliitikasta.fi/suomi-ja-poliittinen-vakivalta-kaltevilla-pinnalla/>.

Martikainen, Tuomo 1978. *Ikä ja sitoutuminen politiikkaan. Tutkimus eri ikäryhmien, erityisesti nuorten osallistumisesta vuoden 1975 valtiollisiin vaaleihin.* Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 36.

Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto 1980. *Nuoret ja politiikka.* Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 40.

Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto 1980. *Nuorten poliittinen suuntautuminen.* Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 1984.

Verba, Sydney, Schlozman, Kay Lehman & Brady, Henry E. 1995. *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wass, Hanna 2008. *Generations and turnout. The generational effect in electoral participation in Finland.* Acta Politica 35. Helsinki: Department of Political Science, University of Helsinki.

Young, Iris Marion 2000. *Inclusion and democracy.* Oxford: Oxford University Press.

Artikkelissani tarkastelen sitä, miten nuorten naisten ja miesten elinolot ja hyvinvointi ovat kehittyneet kolmessa vuosikymmenessä. Yleisen kehityksen ohella katson sukupuolieroja ja tasa-arvokehitystä¹. Nuoret määritellään tässä 15–29-vuotiaiksi, mutta aineistoista riippuen tarkastellaan myös tätä pienempiä ikäryhmiä.

Systemaattisesti jo vuosikymmeniä kerätyt tilastoaineistot mahdollistavat pitkien aikasarjojen tarkastelun. Aikasarjatietoa on olemassa erityisesti väestökehityksestä, koulutuksesta ja terveydestä. Vastaavaa vertailutietoa ei kuitenkaan ole kaikista elinolojen tai tasa-arvon kehittymisen kannalta keskeisistä ilmiöistä, mikä osaltaan rajaa käsiteltäviä teemoja. Artikkelin lähteet koostuvat pääasiassa Tilastokeskuksen keräämistä ja julkaisemista rekisteri- ja survey-pohjaisista tilastoaineistoista.

Nuorten määrä vähenee

Vuonna 1985 Suomessa asui 1,1 miljoonaa 15–29-vuotiasta. Vaikka suuret ikäluokat olivat ohittaneet jo nuoruusvuodet, tämäkin nuorisjoukko muodosti lähes neljänneksen (23 %) Suomen väestöstä. Vilkkain maaltamuutto oli nähty jo parikymmentä vuotta aiemmin, ja vuonna 1985 kaksi kolmasosaa nuorista asui kaupungeissa (kuviol). Ulkomainen muuttovirta Suomeen oli vielä hyvin vähäistä. Vuonna 1987 nuorten, 15–29-vuotiaiden, ulkomaalaistaustaisten (syntynyt ulkomailla tai vanhemmat syntyneet ulkomailla) määrä jäi alle 4 000 henkilön ja lukumäärä vastasi 0,4 prosenttia nuorista. Nuoria toisen polven maahanmuuttajia oli maassa vasta alle 500. Sukupuolten välillä ei juurikaan ollut eroa kaupungistumisessa eikä ulkomaalaistaustaisten määrässä.

Syntyneiden trendi on ollut Suomessa laskeva 1900-luvun puolivälistä lähtien. Vuoden 2015 lopussa 15–29-vuotiaita nuoria oli väestössä 0,98 miljoonaa ja he muodostivat enää 18 prosenttia väestöstä. Kaupungistumiskehitys on jatkunut, mutta aiempaa hitaammin. Nuorista 77 prosenttia asui kaupungeissa vuonna 2015 – nuoret naiset hieman useammin kuin miehet (79 %, 76 %). Ulkomaalaistaustaisten nuorten määrä oli puolestaan kolmessakymmenessä vuodessa 20-kertaistunut ja heitä oli kaikkiaan 79 000. Prosentuaalisesti ulkomaalaistaustaisia oli nuorista 8 prosenttia. Toisen polven maahanmuuttajia oli 9 400. Toisin kuin ehkä joskus ajatellaan, nuorten ul-

¹ Tasa-arvolla tarkoitetaan tässä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Koska tässä artikkelissa käytetyt survey- ja rekisteripohjaiset tilastoaineistot sisältävät vain dikotomisen luokittelun naisiin ja miehiin, muunsukupuolisia ei ole mahdollista sisällyttää tarkasteluun. ▶

MIINA KESKI-PETÄJÄ

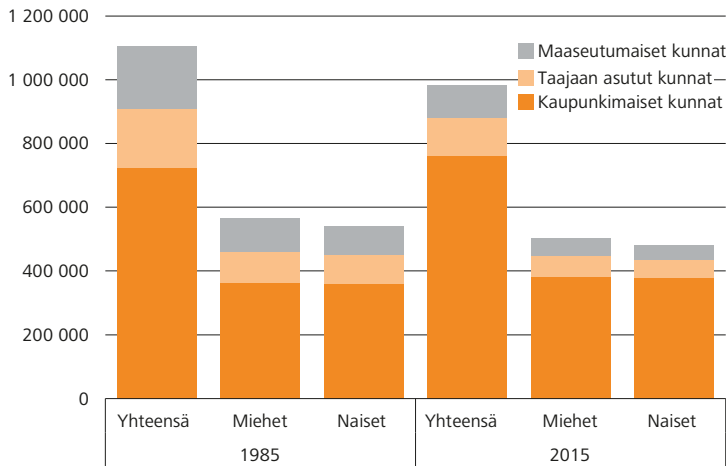
Tytöistä ja pojista polvi parantunut?

Nuorten väestökehitys ja elinolot

Nykynuoret elävät aiempaa vauraammassa, kaupunkimaisemmassa ja monikulttuurisemmassa Suomessa. Nuorten elintaso ja terveys ovat kohentuneet, kuolleisuus on vähentynyt ja koulutus on tuonut lisää tulevaisuuden mahdollisuuksia. Hyvinvoinnissa on kuitenkin eroja, joihin vaikuttavat mm. sukupuoli ja perhetausta.

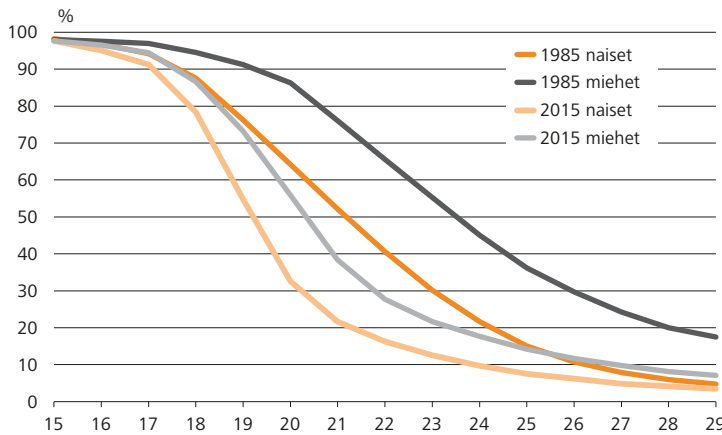

KUVIO 1. 15–29-vuotias väestö tilastollisen kuntaryhmittelyn mukaan 1985 ja 2015

Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

KUVIO 2. Perheessä lapsen asemassa olevien 15–29-vuotiaiden osuus ikäryhmästä 1985 ja 2015, %

Lähde: Tilastokeskus, perheet

komaalaistaustaisten miesten osuus ulkomaalaistaustaisista (51,2 %) oli sama, kuin miesten osuus koko väestössä. Maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät siis ole sen enempää miesenemmistöinen joukko kuin nuoret Suomen väestössä ylipäättään.

Lapsuuden kodista muutto aikaistunut

Nuoret aikuiset muuttavat pois lapsuuden kodistaan aikaisemmin kuin kolmekymmentä vuotta sitten. Yhä useampi nuori aikuinen hankkii koulutuksen ja muuttaa opiskelupaikkakunnalleen. Muuttoja on jouduttanut myös opintotukijärjestelmä, jota kehitettiin aiempaa kattavammaksi 1990-luvulla. Lisäksi vuonna 1994 voimaan tullut kotikuntalaki

(1994/201) muutti asuinkunnan rekisteröitymistä siten, että opiskelijoiden muutot opiskelupaikkakunnalle voitiin kirjata vakituiseksi muutoiksi.

Vuonna 1985 lähes kaksi kolmesta (64 %) 21-vuotiaasta oli perheessään lapsen asemassa eli asui lapsuuden kodissaan. Nuoret miehet muuttivat pois kotoa naisia myöhemmin ja harvemmin. Jopa kolme neljästä (76 %) 21-vuotiaasta miehestä asui kotona vuonna 1985, kun saman ikäisistä naisista kotona asui vain puolet (52 %). Vielä 29-vuotiaista miehistä 17 prosenttia asui kotona, mutta naisista alle 5 prosenttia. (Kuvio 2.)

Vuonna 2015 kotoa muutto oli selvästi aikaistunut verrattuna vuoteen 1985. Lapsuuden kodissaan asui 21-vuotiaiden ikäluokasta enää vajaa kolmannes (30 %). Kotona asuminen oli edelleen yleisempää miesten kuin naisten kohdalla: 21-vuotiaista miehistä kotona asui 38 prosenttia, naisista 22 prosenttia. Kotoa muutto oli myös yleistynyt, sillä 29-vuotiaista miehistä kotona asui enää 7 prosenttia ja naisista 3 prosenttia.

Moniin muihin Euroopan maihin verrattuna suomalaisnuoret muuttavat melko nuorina pois lapsuuden kodistaan. Sukupuolten välinen ero on puolestaan kansainvälisestäkin vertaillen tyypillinen: kaikkialla Euroopassa naiset muuttavat pois kotoa nuorempina kuin miehet. (Ks. esim. Pietiläinen & Nikander 2013.)

Terveys on kohentunut, mutta monet erot säilyneet

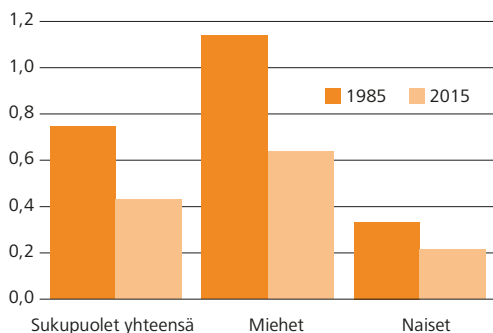
Suomalaisten elintason ja terveydentilan kohentuminen näkyy vastasyntyneen elinajanodotteessa, joka on kasvanut vuodesta 1985 vuoteen 2015 selvästi. Vuonna 1985 vastasyntyneen elinajanodote oli miehillä 70,1 vuotta ja naisilla 78,5 vuotta, kun vuonna 2015 se oli noussut miehillä 78,5 vuoteen ja naisilla 84,1 vuoteen. Sukupuolten välinen ero elinajanodotteessa on siis pienentynyt kolmessakymmenessä vuodessa 8,4 vuodesta 5,6 vuoteen. Kirittävää kuitenkin on.

Nuorten terveyskäyttäytymisessä on tapahtunut paljon positiivista kehitystä.

Erot elinajanodotteessa ovat erityisen suuria sukupuoli- välillä alueellisesti, ja maakuntien väliset erot elinajanodotteessa ovat ylipäänsä kaventuneet hyvin vähän. Vuonna 2013–2015 eteläsavolaisen vastasyntyneen pojan elinajanodote oli maakunnittain tarkasteltuna lyhyin, 76,3 vuotta. Eroa ahvenanmaalaisen pojan elinajanodotteeseen oli neljä vuotta ja pohjanmaalaisen tytön elinajanodotteeseen yhdeksän vuotta. (Tilastokeskus, kuolleet.)

Nuorten kuolemanriski on laskenut vuosikymmenten saatossa. Vuonna 1985 kuoli 831 15–29-vuotiaista ja vuonna 2015 426. Tässä iässä kuolleisuus on laskenut naisilla 0,33 kuolleesta 0,22 kuolleeseen ja miehillä 1,14 kuolleesta 0,64 kuolleeseen tuhatta henkeä kohden (kuvio 3). Samalla erot sukupuolten välillä ovat kuitenkin pienentyneet vain hieman. Nuorten miesten itsemurhat ja tapaturmakuolemat ovat vähentyneet. Tästä huolimatta nuoria miehiä kuoli edelleen vuonna 2015 lähes kolminkertaisesti naisiin nähden. Suomalaisnuorten (15–19-v.) tapaturma- ja väkivalta-kuolleisuus on myös pysynyt korkeammalla tasolla

KUVIO 3. 15–29-vuotiaat kuolleet 1 000 henkeä kohden 1985 ja 2015

Lähde: Tilastokeskus, kuolleet

kuin EU-maissa keskimäärin (European Child Safety Alliance 2012).

Sukupuolten välisten erojen lisäksi kuolleisuus eroaa sosiaalisen aseman mukaan. Lasten (1–19-v.) kuolleisuuden on todettu eroavan vanhempien koulutuksen, tulojen ja perhetyypin (yksinhuoltajuus) mukaan. Korkeammin koulutettujen ja parempituloisten vanhempien lasten kuolleisuus oli matalampi kuin vähemmän koulutettujen ja heikompiituloisten lapsien kuolleisuus. (Remes 2014.)

Sekä vuonna 1985 että vuonna 2015 nuorten miesten yleisimpiä kuolemansyitä olivat tapaturmat ja itsemurhat. Niiden määrä on kuitenkin tarkasteltavalla ajanjaksolla puolittunut. Vaikka nuoret naiset kuolivat kumpanakin tarkasteluvuonna miesten tavoin yleisemmin itsemurhiin,

TAULUKKO 1. 15–29-vuotiaiden yleisimmät kuolemansyöt 1985 ja 2015, lkm

	1985		2015	
	NAISET	MIEHET	NAISET	MIEHET
Tapaturmat	46	218	19	123
Itsemurhat	42	234	28	108
Syövät	28	43	20	15
Verenkiertoelinten sairaudet	11	37	8	13
Väkivalta tai vahingoittavat tapahtumat	7	36	5	13

Lähde: Tilastokeskus, kuolemansyöt

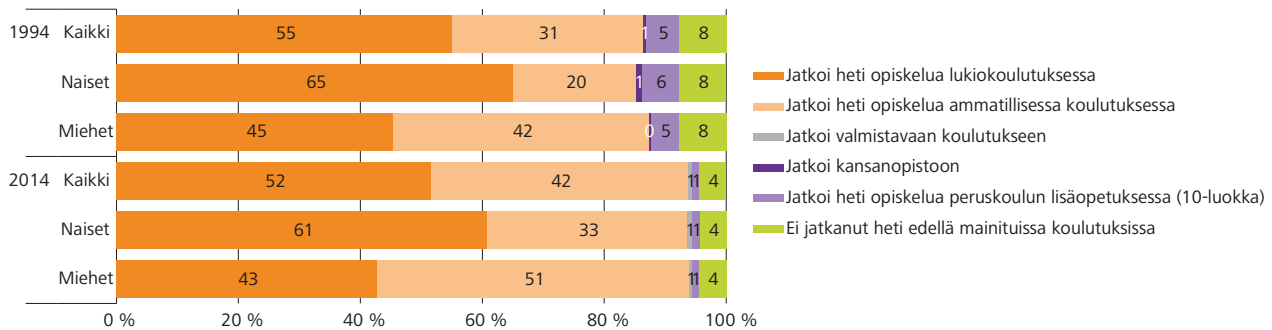
tapaturmiin ja syöpiin, naisten kuolemansyöt jatkautuivat miehiä tasaisemmin (taulukko 1).

Nuorten terveyskäyttäytymisessä on tapahtunut paljon positiivista kehitystä: nuoret käyttävät alkoholia ja tupakkaa keskimäärin vähemmän kuin ennen. Alle 18-vuotiaiden kohdalla raitius on yleistynyt, alkoholin säännöllinen käyttö ja humalajuominen ovat vähentyneet 2000-luvulla. Humalajuominen on vähentynyt etenkin pojilla, ja sukupuolten väliset erot ovat kaventuneet huomattavasti. Toisaalta huumeiden ja etenkin poikien nuuskan käyttö on viime vuosina lisääntynyt. (Kinnunen ym. 2015; Luopa ym. 2014.) Päihteiden käytön vähentymisen ohella terveyskyselyt osoittavat muitakin positiivisia kehityskulkuja 2000-luvulla: 8.- ja 9.-luokkalaiset kokevat terveydentilansa aiempaa paremmaksi, koettu yksinäisyys on heillä vähentynyt ja keskusteluyhteys vanhempiin parantunut. (THL, kouluterveyskysely.)

Toisaalta monet indikaattorit viestivät entistä näkyvämmästä pahoinvoinnista. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen tyttöjen ja poikien osuudet väestöstä ovat kaksinkertaistuneet (THL, lastensuojelu). Masennuslääkkeiden käyttö on moninkertaistunut 1990-luvun alusta, ja se on yleistynyt etenkin nuorilla naisilla. Jopa 7,7 prosenttia 18–24-vuotiaista naisista sai masennuslääkkeistä korvausta vuonna 2015. Miesten vastaava osuus oli 4,0 prosenttia. (Kela 2015.) Tytöt myös raportoivat mielialaan liittyviä ongelmia enemmän kuin pojat. Lisäksi tyttöjen kokemus seksuaalinen väkivalta on huolestuttavan yleistä: peruskoulu-laistytöistä joka viides, lukiolaistytöistä joka neljäs ja ammattiin opiskelevista tytöistä joka kolmas oli kokenut seksuaalista väkivaltaa 2013 (Kinnunen ym. 2015).

Väestökyselyt antavat hieman erilaisen kuvan nuorten naisten ja miesten terveydentilasta kuin rekisterit. Nuoret naiset kertovat kysyttäessä usein terveydentilansa heikommaksi kuin miehet ja raportoivat masennuksesta ja ahdistuksesta miehiä useammin. Toisaalta poikien terveydentumukset ovat monelta osin epäterveellisempiä kuin tytöillä – esimerkiksi ylipainoa, unen mää-

KUVIO 4. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen 1994 ja 2014

Lähde: Tilastokeskus, koulutukseen hakeutuminen

rää tai ruokailua tarkasteltaessa. Pojilla diagnosoidaan tyttöjä enemmän vakavia sairauksia, he joutuvat useammin tapaturmiin ja kuolevat useammin kuin tytöt. (ks. esim. Karvonen 2011.) Vaikka nuorten hyvinvointi on monessa mielessä parantunut, kyselyt ja rekisteritiedot kertovat usein keskimääräisistä elinoloista ja -tavoista. Sukupuolten välisten erojen lisäksi sosioekonomiset ja alueelliset erot ovat paikoitellen hyvinkin suuria.

Tytöt jatkavat lukioon, pojat ammattikouluun

Keskustelu syrjäytymisestä on 2000-luvulla koskenut paljolti syrjäytymisen riskiä, ja eri aineistoin on pyritty määrittämään työelämän tai koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten joukkoa

ja syrjäytymisvaarassa olevaa väestönosaa (Aaltonen ym. 2015; ks. esim. Myrskylä 2012). Syrjäytymisvaarassa olevan väestön osan mittaaminen tai vertaileminen ajassa ei kuitenkaan ole kovin yksinkertaista, sillä määritelmät ovat monimutkaisia ja muutoksia tapahtuu sekä yhteiskunnassa että sitä kuvaavissa aineistoissa ja käsitteissä.²

Syrjäytymisriskin vallitsevuutta on kuvattu viimeaikoina erityisesti nuorten NEET-osuudella (Not in Employment, Education or Training), joka on noussut vuonna 2015 suomalaisnuorien (20–24-v.) osalta 15,1 prosenttiin. NEET-osuus seurailee työttömyysastetta ja onkin taloustaantumassa kasvanut työttömyysasteen tavoin aikaväleillä 2008–2009 ja 2012–2015. (Tilastokeskus, työvoimatutkimus.) NEET-aste ei sinänsä kerro syrjäytymisestä sellaisenaan, vaan kuvaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia mukaan lukien väliavuotta viettäviä, pääsykokeisiin valmistautuvia tai lapsiaan kotona hoitavia nuoria. NEET-status on kuitenkin – etenkin NEET-vuosien jatkuessa – yhteydessä psyykkisiin ja sosiaalisiin ongelmiin (Larja ym. 2016).

Yksi tärkeä nivelvaihe koulutukseen ja työelämään kiinnittymisessä on peruskoulun ja oppivelvollisuuden päättymisen. Haku- ja opiskelija-aineistojen aikasarjavertailu osoittaa, että koulutuksen ulkopuolelle jääneiden, peruskoulun 9. luokan päättäneiden nuorten osuus on kahdessakymmenessä vuodessa pienentynyt. Toisen asteen koulutukseen osallistuminen heti peruskoulun jälkeen on parissa vuosikymmenessä kasvanut. Vuonna 2014 perus-

SHUTTERSTOCK

² Kansainvälisen muuttoliikkeen kasvaessa rekistereihin perustuvissa henkilötiedoissa voi olla ylipiittoa henkilöistä, jotka eivät todellisuudessa ole maassa tilastointijakohtana. Ylipiittoon kuuluvia henkilöitä voi olla vaikea erottaa sellaisista maassa asuvista henkilöistä, joilla ei ole rekistereissä elonmerkkejä (koulutuksen ja työvoiman ulkopuolella olevat). Etenkin nuoria aikuisia tarkasteltaessa ylipiitton vaikutus on tärkeä huomioida, sillä ylipiittoa aiheutuu erityisesti maasta muuttaneista nuorisista aikuisista, joilta muuttoilmoitus on jäänyt tekemättä.

koulun 9. luokan päättäneistä 94 prosenttia jatkoi heti opiskelua tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Kaksikymmentä vuotta aikaisemmin vuonna 1994 näin teki 86 prosenttia. (Kuvio 4.)

Parissa vuosikymmenessä peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta tippuminen on vähentynyt. Vuonna 1994 sekä tytöistä että pojista 8 prosenttia ei jatkanut heti 9. luokan jälkeen muuhun koulutukseen. Vuonna 2014 osuudet olivat pienentyneet neljään prosenttiin ja sukupuolten väliset erot ovat pysyneet tässä hyvin pieninä. Koulutuksen ulkopuolelle jäävien osuuden pienenemiseen on vaikuttanut osaltaan vuonna 2013 voimaan tullut koulutustakuu, jonka perusteella jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka.

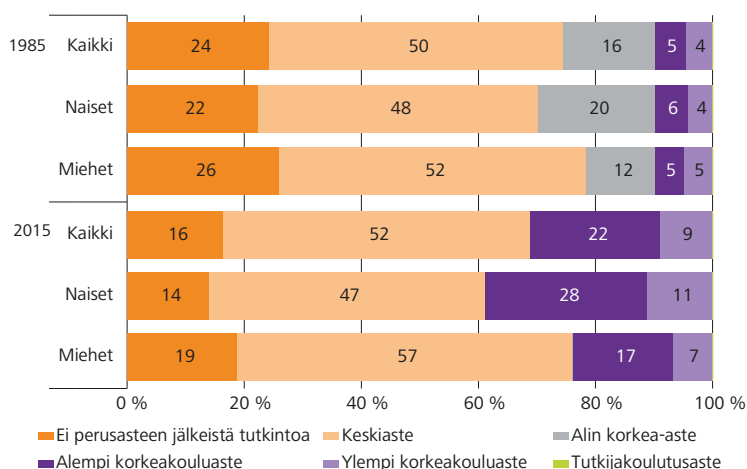
Korkea koulutukseen osallistumisaste pitää myös 15–19-vuotiaiden NEET-osuuden suhteellisen matalalla tasolla: vuonna 2015 vain viisi prosenttia 15–19-vuotiaista oli työelämän, koulutuksen tai harjoittelun ulkopuolella. (Tilastokeskus, työvoimatutkimus.) Ulkopuolelle jäämisen vaara on siis suurempi myöhemmissä ikävaiheissa verrattuna peruskoulun päättäneisiin. Esimerkiksi vuonna 2015 uusista ylioppilaista 68 prosenttia ei välittömästi jatkanut tutkintotavoitteista opiskelua (Tilastokeskus, koulutukseen hakeutuminen).

Jo peruskoulussa oppimistulokset erovat selvästi sukupuolen, alueen ja perheen sosioekonomisen taustan mukaan (Vettenjärvi ym. 2016). Rekisteriaineistot osoittavat, että sosioekonomiset erot ja kotitausta vaikuttavat myös peruskoulun jälkeen kouluttautumiseen: vanhempien kouluttamattomuus, erityisesti äidin matala koulutustaso, kasvattaa lasten todennäköisyyttä jäädä perusasteen koulutuksen varaan. (Witting & Keski-Petäjä 2016.)

Kahdessakymmenessä vuodessa lukiokoulutuksen suosio on hieman hiipunut ja sitä vastoin ammatillinen koulutus on laajentunut huomattavasti. Vuonna 2014 lukioon jatkoi 52 prosenttia ja ammatilliseen koulutukseen 42 prosenttia 9. luokan päättäneistä. Kaksikymmentä vuotta aiemmin lukioon jatkaneiden osuus oli 55 prosenttia ja ammatillisen kouluun jatkaneiden osuus 31 prosenttia.

Tytöt jatkoivat lukioon useammin kuin pojat sekä vuonna 2014 että 1994 (kuvio 4). Vuonna 2014 tytöistä lukioon jatkoi 61 prosenttia ja pojista 43 prosenttia. Vuonna 1994 kaksi kolmasosaa tytöistä (65 %) jatkoi lukioon, kun taas pojista tämän tien valitsi 45 prosenttia. Vastaavasti ammatillinen koulutus oli useammin poikien kuin tyttöjen valinta peruskoulun jälkeen. Vuonna 2014 pojista yli puolet (51 %) jatkoi ammatilliseen koulutukseen, kun tytöistä näin teki kolmannes. Vuonna 1994 ammatilliseen koulutukseen jatkoi selvästi harvempi peruskoulun päättänyt, pojat kuitenkin useammin (42 %) kuin tytöt (20 %).

KUVIO 5. 25–29-vuotiaiden suoritettut tutkinnot 1985 ja 2015

Lähde: Tilastokeskus, väestön tutkintorakenne

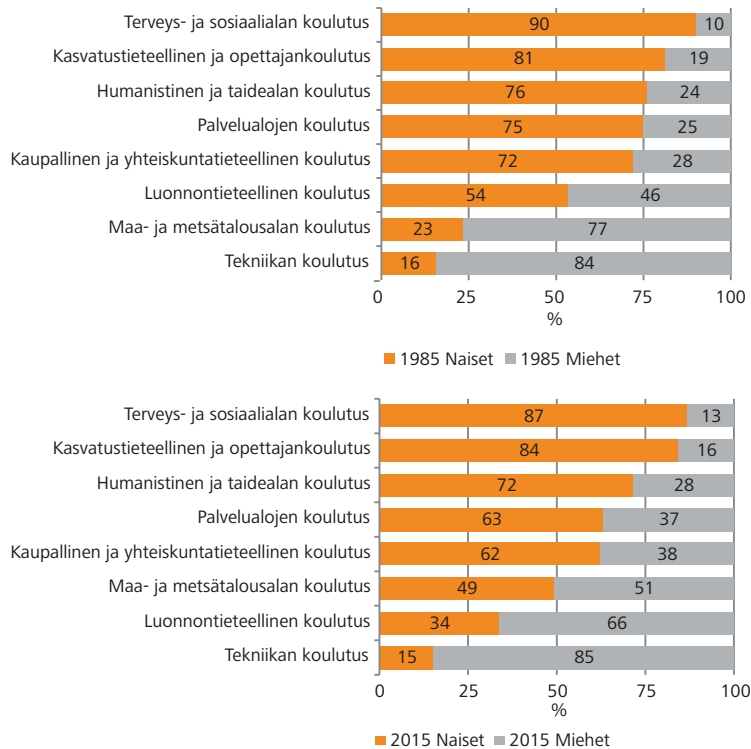
Koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämisen vaara on suurempi yli 20-vuotiailla kuin tätä nuoremmilla.

Naisten ja miesten välillä eroa koulutustasossa ja -aloissa

Väestön koulutustaso nousi voimakkaasti jo 1960- ja 1970-luvuilla korkeakoululaitoksen laajentuessa, mutta nousu myös jatkui seuraavina vuosikymmeninä. 1990-luvulla alkunsa saanut uusi korkeakoulusektori, ammattikorkeakoulu, toi nuorille lisää korkeakoulutusvaihtoehtoja. Koulutustaso on kohonnut sekä naisilla että miehillä. Vielä vuonna 1985 ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa oli 24 prosenttia 25–29-vuotiaista, mutta vuonna 2015 enää 16 prosenttia. Vuonna 2015 ilman tutkintoa oli enää 19 prosenttia 25–29-vuotiaista miehistä, kun vuonna 1987 heitä oli 26 prosenttia. (Kuvio 5.)

KUVIO 6. 25–29-vuotiaiden naisten ja miesten tutkinnot koulutusaloittain 1985 ja 2015

Lähde: Tilastokeskus, väestön tutkintorakenne

Ei ole merkkejä siitä, että työalojen sukupuolten mukainen eriytyminen tulevaisuudessa lieventyisi.

Noin neljännes 25–29-vuotiaiden suorittamista tutkinnoista oli korkea-asteen³ tutkintoja ja kymmenes korkeakoulututkintoja vuonna 1985, kun vuonna 2015 jo lähes kolmannes 25–29-vuotiaista oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Koulutustaso on nostanut erityisesti naisten korkeakoulutus. Vuosikymmenten kuluessa sukupuolten väli-

³ Korkea-asteen tutkintoihin lukeutuu alimman korkea-asteen tutkinnot (ns. opintoasteen tutkinnot), alemmat ja ylempät korkeakoulutustason tutkinnot sekä tutkijakoulutus. Alimmista korkea-asteen tutkinnoista päätettiin luopua 1990-luvun ammattikorkeakoulu-uudistuksen yhteydessä.

nen ero koulutustasossa on kasvanut. Korkeakoulututkinnon⁴ suorittaneiden osuus miehillä ja naisilla oli vuonna 1985 yhtä suuri, alle 10 prosenttia. Vuonna 2015 naisista 39 prosentilla oli korkeakoulututkinto ja miehistä vain 24 prosentilla. Nuorten naisten suorittamien ylempien korkeakoulututkintojen osuus on lähes kolminkertaistunut kolmessakymmenessä vuodessa, miehillä kasvu on ollut verrattain pientä.

Se, että nuorten miesten korkeakoulutus on yleistynyt paljon hitaammin kuin naisten, selittää osaltaan nuorten miesten korkeaa työvoiman ja koulutuksen ulkopuolelle jäävien osuutta.

Kouluttautuessaan nuoret naiset ja miehet valitsevat usein eri alan. Koulutusalojen sukupuolen mukainen segregatio on säilynyt vuosikymmenten ajan suhteellisen merkittävänä. Vaikka naisten osuus on noussut joillakin perinteisesti miesennemmistöisillä korkeakoulutusaloilla, kuten yhteiskuntatieteissä, lääketieteissä tai oikeustieteissä, kokonaiskuvan kannalta sillä on ollut hyvin pieni merkitys.

Naisenemmistöiset kasvatusalat ja sosiaali- ja terveysalat ovat säilyneet naisenemmistöisinä, kun taas miehet ovat suorittaneet pääosan tekniikan alan tutkinnoista. Vuonna 1985 naisia oli yhdeksän kymmenestä 25–29-vuotiaasta sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneesta. Vuonna 2015 naisten osuus oli edelleen 87 prosenttia. 25–29-vuotiaiden kasvatusalojen tutkinnoista naiset olivat suorittaneet 81 prosenttia vuonna 1985 ja jopa 84 prosenttia vuonna 2015. Samanikäisten tekniikan alan tutkinnoista valtaosan oli suorittanut miehet (1985: 84 %, 2015: 85 %). (Kuvio 6.)

Työmarkkinoiden epävarmuus lisääntynyt

Nykyiset nuoret aikuiset siirtyvät monellakin tapaa hyvin erilaisille työmarkkinoille verrattuna 1980-luvun nuoriin. Työmarkkinat ovat yhtäältä moninaisemmat, toisaalta epävarmemmat, ja vaadittu osaaminen on muuttunut. Vaikka koulutustaso onkin noussut merkittävästi, ilman tutkintoa olevien nuorten tulevaisuuden vaihtoehdot ovat nykyisin rajallisemmat kuin kolmekymmentä vuotta sitten. Koulutustason noustessa matalan koulutuksen työpaikat ovat vähentyneet. Perusasteen koulutuksen työpaikkoja oli vuonna 2010 yli 450 000 vähemmän kuin vuonna 1990 (Myrskylä 2012).

Työmarkkinoiden epävarmuus näkyy esimerkiksi vertailtaessa työllisten ja työttömien osuutta. Ripeän talousnousun aikana 1980-luvun lo-

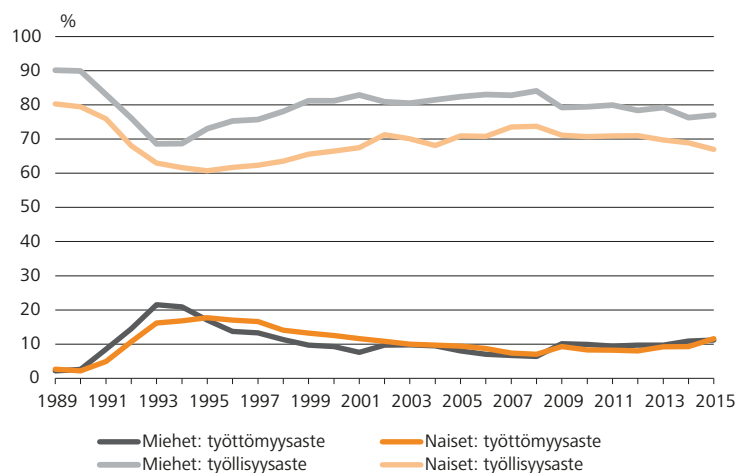
⁴ Alempi tai ylempi korkeakoulututkinto, tutkijakoulutus

pulla työvoimasta oli jopa pulaa, ja nuorten aikuisten työllisyysasteet olivat nykyiseen verrattuna korkeita ja työttömyysasteet matalia. Vuonna 1989 nuorten 25–29-vuotiaiden työllisyysaste oli 85,3 prosenttia ja työttömyysaste vain 2,4 prosenttia. 1990-luvun alun laman aikana nuorten työttömyys nousi yli 19 prosenttiin. Tämän jälkeen 25–29-vuotiaiden työttömyysaste laski alimmilleen vuonna 2008, jolloin se oli 6,7 prosenttia. Vuonna 2015 työttömyysaste tämän ikäisillä oli 11,3 prosenttia. (Kuvio 7.)

Työelämän epävarmuutta ovat lisänneet määrääkaikaiset työsuhteet, jotka ovat yleistyneet naisilla. Vuonna 1984 määrääkaikaisissa työsuhteissa

KUVIO 7. Nuorten työllisyys- ja työttömyysasteet sukupuolen mukaan 1989–2015

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Eriarvoisuus nuorten kesken ja esimerkiksi alueelliset erot ovat paikoitellen hyvinkin suuria.

työskenteli 22 prosenttia 25–29-vuotiaista naisista. Vuonna 2014 osuus oli noussut 35,1 prosenttiin. Miesten määrääkaikainen työ ei ole yleistynyt, päinvastoin. Vuonna 1984 määrääkaikaisessa työsuhteessa työskenteli vajaa neljännes (24,2 %) 25–29-vuotiaista miehistä, ja osuus oli laskenut vuonna 2014 19,4 prosenttiin.

Määrääkaikainen työ vaikuttaa esimerkiksi perheellistymiseen: määrääkaikaisten palkansaajien todennäköisyys saada esikoinen lähitulevaisuudessa on pienempi kuin pysyvässä työsuhteessa olevilla (Sutela 2012).

Nuoret naiset ja miehet toimivat työmarkkinoilla usein eri aloilla ja ammattiteissa sekä jokseenkin erilaisissa tehtävissä. Työelämässä alojen ja ammattien sukupuolen mukainen segregatio mukaillee koulutusalojen segregatiota, eikä tässä ole parissa vuosikymmenessä juurikaan tapahtunut muutosta. Nuorisobarometrissa nuorten naisten ja miesten vastaukset toiveammattiteista noudattivat pitkälti suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevaa ammattien eriytymistä sukupuolen mukaan, mikä ei anna vahvoja merkkejä segregatiosta lievenemisestä tulevaisuudessa (Teräsaho & Keski-Petäjä 2017).

Työnkuvat ja tehtävien vaativuuksien taso ovat muuttuneet. Nuorten naisten osuus toimihenkilöistä kasvoi nuoria miehiä nopeammin, kun vertaillaan vuosia 1995 ja 2014. Vuonna 2014 jopa 39 prosenttia 25–29-vuotiaista naisista työskenteli alemmilla toimihenkilöinä. Nuorilla miehillä

vastaava osuus oli 19 prosenttia. Miehet taas työskentelivät naisia useammin työntekijäammattiteissa. Molempina tarkasteluvuosina miehistä noin kolmannes toimi työntekijöinä, kun taas naisista työntekijäammattiteissa toimi 16 prosenttia vuonna 2014 ja 17 prosenttia vuonna 1995. (Tilastokeskus, työssäkäynti.)

Muutokset koulutustasossa ja sosioekonomisessa asemassa ovat johtaneet myös siihen, että nuorten naisten ja miesten palkkaerot ovat kaventuneet hieman 20 vuodessa. Kun 24–29-vuotiaiden naisten kokonaisansiot olivat vuonna 1995 keskimäärin 15 prosenttia saman ikäisiä miehiä pienemmät, oli naisten ja miesten ero ansioissa kaventunut alle 9 prosenttiin vuonna 2015. Kaikkien nais- ja miespalkansaajien välinen palkkaero on samassa ajassa kaventunut hitaammin, 21 prosentista 17 prosenttiin. (Tilastokeskus, palkkarakenne.)

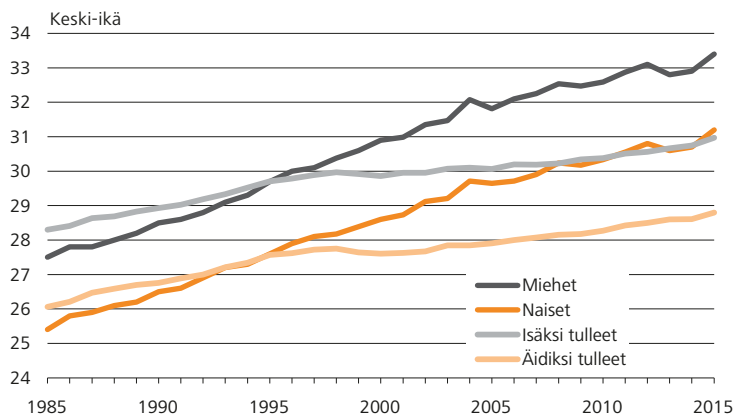
Nuorten ja erityisesti nuorten miesten pienituloisuus on viime vuosikymmeninä yleistynyt. Vuonna 1987 18–24-vuotiaiden pienituloisuusaste oli 16,0 prosenttia ja 25–34-vuotiaiden 6,0 prosenttia. Naisten ja miesten väliset erot olivat tällöin suhteellisen pieniä. Vuonna 2015 18–24-vuotiaiden pienituloisuusaste oli noussut 25,8 prosenttiin ja 25–34-vuotiaiden 13,9 prosenttiin. Tällä aikavälillä pienituloisuusaste oli noussut erityisesti 25–34-vuotiailla miehillä, 6,5 prosentista 18,2 prosenttiin. (Tilastokeskus, tulonjakotilasto.)

SHUTTERSTOCK

Nuoruutta eletään nykyisin vauraammin ja monikulttuurisemmassa Suomessa kuin 1980- ja 1990-luvuilla.

KUVIO 8. Ensimmäisen avioliiton solmineiden miesten ja naisten ja ensi kertaa äidiksi ja isäksi tulleiden keski-ikä 1985–2015

Lähde: Tilastokeskus, syntyneet, siviilisäädyn muutokset

Perheen perustaminen siirtyy

Vuosien 1985 ja 2015 välinen vertailu osoittaa selvän muutoksen nuorten aikuisten perheellistymisessä. Ensimmäinen avioliitto solmitaan entistä vanhemmalla iällä. Vuonna 1985 naisten keskimääräinen ikä ensimmäisen avioliiton solmimishetkellä oli 25,4 vuotta ja miesten 27,5 vuotta. Vuonna 2015 naiset solmivat ensimmäiset avioliitot keskimäärin vasta 31,2-vuotiaana ja miehet 33,4-vuotiaana. (Kuvio 8.)

Avioliiton suosio nuorten aikuisten keskuudessa on myös vähentynyt kolmessa kymmenessä vuodessa. Vuonna 1985 lähes 19 700 alle 30-vuotiaasta naista avioitui, ja kaikista avioliitoista kolme neljäsosaa oli alle 30-vuotiaiden naisten solmimia. Vuonna 2015 saman ikäisistä naisista avioitui enää vajaa 10 400 ja nämä liitot muodostivat ainoastaan 42 prosenttia kaikista samana vuonna solmituista avioliitoista.

Avioitumisen lisäksi myös lastenhankinta on myöhentynyt. Vuonna 1985 keskimääräinen äidiksi tuloikä oli 26,1 vuotta ja isäksi tuloikä 28,3 vuotta. Vuonna 2015 äidiksi tuloikä oli noussut 28,8 vuoteen ja isäksi tuloikä 31,0 vuoteen. (Kuvio 8.) Perheellistymisen myöhentyminen on osa yleiseurooppalaista väestökehitystä, johon mm. työelämän epävarmuuden, koulutuspolkujen pitenevien ja kalliin asumisen on katsottu vaikuttavan.

Lisäksi nuorten solmimien avioliittojen määrän laskiessa ensimmäiset lapset syntyvät nykyään useammin avioliittoon kuin avioliittoon. Vuonna 2015 esikoisista 57 prosenttia syntyi avioliiton ulkopuolella, kun vuonna 1985 avioliiton ulkopuolelle syntyneiden esikoisten osuus kaikista esikoisista oli 12 prosenttia.

Nuoruuden aika on pidentynyt

Tilastot osoittavat, että koulutuksen yleistyminen, myöhentynyt perheellistyminen ja työmarkkinoille pääsyn vaikeudet saattavat johtaa tilanteeseen, jossa nuoruus vuonna 2015 kestää ”pidempään” kuin esimerkiksi kolmekymmentä vuotta siten. Toisaalta tätä nuoruutta eletään nykyisin vauraammin kaupunkimaisemmassa ja monikulttuurisemmassa Suomessa verrattuna 1980- ja 1990-lukuihin. Moni asia on paremmin, elintaso ja terveys ovat kohentuneet, nuorten kuolleisuus on laskenut ja koulutus tuonut lisää tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Mahdollisuuksien myötä on tullut myös uudenlaista epävarmuutta: vaikka nuoret jatkavat peruskoulun jälkeen nykyään useammin koulutukseen, kiinnittyminen työmarkkinoille voi olla entistä hankalampaa ja talouden käänneet vaikuttavat etenkin nuorten työmarkkina-asemaan.

Sukupuolten välillä on eroja hyvinvoinnissa ja osa eroista on kasvanut. Nuoret naiset kokevat mie-

hiä useammin masennusta ja kohtaavat seksuaalista väkivaltaa. Naisten työelämä on osittain eriytenyt miesten työelämästä. Nuoret naiset ja miehet opiskelevat eri aloilla ja työelämässään ammatit ovat usein eriytyneet. Naisille myös määräaikaiset työsuhteet ovat yleisempiä kuin miehille.

Tilastot osoittavat hyvinvoinnin polarisoituneen: osalla menee loistavasti, osa voi huonommin ja jää, tai on vaarassa jäädä, ulkopuolelle. Alueelliset erot ovat paikoitellen suuria ja perhetaustalla on merkitystä. Eriarvoistuminen näkyy erityisesti miehillä: Yhtäältä palkat ja työllisyys ovat naisten palkkoja ja työllisyyttä korkeammalla tasolla. Toisaalta miesten koulutustaso on jäänyt jälkeen naisten koulutustasosta, koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen ja pienituloisuus ovat nuorille miehille tyypillisempää kuin nuorille naisille, ja nuorten miesten itsemurhat ja tapaturmakuolet ovat edelleen valitettavan yleisiä. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinoloilastot -yksikössä.

Lähteet:

Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. <https://www.julkari.fi/handle/10024/125695>.

Karvonen, Sakari 2011. Nuorten terveys. Teoksessa: Marjut Pietiläinen (toim.) Nuori tasa-arvo. Sukupuolten tasa-arvo. Helsinki: Tilastokeskus.

Kinnunen, Jaana M. & Pere, Lase & Lindfors, Pirjo & Ollila, Hanna & Rimpelä, Arja 2015. Nuorten terveystapatutkimus 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:31. <https://www.julkari.fi/handle/10024/126379>.

Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Matikka Anni & Vilkki Suvu & Jokela, Jukka & Laukkarinen Essi & Paananen Reija 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013 – Kouluterveyskyselyn tulokset. Helsinki: THL. <https://www.julkari.fi/handle/10024/116692>.

Larja, Liisa & Törmäkangas, Liisa & Merikukka, Marko & Ristikari, Tiina & Gissler, Mika & Paananen, Reija 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. *Tieto&trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus 2/2016*. <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/164/>.

Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa – keitä ovat syrjäytyneet nuoret. EVA Analyysi nro 19. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjautyminen.pdf>.

Pietiläinen, Marjut & Nikander, Timo 2013. Alussa asutaan yksin tai kaksin – lopussa uudestaan yksin. *Hyvinvointikatsaus 4/2013*. http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_001.html.

Remes, Hanna. Lasten ja nuorten kuolleisuuserot Suomessa. *Hyvinvointikatsaus 1/2014*. http://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-02-26_009.html.

Sutela, Hanna 2013. Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984–2008. *Tutkimuksia 259*. Helsinki: Tilastokeskus. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67983/978-951-44-9064-4.pdf?sequence=1>.

Teräsaho, Mia & Keski-Petäjä, Miina 2017. Nuorten toiveammatit sukupuolen mukaan eriytyneitä. Teoksessa: Sami Myllyniemi (toim.) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosian neuvottelukunta.

Vettenranta, Jouni & Välijärvi, Jouni & Ahonen, Arto & Hautamäki, Jarkko & Hiltunen, Jenna & Leino, Kaisa & Lähteinen, Suvi & Nieminen, Kari & Niininen, Virva & Puhakka, Eija & Rautapuro, Juhani & Vainikainen, Mari Pauliina 2016. PISA 15. Ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:41*.

Witting, Mika & Keski-Petäjä, Miina 2016. Vanhempien koulutus vaikuttaa lasten valintoihin. *Tieto&trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus 2/2016*. <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/168/>.

Tilastolähteet:

European Child Safety Alliance 2012. *The Child Safety Country Profile 2012, Finland*.

Kansaneläkelaitos (Kela) 2015. *Tilasto sairaanhoitokorvauksista*.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL): SOTKANet. <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>.

Kouluterveyskysely
Lastensuojelu

Tilastokeskus: <http://tilastokeskus.fi/til/index.html>

Koulutukseen hakeutuminen

Kuolleet

Kuolemansyyt

Palkkarakenne

Perheet

Siviilisäädyn muutokset

Syntyneet

Tulonjakotilasto

Työssäkäynti

Työvoimatutkimus

Väestön tutkintorakenne

Väestörakenne

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

SAMI MYLLYNIEMI

Nuorison luottamus koetuksella

Nuorisobarometrien mukaan luottamus niin kanssaihmiisiin kuin Suomen ja maailman tulevaisuuteenkin on heikkenemässä. Nuorten luottamuksen rapautumisella voi olla kauaskantoisia seurauksia hyvinvointiyhteiskunnan arvopohjalle ja tulevaisuudelle.

Tämä artikkeli perustuu ensisijaisesti vuosittain nuorten arvoja ja asenteita mittaaviin Nuorisobarometreihin. Vuoden 2016 barometrin pääteemana on tulevaisuus (Myllyniemi 2017). Arvoista puhuminen sopii hyvin tulevaisuusteemaan, sillä arvot paitsi heijastelevat yhteiskunnan muutoksia, myös ennustavat ja selittävät asenteita ja toimintaa (Schwartz 2003). Nuorten arvot saattavat antaa vihjettä tulevaisuuden kehityskuluista, varsinkin jos ne poikkeavat vanhemman sukupolven arvoista.

Jos nuorten ja varttuneempien arvot poikkeavat toisistaan, on kysyttävä, johtuvatko erot iästä vai sukupolvesta. Elämänlaadun eri ulottuvuuksien tärkeys vaihtelee eri ikävaiheissa nuoruudesta vanhuuteen (Vaarama ym. 2010). Esimerkiksi World Values Surveyn aineistossa nuorin ikäryhmä pitää vapaa-aikaa ja kavereita tärkeinä, kun taas vanhemmille työ on arvokkaampaa kuin nuorille. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että nykynuorten arvostukset säilyisivät heidän vanhetessaan. Luultavampaa on se, että nykyisten nuorten ollessa vanhoja heidän arvonsa poikkeavat jälleen silloisten nuorten arvoista, ja kyse on niin ikään kuin sukupolveenkin liittyvistä muutoksista.

Arvojen muutos linkittyy yhteiskunnan muutoksiin

Arvomaailmaan sosiaalistutaan omassa kulttuurissa, ja nuorten arvojen tutkiminen on samalla kulttuurin arvojen tutkimista. Arvomuutokset eivät yleensä tapahdu kovin nopeasti, mutta Nuorisobarometrin vuodesta 1994 alkanut seuranta antaa jo viitteitä sukupolvinäkökulmasta maailman kuvan muutostrendien havaitsemiseen.

Yli kahdenkymmenen vuoden seurannan perusteella voi sanoa, että nuorten arvot muuttuvat pääosin hitaasti. Julkisuudessa tosin muutos saa enemmän painoarvoa kuin stabiilius. Vastaavasti arvo tutkimuksessa huomio kiinnittyy ehkä liikaakin eri ryhmien eroihin yhteneväisyyksien sijaan. Yhteisöjen koheesion ja jatkuvuuden kannalta perustavien arvojen yhdenmukaisuus ja vakaus ovat varmasti vain hyväksi. Arvot sekä yhdistävät että erottavat.

Perustavien arvojen suhteellisesta vakaudesta huolimatta arvojen muuttuminen iän ja kokemusten karttuessa on mahdollista. Suomalaisen arvotutkimuksen uranuurtajiin kuuluva Klaus Helkama (2015, 8) valaisee arvojen luonnetta vertaamalla niitä ihmisen biologispohjaisiin persoonallisuuden piirteisiin, jotka säilyvät läpi elämän. Arvot taas ovat tietoisemmin valittuja ja voivat muuttua.

Usein muutoksen syyt jäävät arvailujen varaan, eikä survey-tyyppinen kysely ole paras työkalu niiden tutkimiseen. Arvojen muutoksen syitä ei voine palauttaa mihinkään yksittäiseen tekijään, mutta ne eivät myöskään synny tyhjiössä. Eri trendien osuminen ajallisesti yhteen voi viitata niiden olevan yhteydessä toisiinsa.

Vuosia jatkunut talouden taantuma on näkynyt nuorten kohonneena työttömyyksiin, mikä antaa tulkintakehyksen esimerkiksi nuorten työasenteiden muutokselle. Asennetrendit vaikuttavat seuraavan taloussuhdanteita siten, että huonoina aikoina sosiaaliturvaan ja työttömyyteen suhtaudutaan tiukemmin kuin hyvinä aikoina (Myllyniemi 2013, 76, 82). Vastaavaan päätelmään on pitkän aikavälin seuranta tutkimuksissaan päätenyt myös Helena Helve: asenteet jyrkentyvät, kun työtä ei ole. Osa nuorista on jopa sitä mieltä, että kuntien ja valtion verotuloista ei

pitäisi jakaa parempiosaisilta huonompiosaisille. (Helve 2002; 2015; 2016.)

Nuorisobarometrin seuranta osoittaa tosin, että talouden ja arvojen yhteys on monitulkintainen. Yhtäältä omasta toimeentulostaan huolestuneet ovat muita useammin sitä mieltä, että yhteiskunnan maksamat tuet kuuluvat ensi sijassa suomalaisille, eivät ulkomaalaisille. Toisaalta suuri trendi taloudellisessa laskusuhdanteessa osoittaa pikeminkin lisääntyvän solidaarisuuden kuin kovenevien arvojen suuntaan. Nuorten näkemys siitä, että menestyminen elämässä on itsestä kiinni, on vähentynyt selvästi sitten viimeisimmän taloustaantumun alun. Entistä harvempi on myös sillä kannalla, että jokainen on itse vastuussa köyhyydestään.

Konkreettisenä esimerkkinä asenteiden ja taloussuhdanteiden yhteyksistä esitetään kuviossa 1 muutokset Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen nuorisotyöttömyysprosentissa ja Nuorisobarometriin ns. koulutususko-muuttujassa (mitattuna väitteellä ”Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia”).

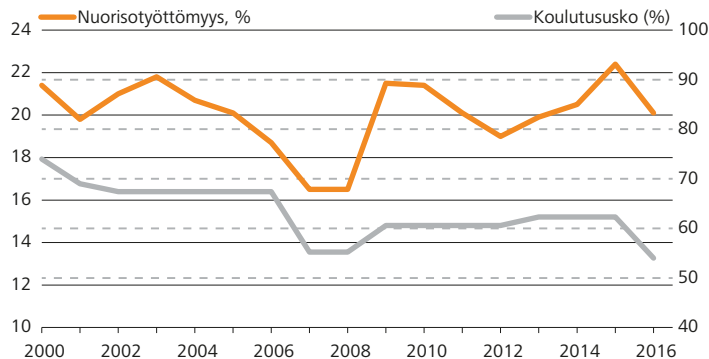
Noin vuosituuhannen vaihteeseen saakka usko koulutuksen työllistävyyteen kasvoi ja nuorisotyöttömyys oli korkealla. Trendi kääntyi laskuun 2000-luvun ensimmäisinä vuosina, kun nousukauden työmarkkinat vetivät suhteellisen hyvin myös vähemmän koulutettuja nuoria. Syksyllä 2008 alkaneen kansainvälisen talouskriisin ja taantumun seurauksena nuorisotyöttömyys kääntyi jälleen kasvuun, samoin usko koulutuksen tärkeyteen työllistymisen kannalta. Vaikka yhteydet eivät kerro syyseuraussuhteista, ei kuvion 1 käyrien yhteneväisyydessä liene kyse pelkästään sattumastakaan.

Nuorten luottamus kanssaihmiin jyrkässä laskussa

Tulevaisuus ja luottamus liittyvät elimellisesti toisiinsa. Luottamus tulevaan ja toisiin ihmisiin on se pohja, jolle elämänsuunnitelmiaan voi rakentaa. Unelmat yhdistävät, sillä ne edellyttävät paitsi uskoa tulevaan, myös luottamusta itseän ja muihin. Luottamus on ratkaisevan tärkeää niin yksilön menestykselle kuin yhteiskunnan toimivuudelle – talouden näkymiäkin mitataan kuluttajien luottamusindikaattoreilla. Unelmointi sekä edellyttää resursseja, että antaa niitä.

Luottamusta voi pitää tulevaisuuden avaimena, jota ilman nykyisyyskin näyttää synkältä. Vaikka tietyn syntymäkohortin koettu onnellisuus pysyisi elämänsuunnitelmiaan kutakuinkin samana, ihmisillä on taipumus ajatella, että tulevaisuudessa heidän asiansa ovat paremmin (Easterlin 2001). Luottamus kehitykseen ja onnelliseen loppuun on elämän mielekkyyden kannalta ratkaisevan tärkeää (Häkkinen & Salasuo 2017).

KUVIO 1. Nuorisotyöttömyys ja koulutususko* 2000–2016

* Täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia” kanssa olevien %-osuus.

Lähteet: Tilastokeskus, työvoimatutkimus; Nuorisobarometri 2016

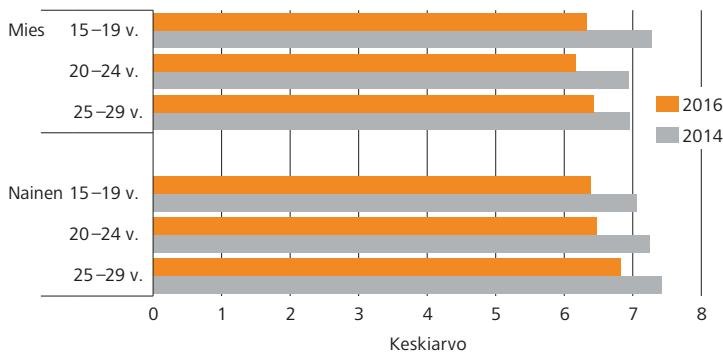
Nuorten arvot saattavat antaa vihjettä tulevaisuuden kehityskuluista.

Tutkimusten mukaan luottamus toisiin, tuntemattomiin ihmisiin selittää sitä, ketkä ongelmatilanteissa päätyvät kasautuneisiin vaikeuksiin, ja ketkä pärjäävät. Työttömien selviytymistä koskevassa tutkimuksessa huomattiin, että mitä vähemmän työtön luottaa muihin ihmisiin, sitä todennäköisemmin hän sairastuu ja tätä kautta syrjäytyy (Kortteinen & Tuomikoski 1998). Nuorisobarometrissa aiemmin havaittu työttömien ja kouluttamattomien nuorten luottamuksen puute sosiaalisiin suhteisiin sisältää itseään vahvistavan kurjistumiskiirteen riskin. (Kortteinen & Elovainio 2006, 2012; Myllyniemi 2012, 40–47.) Vastaava luottamuksen tärkeys koskee varmasti muitakin kuin vain tavalla tai toisella haavoittuvassa asemassa olevia riskiryhmiä.

Tutkimuksessa erotetaan usein empiiriset käsitteet (kuten ikä) ja teoreettiset käsitteet. Empiiriset käsitteet ovat melko yksiselitteisesti havainnoitavia, kun taas teoreettiset käsitteet on väistämättä operationalisoitava, käännettävä havaintojen kielelle (ks. Ketokivi 2009, 43). Tässä jaottelussa luottamus on ilman muuta teoreettinen käsite, ja operatiiviset määritelmät antavat teoreettiselle käsitteelle aina liian kapean empiirisen sisällön (ks. Myllyniemi 2016).

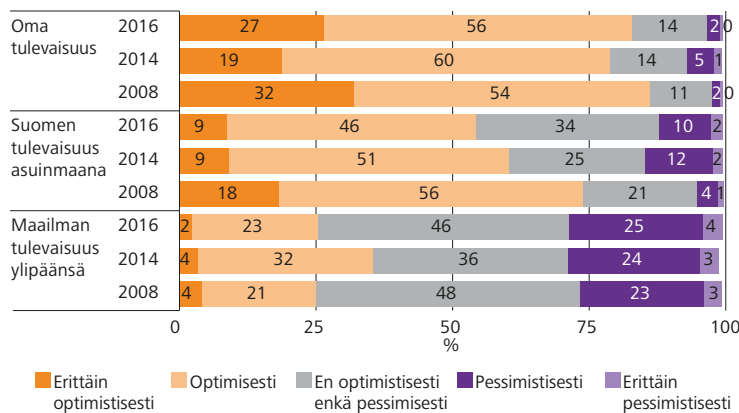

KUVIO 2. Sosiaalinen luottamus* iän ja sukupuolen mukaan 2014 ja 2016

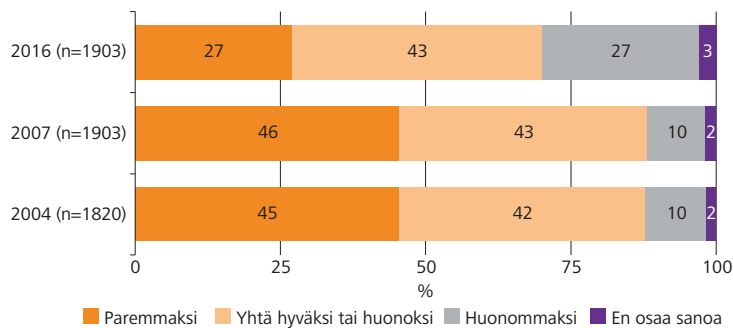
* "Oletko sitä mieltä että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät käyttää sinua hyväkseen vai luuletko että ihmiset yrittäisivät olla reiluja? Kerro mielipiteesi asteikolla nollasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät käyttää sinua hyväkseen ja 10, että ihmiset yrittäisivät olla reiluja."
Lähteet: Nuorisobarometrit

KUVIO 3. Nuorten suhtautuminen tulevaisuuteen 2008, 2014 ja 2016

Lähde: Nuorisobarometrit

KUVIO 4. "Uskotko oman ikäluokkasi taloudellisen aseman tulevaisuudessa kehittyvän huonommaksi, paremmaksi vai yhtä hyväksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?"

Lähde: Nuorisobarometrit

Nuorisobarometri on vuodesta 1994 alkaen vuosittain toteutettu 15–29-vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita mittaava tutkimussarja. Tiedot perustuvat 1 900 puhelinhaastatteluun. Nuorisobarometrin julkaisee Valtion nuorisoneuvosto yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa.

Kaikki Nuorisobarometrit ovat ilmaiseksi luettavissa Valtion nuorisoneuvoston sivuilla osoitteessa www.tietoanuorista.fi.

Nuorisobarometrien kaikki alkuperäiset aineistot vuodesta 1995 alkaen ovat maksutta tilattavissa tutkimuskäyttöön Yhteiskunnallisesta tietoaarkistosta osoitteesta www.fsd.uta.fi.

Luottamusta voi pitää tulevaisuuden avaimena, jota ilman nykyisyyskin näyttää synkältä.

Luottamuksen käsitteen luonteesta johtuen sen mittarit siis väistämättä havainnoivat itse ilmiötä epäsuorasti ja monitulkintaisesti. Nuorisobarometreissa luottamusta toisiin ihmisiin on mitattu arvotutkimuksen klassikko Shalom Schwartzilta peräisin olevalla, myös European Social Surveyn käyttämällä kysymyksellä "Oletko sitä mieltä että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät käyttää sinua hyväkseen vai luuletko että ihmiset yrittäisivät olla reiluja?"

Näin mitatussa luottamuksessa on tapahtunut heikkenemistä (kuvio 2). Kaikkien vastaajien keskiarvo (vaihteluvälillä 0–10) on 6,4 kun se vielä kaksi vuotta sitten oli 7,1. Kynistyminen ei varmaankaan ole yllätys aikalaisarkkailijoille, niin paljon julkisessa keskustelussa on käsitelty yleisen ilmapiirin kärjistymistä. Hämmästyttävää on kuitenkin luottamuksen rapistumisen nopeus, suoranaan romahdus. Pudotus on ollut jyrkinä kyselyn nuorimmassa, alle 20-vuotiaiden ikäryhmässä. Poikien luottamus on aiemminkin ollut heikompaa kuin tyttöjen, mutta viime vuosina erot ovat kasvaneet. Varsinkin nuoriin poikiin on siis syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Nuoret, jotka eivät luota kanssaihmissiin, ovat kautta linjan pessimistisempiä kuin muut. Pessimismi koskee niin omaa kuin Suomen ja maailmankin tulevaisuutta (vrt. kuvio 3). Ihmisten suhteen kyyniset eivät luota Suomen olevan tulevaisuudessa tasa-arvoinen ja turvallinen maa. He näkevät muita synkempänä niin ympäristön tilan, erilaisuuden hyväksymisen kuin aineellisen elintason kehityksenkin. Heikko luottamus on yhteydessä myös matalampaan elämäntytyväisyyteen (kuvio 5).

Omat tulevaisuudennäkymät valoisia, globaali näkökulma synkempi

Nuorten tulevaisuudennäkymien valoisuutta selvitettiin suhteessa omaan tulevaisuuteen, Suomen tulevaisuuteen asuinmaana ja maailman tulevaisuuteen ylipäätään (kuvio 3). Omaan tulevaisuuteen suhtautuu optimistisesti 83 prosenttia, Suomen tulevaisuuteen 55 prosenttia, mutta maailman tulevaisuus nähdään selvästi synkemmin vain 25 prosentin suhtautuessa siihen optimistisesti. Samaan aikaan kun maailman tulevaisuus näyttää epävarmalta, valtaosa nuorista siis suhtautuu omaan tulevaisuuteensa valoisasti. Tämä itseluottamus toistuu kyselystä toiseen. Huoli kohdistuu ennen kaikkea muihin, omaan pärjäämiseen kylä uskotaan.

Luottamus on tärkeää yksilön pärjäämiselle, mutta myös koko yhteiskunnan toiminta perustuu luottamukseen muita toimijoita kohtaan. Yhteisöllisen moraalin ydin on luottamus toisiin, ja talouselämä perustuu yhä enemmän luottamukseen. Jos luottamus hyvän elämän saavuttamiseen hämärtyy, voi jopa yhteiskunnan legitimitetti vakavasti vaarantua (Häkkinen & Salasuo 2017.)

Nuorison kokema yhteenkuuluvuus suomalais-

seen yhteiskuntaan on avainasemassa yhteiskunnan legitimitettä ja integriteettiä pohdittaessa. Viimeisin käänne kohti heikentyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja myös pidempi yli kymmenen vuoden trendi osoittavat samaan suuntaan. Vuonna 2015 nuorista 56 prosenttia ilmoitti, että tuntee kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan, kun vain kolme vuotta aiemmin vastaava luku oli 76 prosenttia. Nuorison heikkenevä yhteenkuuluvuuden tunne on herättänyt aiheellista huolta. Myös tasavallan presidentti nosti suurlähettiläskokouksessa 23.8.2016 esiin tämän trendin tulkiten sen kasvualustaksi tuleville ongelmille (TPK 2016).

Usko taloudellisen aseman parantumiseen heikentynyt

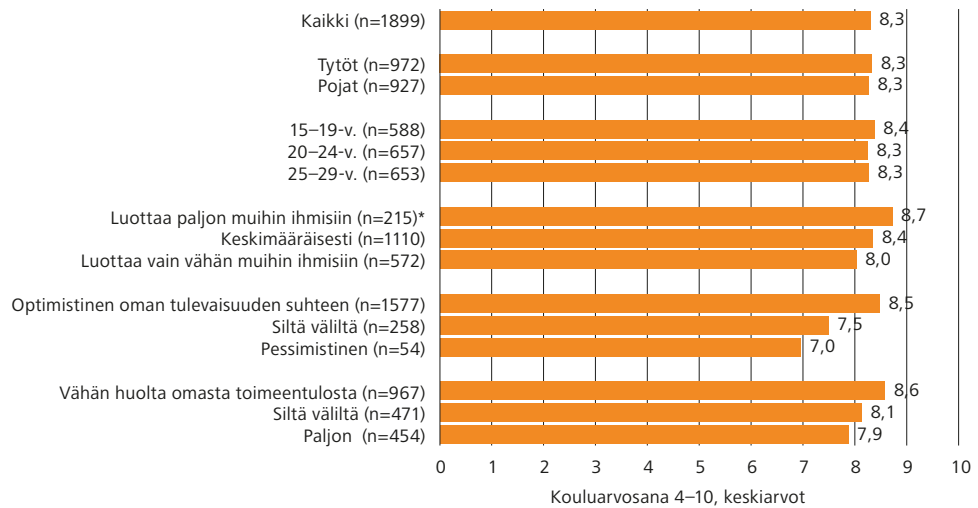
Nuorisobarometreissa on vuodesta 2004 lähtien selvitetty nuorten näkemyksiä siitä, arvelvatko he oman ikäluokkansa taloudellisen tilanteen kehittyvän vanhempien sukupolvea paremmaksi, huonommaksi vai pysyvän samana. Vuosien 2004 ja 2007 välillä optimismissä ei tapahtunut muutosta, mutta sen jälkeen kuluneen kymmenen vuoden aikana näyttää luottamus rapistuneen vauhdilla (kuvio 4).

Suomessa on usean sukupolven ajan jatkunut kehitys, jossa kukin uusi sukupolvi on edellistä vauraampi. Elintason kasvu on ollut eksponentiaalista, eli elintason kaksinkertaistuminen on vuosien 1860 ja 1980 välillä vienyt aina aiempaa vähemmän aikaa. Viime vuosikymmeninä kasvu on hidastunut, ja nykyisellä talouskasvun vauhdilla kaksinkertaistumiseen menisi noin 60 vuotta. Eriyisesti nuorten kotitalouksien tulot ovat kehittyneet heikosti, ja varsinkin Y-sukupolven nuorimpien eli 1985–1987 syntyneiden tulot ovat jäämässä jälkeen muista. Nykynuorista uhkaa jopa tulla ensimmäinen sukupolvi, jonka tulot jäävät edeltäjänsä heikommiksi (ks. Honkapohja 2016; Kinnunen & Mäki-Fränti 2016).

Toisaalta osasy nuorten laskeneille tuloille on opiskelijoiden osuuden kasvaminen taantumassa, sillä valmistumista lykätään, jos työnäkymät ovat heikot. Kun työmarkkinat eivät vedä, myös jatko-opiskelijoiden määrä kasvaa. Opiskelijat ovat pienituloisia, mutta tulevaisuudessa koulutustason nousu lupaa myös tulotasolle hyvää. On siis liian aikaista sanoa, että nykyiset ikäluokat jäisivät pysyvästi vanhempia huonompaan asemaan. Tämä tarkennus pikemminkin lisää, eikä vähennä nyt havaitun nuorten tulevaisuususkon heikkene- misen merkitystä. Jo uhkakuvalla näyttää olevan suuri vaikutus, puhumattakaan siitä, jos käänne osoittautuu pysyväksi eikä vain väliaikaiseksi kuopaksi pitkän aikavälin nousukehityksessä. ▶

Samaan aikaan kun maailman tulevaisuus näyttää epävarmalta, valtaosa nuorista suhtautuu omaan tulevaisuuteensa valoisasti.

KUVIO 5. Tyytyväisyys nykyiseen elämään kaiken kaikkiaan

* "Oletko sitä mieltä että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät käyttää sinua hyväkseen vai luuletko että ihmiset yrittäisivät olla reiluja?" Vähän= 0–5; keskimääräisesti = 6–8; paljon = 9,10.
Lähde: Nuorisobarometri 2016

Optimismi lisää tyytyväisyyttä elämään

Kuviosta 5 nähdään, että luottamus toisiin ihmisiin on merkittävästi yhteydessä elämään tyytyväisyyteen. Optimismi oman elämän suhteen (vrt. kuvio 3) ennustaa sitä, kuinka tyytyväinen nuori on elämäänsä kokonaisuutena. Myös optimismi maailman ja varsinkin Suomen tulevaisuuden suhteen liittyvät elämään tyytyväisyyteen, vaikkakaan eivät yhtä voimakkaasti kuin omaan elämään liittyvä optimismi. Tyytyväisiä elämäänsä ovat etenkin ne nuoret, jotka luottavat suomalaisen hyvinvointivaltion säilymiseen, elintason kasvuun ja ympäristön tilan parantumiseen. Vuoden 2015 Nuorisobarometrissa havaittiin, että vaikka haastatteluhetken taloudellinen tilanne selitti elämään tyytyväisyyttä merkittävästi, vielä merkittävämpi selittäjä oli usko taloudelliseen toimeentuloon tulevaisuudessa (Myllyniemi 2016). Havainnot kertovat luottamuksen ja tulevaisuususkon suuresta roolista hyvinvoinnille.

Aiemman tutkimuksen perusteella luottamus tulevaan näyttää kaiken kaikkiaan nuorta suojaavalta tekijältä ennen kaikkea hyvinvoinnin matalimmilla tasoilla (Kallunki & Lehtonen 2012). Myös tuoreen Nuorisobarometrin haastatteluaineistossa optimismi lisää elämään tyytyväisyyttä erityisesti niillä, jotka kokevat epävarmuutta tai turvattomuutta toimeentulon, yksinäisyyden, terveyden tai tulevaisuuden takia. Yleisesti näyttää pätevän se, että myönteiset tulevaisuudennäkymät voimaannuttavat ja yleinen toiveisuus on tärkeää elämäntyytyväisyydelle.

Tutkimusten vastausaktiivisuuden laskukin kertoo arvojen muutoksesta

Haastattelututkimusten tulosten luotettavuutta heikentää vuosi vuodelta heikentyvä vastausintoto. Kato on Nuorisobarometrin yli 20-vuotisen historian ajan ollut koko ajan paheneva ongelma. Tällä hetkellä kieltäytymisiä on noin kolminkertainen määrä verrattuna onnistuneisiin haastatteluihin. Nuorten parissa ongelma on vanhempiä ikäryhmiä suurempi.

Tämä tosin ei ole omiaan vähentämään, vaan pikemminkin lisäämään havaitun heikkenevän luottamuksen painoarvoa. On nimittäin todennäköistä, että otos on vinoutunut nimenomaan siten, että luottamuspula vähentää vastaamisen todennäköisyyttä. Klaus Helkama (2015, 68) tulkitsee kehityskulkua siten, että yhteisökeskeisellä 1980-luvulla kyselyihin vastattiin innokkaasti, mutta yksityisyyttä varjelevan yksilöllistymisen aikana tuntemattomasta numerosta tuleviin soittoihin ei enää vastata. Arvotutkimusten vastausaktiivisuuden lasku itsessäänkin voi siis kertoa arvojen muutoksesta. ■

Kirjoittaja on Nuorisotutkimusverkoston tutkija, joka on tehnyt Nuorisobarometreja vuodesta 2004.

Lähteet:

Easterlin, Richard A. 2001. *Income and Happiness. Towards a Unified Theory. The Economic Journal*, 111 (July). Oxford: Royal Economic Society. <http://www.uvm.edu/pdodds/files/papers/others/everything/easterlin2001a.pdf>.

Helkama, Klaus 2015. *Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää?* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Helve, Helena 2002. *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: Yliopistopaino.

Helve, Helena 2015. *Re-thinking youth and citizenship. Value groups and citizen types of young Finns. Italian Journal of Sociology of Education*, 7 (1). http://ijse.padovauniversitypress.it/system/files/papers/2015_1_3.pdf.

Helve, Helena 2016. *A comparative study of future horizons and value shifts among young Finns in higher education. Julkaisematon esitelmä. ISA Forum*, 12.7.2016, Wien, Austria.

Honkapohja, Seppo 2016. *Nuorten taloudellinen asema tulevaisuuden Suomessa. Esitelmä Nuoret ja talous tulevaisuuden Suomessa -seminaarissa. Helsinki* 20.10.2016. http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/puheet/Documents/20161020_SH_puhe.pdf.

Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko 2017. *Aika näyttää. Nuoret, hyvän elämän määrittelyt ja sukupolvien katkeilevat ketjut. Teoksessa: Sami Myllyniemi (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.*

Kallunki, Valdemar & Lehtonen, Olli 2012. *Nuorten aikuisten elämäntyytyväisyyden osatekijät hyvinvoinnin eri tasoilla. Yhteiskuntapolitiikka* 77 (4).

Ketokivi, Mikko 2009. *Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi. Helsinki: Gaudeamus.*

Kinnunen, Helvi & Mäki-Fränti, Petri 2016. *Pitkittänyt taantuma heikentää nuorten sukupolvien asemaa Suomessa. Euro & talous. Analyysi, julkaistu 11.3.2016. <http://www.eurojatalous.fi/fi/2016/artikkelit/pitkittynyt-taantuma-heikentaa-nuorten-sukupolvien-asemaa-suomessa/>.*

Kortteinen, Matti & Elovainio, Marko 2006. *Miten auttaa huono-osaisia? Teoksessa: Mikko Kautto (toim.) Suomalaisen hyvinvointi 2006. Helsinki: Stakes.*

Kortteinen, Matti & Elovainio, Marko 2012. *Millä tavoin huono-osaisuus periytyy? Teoksessa: Sami*

Myllyniemi (toim.) Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Helsinki: Opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Valtion nuorisosiain neuvottelukunta.

Kortteinen, Matti & Tuomikoski, Hannu 1998. *Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Helsinki: Tammi.*

Myllyniemi, Sami (toim.) 2012. *Ylisukupolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.*

Myllyniemi, Sami 2013. *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.*

Myllyniemi, Sami (toim.) 2016. *Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.*

Myllyniemi, Sami (toim.) 2017. *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.*

Schwartz, Shalom 2003. *A Proposal for Measuring Value Orientations across Nations. Questionnaire Development Package of the European Social Survey, Chapter 7. https://www.europeansocialsurvey.org/docs/methodology/core_ess_questionnaire/ESS_core_questionnaire_human_values.pdf.*

Takala, Mervi 2015. *Luottamus eläketurvaan vuosina 2011 ja 2014. Eläketurvakeskuksen raportteja 04/2015. http://www.etk.fi/wp-content/uploads/2015/10/rap_04_2015_netti.pdf.*

TPK (Tasavallan Presidentin Kanslia 2016) *Puheet. Tasavallan presidentti Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa 23.8.2016 <http://tpk.fi/public/default.aspx?contentid=349927&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI>.*

Vaarama, Marja & Siljander, Eero & Luoma, Minna-Liisa & Meriläinen, Satu 2010. *Suomalaisten kokemus elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa: Marja Vaarama & Pasi Moisio & Sakari Karvonon (toim.) Suomalaisen hyvinvointi. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.*

HANNU KARHUNEN

Nuoret eivät pärjää ilman oikeanlaista koulutusta

Korkeakoulutetut nuoret pärjäävät Suomessa hyvin. Jo keskiasteen tutkinnolla on kuitenkin väliä. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuuden kasvun pysähtyminen on johtanut siihen, ettei yliopistokoulutukseen osallistuminenkaan ole lisääntynyt.

Rekisteriaineistoihin ja uskottaviin tutkimusmenetelmiin nojautuva tutkimus osoittaa, että koulutuksesta on merkittäviä rahallisia ja ei-rahallisia hyötyjä niin yksilölle kuin yhteiskunnalle (esim. Oreopoulos & Salvanes 2011). Koulutuksella on positiivinen vaikutus henkilön elinkaaren tuloihin, mutta se vaikuttaa positiivisesti myös mm. terveyteen ja yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen kuten äänestyskäyttäytymiseen. Koulutuksen hyödyt siirtyvät myös sukupolvelta toiselle, kun vanhempien kohonnut koulutustaso nostaa heidän lastensa todennäköisyyttä menestyä elämän eri osa-alueilla.

Koulutus toimii myös eräänlaisena vakuutusena, sillä suhdannevaihtelut ja työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset satuttavat eniten alhaisesti koulutettuja. Lisäksi on havaittu, että korkeasti koulutetut selviävät paremmin elämän sokeista kuten työttömyydestä. Uudelleen koulutautuminen ja alueellinen liikkuvuus ovat monelle korkeasti koulutetulle osa normaalia urakehitystä. Muutoksiin sopeutuminen on vaikeampaa, mikäli henkilöllä ei ole aikaisempaa kokemusta työelämän muutoksista tai jos henkilöllä on puutteelliset valmiudet oppia uutta.

Suomi on tunnettu väestön korkeasta koulutustasosta. Koulutustason määrittää viimekädessä nuorten sekä heidän vanhempiensa varsin varhaisessa vaiheessa tekemät valinnat. Julkinen valta pyrkii toiminnallaan takaamaan mahdollisuuksien tasa-arvon, jotta esimerkiksi huono perheestä ei rajoitaisi nuorten kouluttautumista.

Artikkelissani tarkastelen toisen asteen koulutusvalintoja Suomessa yli ajan, ja kuinka nämä valinnat liittyvät varhaiseen syrjäytymiseen työelä-

mästä. Tämän artikkelin tulokset perustuvat osittain Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaan Oma Linja -hankkeen osatutkimukseen, missä tutkin toisen asteen koulutuksen keskeyttämistä Suomessa (Hankkeen edistymistä voi seurata osoitteessa <http://omalinja.fi/>).

Opiskelun lopettaminen ilman tutkintoa ei kannata

Koulutuksen kustannukset opiskelijoille ovat Suomessa hyvin alhaiset, kun taas elinkaaren tuotto etenkin korkeakoulutuksesta on varsin korkea. On siis vaikea löytää järkipäristä syytä sille, miksi nuori päättäisi olla jatkamatta opiskelua peruskoulun jälkeen.

Kuviossa 1 on esitetty niiden 25-vuotiaiden osuus kohortista, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Suomessa syntyneistä 25-vuotiaista miehistä noin 15 prosentilla ja naisista 10 prosentilla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa vuonna 2013. Yhteensä ilman tutkintoa olevien 25-vuotiaiden määrä oli noin 7 800 henkilöä vuonna 2013. Kuviosta 1 näkyy myös se, kuinka ilman koulutusta jääneiden osuus on kehittynyt yli ajan. Perusasteen koulutuksen varaan jääneiden osuus laski 1990-luvun laman rakennemuutoksen seurauksena, jolloin Suomesta hävisi suuri määrä sellaisia työpaikkoja, joihin riitti pelkkä kansa- tai peruskoulun oppimäärä. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien osuus tasaantui sittemmin keskimäärin 12–14 prosentin tuntumaan.

Tarkastelussa ovat mukana kaikki Suomessa syntyneet ja asuvat henkilöt, jotka olivat kyseisenä tilastovuonna 25 vuoden ikäisiä.

Koulutuksen kannustimien toimivuus perustuu ajatukseen, että yksilö kykenee ymmärtämään kuinka koulutuksen tuotot kehittyvät yli ajan. Opiskelujen lopettaminen ja kokopäiväiseen työhön siirtyminen ilman tutkintoa kannattaa vain harvoin. Yksi mahdollinen selitys opintojen keskeyttämiselle on se, että nuoret ovat usein lyhytnäköisiä, eivätkä kykene arvioimaan koulutusvalintojensa merkitystä (kuten kumulatiivista rahallista tuottoa) pitkällä aikavälillä.

Kyseenalainen koulutustrendin muutos

Melkein kaikki nuoret jatkavat opiskelua peruskoulun päättymisen jälkeen. Tässä vaiheessa nuori tekee päätöksen lukio- ja ammatillisen koulutuksen väliltä. Ero näiden valintojen välillä on edelleen merkittävä, vaikka ammatillisen koulutuksen yleissivistävyyttä ja jatko-opintokelpoisuutta on laajennettu. Sivistävä ylioppilastutkinto antaa kuitenkin hyvät mahdollisuudet jatkaa opintoja kaikissa korkeakoulussa. Lukio-opintojen aikana nuorella on myös mahdollisuus tutustua omiin vahvuuksiinsa eri oppiaineissa ja oppimisympäristössä, jonka opiskelijoista valtaosa pyrkii korkeakouluun. Ammatillisiin kouluihin verrattuna lukiot ovat siis edelleen hyvin erilaisia oppimisympäristöjä, niin itse koulutuksen sisällön kuin vertaisoppimisen näkökulmasta.

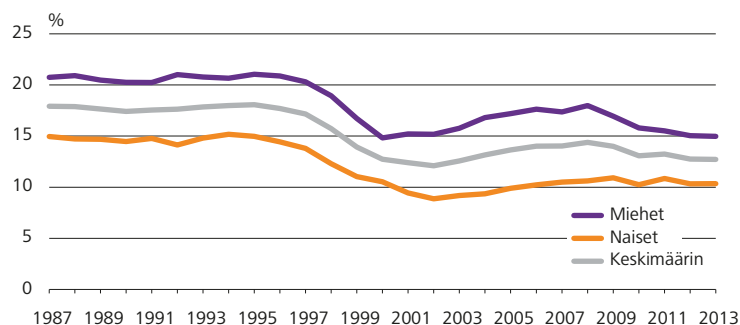
Kuviossa 2 on esitetty syntymävuoden mukaan niiden Suomessa syntyneiden henkilöiden osuudet, jotka olivat suorittaneet ammatillisen tai yo-tutkinnon 25 vuoden ikään mennessä. Yo-tutkinnon suorittaneiden osuus saman ikäisistä kasvoi tasaisesti aina vuoden 1979 syntymäkohorttiin asti. Yo-tutkinnon suorittaneiden osuus oli suurin (53 %) vuoden 1981 syntymäkohortissa, jonka jälkeen osuus kääntyi laskuun. Mikäli tarkastelu tehtäisiin esimerkiksi 19 vuotiaille ja mukaan luettaisiin myös ulkomailla syntyneet, niin osuuden lasku olisi jyrkempi. Ammatillisen koulutuksen osuus on lähes peilikuva yo-tutkinnon suorittaneiden osuudesta. ➤

Koulutuksen hyödyt siirtyvät sukupolvelta toiselle.

U. ÖSTLUND

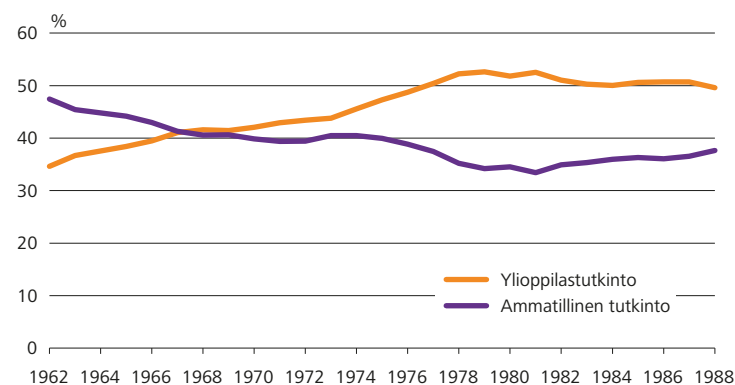
KUVIO 1. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat 25-vuotiaat 1987–2013, prosenttia

Tarkastelussa ovat mukana kaikki Suomessa syntyneet ja asuvat henkilöt, jotka olivat kyseisenä tilastovuonna 25 vuoden ikäisiä.

Lähde: Tilastokeskus, tutkintorekisteri

KUVIO 2. Toisen asteen tutkinto 25 vuoden iässä syntymäkohorteittain 1962–1988

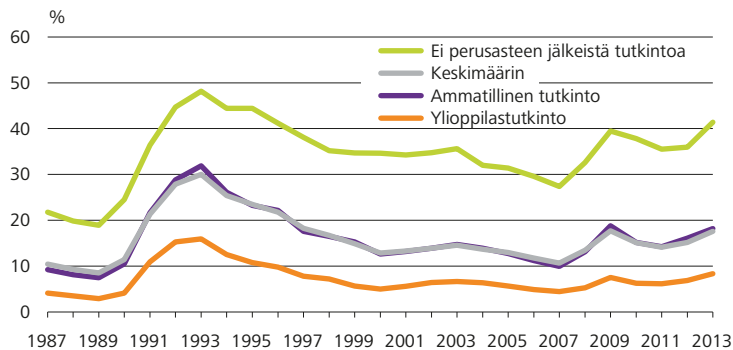

Tarkastelussa mukana kaikki Suomessa syntyneet ja asuvat 25-vuotiaat henkilöt syntymävuoden mukaan (vuonna 1988 syntyneet henkilöt ovat 25-vuotiaita vuonna 2013).

Mikäli henkilöllä on ammatillinen tutkinto ja yo-tutkinto, niin henkilö lasketaan ylioppilaaksi.

Lähde: Tilastokeskus, tutkintorekisteri

KUVIO 3. 25-vuotiaiden miesten NEET-osuus suoritetun tutkinnon mukaan 1987–2013, prosenttia

NEET-aste on määritelty henkilön vuoden lopun päätoimen perusteella, mukana Suomessa syntyneet ja asuvat.

Lähde: Tilastokeskus, tutkintorekisteri ja työssäkäyntitilasto

Lukiokoulutuksen suosion hiipuminen tulee näkymään tulevaisuudessa väestön korkeakoulutuksen tason kehityksessä.

Ammatillisen koulutuksen suosion kasvu on johtanut varsin dramaattiseen muutokseen koulutustrendien kehityksessä. Mikäli lukiokoulutuksen suosio olisi jatkanut trendinomaista kasvuaan, niin yo-tutkinnon suorittaneiden osuus olisi voinut kohota yli 60 prosenttiin nuoremmissa kohorteissa. Ei ole täysin selvää, miksi ammatillinen koulutus on ollut entistä useamman nuoren valinta. Ammatillisen koulutuksen resurssien kasvattamisen lisäksi muutoksen taustalla on varmaan useita eri tekijöitä.

Toisen asteen koulutuksen trendimuutoksen mahdollisia pitkän ajan vaikutuksia ei varmaan vielä ymmärretä Suomessa. Ammatillisen koulutuk-

sen ja lukiokoulutuksen välillä tehtävän valinnan vaikutus on suuri, sillä lukiokoulutus on todennäköisin väylä korkeakouluun. Korkeakoulutettu taas ansaitsee noin puoli miljoona euroa enemmän koko työuran aikana kuin perus- tai ammatillisen koulutuksen saanut (ks. Koerselman & Uusitalo, 2014).

On todennäköistä, että lukiokoulutuksen suosion lasku selittää ainakin osittain, miksi yliopistokoulutuksen osallistumisaste (24 ikävuoteen mennessä) ei ole kasvanut vuoden 1981 syntymäkohortin jälkeen (Uusitalo 2016, kuvio 10). Tämä tulee myös näkymään viiveellä koko väestön korkeakoulutuksen tason kehityksessä.

Tarkastelussa ovat mukana kaikki Suomessa syntyneet ja asuvat 25-vuotiaat syntymävuoden mukaan (vuonna 1988 syntyneet ovat 25-vuotiaita vuonna 2013). Mikäli henkilöllä on ammatillinen tutkinto ja yo-tutkinto, niin henkilö lasketaan ylioppilaaksi.

Koulutetut nuoret pysyvät kehityksen mukana

Tilastojen mukaan korkeakoulutetut pärjäävät Suomessa hyvin jopa talouden laskukausina. Pelkkä perusasteen jälkeinen tutkinto ei kuitenkaan itsessään takaa työmarkkinamenestystä. Viimeaikaisessa keskustelussa on kiinnitetty huomiota varsinkin niiden nuorten miesten osuuteen, jotka kuuluvat ikäryhmästään niin sanottuun NEET-ryhmään (esim. Larja ym. 2016).

NEET-ryhmään (Not in Employment, Education or Training) kuuluvat ne henkilöt, jotka eivät työskentele, opiskele tai ole missään koulutuksessa. Suomessa NEET-ryhmään eivät kuulu asevelvollisuutta suorittavat henkilöt. NEET-osuus on siis työttömyysastetta laajempi mittari, jolla pyritään kuvaamaan osallistumista yhteiskunnan toimintaan. Syrjäytymisen mittarina pelkän vuosittaisen NEET-osuuden käyttäminen ei ole kuitenkaan järkevää, sillä se heijastelee pitkälti suhdanteiden muutoksia työttömyysasteessa (esim. Asplund & Vanhala 2016).

NEET-osuuksien ja ryhmien välisien erojen avulla voidaan kuitenkin kuvata suhteellisia muutoksia yli ajan. Kuviossa 3 on esitetty 25-vuotiaiden miesten NEET-osuus suoritetun koulutuksen mukaan vuosina 1987–2013. Kuvioista tehtävät päätelmät olisivat samankaltaisia 25-vuotiaille naisille. Miesten ja naisten välistä vertailua vaikeuttaa kuitenkin se, että 25-vuotiaat naiset hoitavat miehiä useammin lasta kotonaan.

Kuvion 3 perusteella voidaan tehdä ainakin kolme tärkeää huomiota. Ensiksi, talouden suhdanteet vaikuttavat odotetusti nuorten aikuisten miesten NEET-ryhmien kokoon, sillä työttömäksi rekisteröityneet luetaan kuuluvaksi NEET-ryh-

mään. Toiseksi, NEET-osuus on selvästi korkein niiden miesten ryhmässä, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa (41 prosenttia vuonna 2013) ja alhaisin puolestaan yo-tutkinnon suorittaneiden ryhmässä (8 prosenttia vuonna 2013). Kolmanneksi, ryhmien NEET-osuudet ovat nousseet vuoden 2007 jälkeen, mutta tuoreiden vuosien vertailu esimerkiksi vuoden 2005 lukuihin voi luoda nykytilanteesta liian synkän kuvan – tuolloin Suomessa elettiin poikkeuksellisen hyvää aikaa.

Ryhmien NEET-osuuksien lisäksi on tarpeellista avata lukuja suhteellisten osuuksien takana (taulukko 1). Esimerkiksi, perusasteen koulutuksen varassa olevien miesten määrä on laskenut vuosien 1990 ja 2013 välillä n. 7 500 henkilöstä n. 4 700 henkilöön (Paneeli A). Sitä vastoin 25-vuotiaiden NEET-ryhmän koko on pysynyt likipitään samana. Pelkän peruskoulun varaan jääneiden nuorten miesten ryhmä on siis entistä valikoituneempi. Lukumäärällisesti ammatillisen tutkinnon suorittaneiden NEET-ryhmä on tätä suurempi (Paneeli B).

Taulukossa 1 on tarkasteltu myös NEET-tilan pysyvyyttä (oikea sarake). Pitkäaikainen NEET-ryhmään kuuluminen voi indikoida syrjäytymistä aivan kuten pitkäaikainen työttömyys. Pitkäaikainen NEET-ryhmään kuuluminen on korkeaa niin perusasteen kuin ammatillisen tutkinnon suorittaneiden nuorten ryhmässä. Esimerkiksi vuoden 2000 kohortissa oli yhteensä n. 14 700 ammatillisen tutkinnon suorittanutta 25-vuotiasta miestä, joista 12,6 prosenttia kuului NEET-ryhmään. Näistä noin puolet kuului NEET-ryhmään myös kaksi vuotta aikaisemmin (T-2), ja yli kolmannes kymmenen vuotta myöhemmin (T+10).

NEET-tilaan perustuvaa tarkastelua voidaan muuttaa niin, että mukaan otetaan vain työvoiman ulkopuolella olevat. Tästä ns. NLFET-osuudesta (Not in Labour Force, Education or Training) on siis puhdistettu pois työttömäksi rekisteröityneet henkilöt, ja se kuvaa eläkkeelle tai tuntemattomaan tilaan siirtyneiden henkilöiden osuutta ikäryhmässä. Taulukossa 2 tarkastellaan NLFET-ryhmien kokoa ja pysyvyyttä yli ajan.

Kun taulukon 1 ja 2 lukuja verrataan keskenään, niin havaitaan, että noin puolet perusasteen koulutuksen varassa olevista 25-vuotiaista NEET-miehistä on myös työvoiman ulkopuolella. Edelleen tästä noin puolet on samassa tilassa myös 10 vuoden päästä.

NLFET-osuus on huomattavasti alhaisempi toisen asteen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa, mutta työvoiman ulkopuolelle siirtyneitä löytyy myös ammatillisen ja yo-tutkinnon suorittaneiden parista. Ammatillisen koulutuksen suorittaneista 3,5 prosenttia, ja ylioppilasta noin 2,5 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella vuonna 2013. Tilan pysyvyys on korkea ammatillisen tutkinnon suo-

TAULUKKO 1. NEET-tilan pysyvyys, 25-vuotiaat miehet 1990–2013

	KOHORTTI YHTEENSÄ	NEET-RYHMÄ		NEET-RYHMÄN PYSYVYYS, %			
		YHTEENSÄ	%	T-2	T+3	T+5	T+10
Paneeli A: Ei-perusasteen jälkeistä tutkintoa							
1990	7 457	1 826	24,5	60,4	79,8	73,2	61,8
1995	6 526	2 900	44,4	78,1	58,1	48,9	45,6
2000	4 779	1 654	34,6	65,5	63,5	61,1	59,3
2005	5 369	1 686	31,4	69,5	63,9	65,8	
2010	4 907	1 855	37,8	63,8	70,1		
2013	4 690	1 942	41,4	67,6			
Paneeli B: Ammatillinen tutkinto							
1990	18 305	1 918	10,5	33,0	63,8	54,4	38,1
1995	13 984	3 247	23,2	63,3	35,5	29,5	25,7
2000	14 692	1 857	12,6	52,0	45,2	40,6	38,8
2005	12 735	1 625	12,8	46,5	42,2	43,5	
2010	13 360	2 028	15,2	42,8	50,1		
2013	13 679	2 487	18,2	42,3			
Paneeli C: Ylioppilastutkinto							
1990	11 050	454	4,1	21,4	47,6	35,0	25,8
1995	10 506	1 130	10,8	30,4	22,1	18,4	16,6
2000	12 782	639	5,0	25,0	29,0	27,2	22,2
2005	13 123	738	5,6	21,0	25,7	25,7	
2010	12 809	804	6,3	17,5	31,7		
2013	12 961	1 081	8,3	19,4			
Paneeli D: Miehet yhteensä							
1990	36 812	4 198	11,4	43,6	69,0	60,5	47,1
1995	31 016	7 277	23,5	64,1	42,4	35,5	32,2
2000	32 253	4 150	12,9	53,2	50,0	46,7	44,4
2005	31 227	4 049	13,0	51,4	48,3	49,6	
2010	31 076	4 687	15,1	46,8	54,9		
2013	31 330	5 510	17,6	46,8			

NEET-aste on määritelty henkilön vuoden lopun päätoimen perusteella. Mukana Suomessa syntyneet ja asuvat.

Lähde: Tilastokeskus, tutkintorekisteri ja työssäkäyntitilasto

rittaneiden keskuudessa: NLFET-ryhmässä vuonna 2000 olleista miehistä melkein puolet oli edelleen työvoiman ulkopuolella 10 vuoden päästä.

Työmarkkinoiden muutos ei pysähdy

Työmarkkinoiden muutos luo suuria haasteita nuorten koulutukselle. Työmarkkinoiden polarisaation myötä korkea- ja matalapalkkaisten ammattien suhteellinen osuus kasvaa, kun taas rutiininomaiset keskipalkkaiset ammatit vähenevät. Ammattialakohtaisen kehityksen suuntaa on kuitenkin vaikea ennakoita, sillä teknologinen kehi-

TAULUKKO 2. NLFET-tilan pysyvyys, 25-vuotiaat miehet 1990–2013

KOHORTTI YHTEENSÄ	NLFET-RYHMÄ YHTEENSÄ		NLFET-RYHMÄN PYSYVYYS, %				
		%	T-2	T+3	T+5	T+10	
Paneeli A: Ei-perusasteen jälkeistä tutkintoa							
1990	7 457	968	13	62,8	55	53,1	50,8
1995	6 526	666	10,2	57,7	55,9	53,2	51,7
2000	4 779	596	12,5	59,7	60,2	57,6	53,7
2005	5 369	808	15	64,5	61,3	61,8	
2010	4 907	918	18,7	63,7	61,2		
2013	4 690	960	20,5	66,9			
Paneeli B: Ammatillinen tutkinto							
1990	18 305	549	3	36,1	30,6	30,6	27,9
1995	13 984	378	2,7	34,7	38,9	39,2	38,6
2000	14 692	403	2,7	39	48,4	45,4	44,2
2005	12 735	354	2,8	39,3	49,7	48	
2010	13 360	463	3,5	36,7	51,4		
2013	13 679	483	3,5	40,6			
Paneeli C: Ylioppilastutkinto							
1990	11 050	169	1,5	27,8	33,1	30,2	27,8
1995	10 506	146	1,4	19,2	30,8	26,7	25,3
2000	12 782	218	1,7	21,1	33,9	27,1	22,5
2005	13 123	238	1,8	30,3	31,1	27,7	
2010	12 809	235	1,8	25,1	34,5		
2013	12 961	307	2,4	31,3			
Paneeli D: Miehet yhteensä							
1990	36 812	1 686	4,6	50,6	44,8	43,5	41
1995	31 016	1 190	3,8	45,6	47,4	45,5	44,3
2000	32 253	1 217	3,8	45,9	51,6	48,1	44,9
2005	31 227	1 400	4,5	52,3	53,2	52,5	
2010	31 076	1 616	5,2	50,4	54,5		
2013	31 330	1 750	5,6	53,4			

NLFET-aste on määritelty henkilön vuoden lopun päätoimen perusteella. Mukana Suomessa syntyneet ja asuvat.

Lähde: Tilastokeskus, tutkintorekisteri ja työssäkäyntitilasto.

tys voi mullistaa kokonaisten toimialojen työvoimaintensiivisyyden. Esimerkiksi polttomoottorin korvautuminen sähkömoottorilla, sekä kevyen- ja raskaanliikenteen osittainen automatisoituminen voi hyvin todennäköisesti romahduttaa autoalan työvoiman tarpeen.

Historiallisen kehityksen valossa voidaan silti sanoa, että koulutus kannattaa myös muuttuvassa maailmassa. Mitä korkeammalle nuori koulutautuu, sitä todennäköisemmin nuori on turvassa työttömyydeltä, ja sitä paremmat valmiudet nuo-

rella on sopeutua mahdollisiin työelämän muutoksiin. Korkeakoulutuksen esteitä voitaisiin purkaa Suomessa, sillä ei ole olemassa syytä, miksei korkeakoulutettujen osuus voisi nousta nykyistä korkeammalle tasolle. On myös aiheellista pohtia, tulisiko lukiokoulutuksen suosiota pyrkiä kasvattamaan entistä aktiivisemmin toimenpitein vastauksena työmarkkinoiden nopeutuvaan muutokseen.

Vaikeimmat haasteet liittyvät nuoriin, jotka eivät onnistu perusasteen jälkeisissä opinnoissaan. Osa nuorista syrjäytyy työmarkkinoilta toisen asteen tutkinnosta huolimatta. Syrjäytyneiden nuorten ongelmia ei siis ratkaista pelkästään kehittämällä toisen asteen opintoja. Koulutus on todennäköisin ratkaisu työmarkkinoiden muutokseen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, mutta se edellyttää ymmärrystä syrjäytymisen mekanismeista aina lapsuudesta varhaisaikuisuuteen. ■

Kirjoittaja on tutkijatohtori Jyväskylän yliopiston kauppariikkeen ja osa-aikainen tutkija Tilastokeskuksessa.

Lähteet:

Asplund, Rita & Vanhala, Pekka 2016. Neet-nuorten tulokinnassa korjattavaa. ETLA Muistio No 52. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-52.pdf>.

Koerselman, Kristian & Uusitalo, Roope 2014. The risk and return of human capital investments. *Labour Economics*, 30. Työversio saatavilla osoitteesta: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39117/HECER_DP367.pdf?sequence=1.

Larja, Liisa & Törmäkangas, Liisa & Merikukka, Liisa & Ristikari, Tiina & Gissler, Mika & Paananen, Reija 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. *Tieto & trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus 2/2016*. <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/164/>.

Oreopoulos, Philip & Salvanes, Kjell 2011. Priceless: The nonpecuniary benefits of schooling. *The journal of economic perspectives*, 25(1), 159-184. <http://www.ingentaconnect.com/content/aea/jep/2011/00000025/00000001/art00008>.

Tilastokeskus. Tutkintorekisteri.

Työssäkäyntitilasto. <http://tilastokeskus.fi/til/tyokay/index.html>.

Uusitalo, Roope 2016. Opintotuen uudistaminen. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:7* <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2016/liitteet/okm7.pdf?lang=fi>.

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

PÄIVI BERG, SANNA AALTONEN, ANU-HANNA ANTTILA,
TERHI HAUTAMÄKI, VUOKKO HÄRMÄ, SAMI PERTTILÄ
JA HANNA YLÖSTALO

“Loma on sitä, että on aikaa tehdä rästityöt”

Unelmat ja arki kohtaavat nuorten yrittäjyydessä

Yrittäjyydestä pöhisevässä julkisessa keskustelussa unohdetaan usein yrittäjien arki ja heidän oma näkökulmansa.

Yrittäjyyttä esitetään tällä hetkellä nuorille aikuisille lääkkeeksi työttömyyteen ja yleisemminkin Suomen taloudellisen tilanteen kohentamiseen. Nuoria startup-yrittäjiä glorifioidaan mediassa, ja heistä kerrotaan

rohkaisevia menestystarinoita uuden teknologisen ajan airuina. Yrittäjyyskasvatus on niin ikään nykyisin integroitu jo peruskoulun opetussisältöihin, ja se jatkuu erilaisina kursseina myös ammatillisessa koulutuksessa. Vuonna 2018 voimaan ➤

SHUTTERSTOCK

Ajolähtö. Nuoret aikuiset uuden työn markkinoilla -tutkimushankkeessa tutkimusryhmä ja Suomen Kuvalehti tarkastelevat nuoria aikuisia uuden työn markkinoilla. Ajolähtö viittaa pakkoon lähteä kotiseudulta työn perässä rakennemuutoksen vuoksi. Se viittaa myös pakkoon luovia työmarkkinoilla, joilla yhä useammille on tarjolla vain itsensä työllistämistä ja matalapalkkatöitä. Hankkeessa tutkitaan journalismin, valokuvan ja etnografian keinoin, miten nuoret aikuiset tulevat työllä toimeen. Tutkimuksessa tarkastellaan Kotkan ja Kouvolan alueelle jääneitä sekä sieltä Helsinkiin muuttaneita nuoria aikuisia, jotka työskentelevät yrittäjämutoisesti, määräaikaisissa tai osa-aikaisissa työsuhteissa. Minkälaista sinnittelyä on heidän toimeentulonsa, millaista ajankäyttönsä, millainen on ollut pakko jäädä tai lähteä?

Toiminimellä, freelancerina tai yrittäjänä työskenteleviä on Ajolähtö-tutkimushankkeen koko aineistossa kaikkiaan 18 nuorta aikuista. Lisäksi kahdeksalla on toiminimi tai yritys toisen työn lisäksi (n=26). Heistä 16 on naisia ja 10 miehiä, iältään 22–37-vuotiaita. Pääosa heistä asuu Kymenlaaksossa, neljä Helsingissä. Haastattelut käsittelevät heidän arkeaan: työtä, ansioita, ajan-

käyttöä ja alueellisuutta. Ennen haastattelua he täyttivät viikon ajan ajankäyttöpäiväkirjaa.

Tutkimamme itsensätyöllistäjät ja yrittäjät sijoittuvat hyvinvointialalle (9, joista miehiä 3), luoville aloille (9, joista miehiä 3), palvelualalle (8, joista miehiä 3) ja muille aloille (yhteensä 2). Osa heistä työskentelee kahdella eri alalla. Hyvinvointialojen yrittäjissä on erilaisten liikuntamuotojen kanssa työskenteleviä sekä mielen ja kehon hyvinvointiin liittyvien palveluiden tarjoajia. Palvelualalla toimivat myyvät tuotteita tai muita kuin hyvinvointialan palveluita. Luoviin aloihin on tässä luettu musiikkiin, ilmaisuun sekä erilaisiin taidemuotoihin liittyvät työtävät. Useammalle tutkittavalle oma yritys tai toiminimi kietoutui elämäntapaan tai (aiempaan) harrastukseen.

Tyypillisimmin tutkittavat työllistävät itsensä joko yrittäjinä tai toiminimellä. Neljällä yrittäjistä oli useita palkkattuja työntekijöitä ja kolmella yksi työntekijä itsen lisäksi. Useimmilla tutkittavista oli toisen asteen ammattillinen koulutus, alle viidellä korkeakoulututkinto. Kahdellatoista oli lapsia, ja neljän perheeseen oli tutkimushetkellä lapsi tulossa. Tutkittavista 16 oli avio- tai avoliitossa ja kolme seurusteli.

astuvassa keskiasteen rakenteellisessa uudistuksessa yrittäjyydellä on entistä vahvempi painoarvo ammatillisissa opinnoissa.

Esittelemme tässä artikkelissa Ajolähtö-tutkimushankkeen tuloksia (ks. tietolaatikko). Keskitymme toiminimellä tai yrittäjänä työskenteleviin nuoriin aikuisiin ja avaamme haastattelu- ja ajankäyttöpäiväkirja-aineiston avulla, millaisena yrittäjien arki, ajankäyttö ja toimeentulo näyttävät, ja millaisena he kokevat yrittäjyytensä. Tutkimuksemme tavoittamat itsensätyöllistäjät ja yrittäjät työskentelevät suurimmaksi osaksi hyvinvointialalla, luovilla aloilla ja palvelualalla. Osa heistä tekee kahta työtä, käytännössä useimmiten palkkasuhteista määrä- tai osa-aikaista työtä yritystoiminnan lisäksi.

Oma yritys tai toiminimi on ollut monen nuoren unelma, ja yrittäjyys kietoutuu myös heidän elämäntapaansa. Huolimatta toimeentulon epävarmuudesta, yrittäjyyden riskeistä sekä kaikille elämäntilanteille ulottuvasta itsen brändäämisen paineesta moni nuori aikuinen kokee voivansa toteuttaa itseään ja urahaaveitaan yrittäjänä.

Koulutuspolitiikallakin haetaan yrittäjämäisyyttä

Yrittäjyydessä on kyse sekä sisäisistä että ulkoisista yritysmyksistä. Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan yrittäjämäistä toiminta- ja suhtautumistapaa missä tahansa ansiotyössä. Ulkoinen yrittäjyys puolestaan tarkoittaa yritystoiminnan käynnistä-

mistä ja harjoittamista. (Ks. Korhonen 2012, 6.)

Maija Korhosen (2012, 64) tutkimuksessa koulun yrittäjyyskasvatuksesta sisäinen yrittäjyys yhdistyi ahkeruuteen ja tunnollisuuteen, perinteisiin protestanttisiin hyveisiin. Yrittäjämäisyyteen yhdistyvät paikoin myös niin sanotut ”pehmeät kyvyt” ja yksilöominaisuudet, kuten itsearvioinnin taito, luovuus, sosiaaliset taidot, ennakkoluulottomuus ja kekseliäisyys (ks. myös Lahikainen & Harni 2016).

Yhä yleisemmin itsen markkinointi ja persoonan ominaisuudet näyttävät olevan myös palkkatyösuhteen saamisen edellytyksinä (ks. Anttila A. 2016). Tämä ilmentää uutta, uusliberalistisessa koulutusajattelussa esiintyvää työllistettävyyden (employability) diskurssia, joka ”[k]orostaa akateemisen oppineisuuden ja teoreettisen osaamisen sijaan koulutuksen työelämäälähtöisyyttä ja sitä, että ihmisten olisi omaksuttava koulutuksessa varsinkin niin sanottuja yleisiä kykyjä (generic skills, core skills, transferable skills)” (Korhonen 2012, 64). Sisäisen yrittäjyyden mallissa yksilöt vastuullistetaan sekä yksilöllisen elämäntalon riskien hallintaan että yhteiskunnan kilpailukykyyn parantamiseen (Korhonen 2012, 78–79). Yksilöiden vastuullistaminen kulkee käsi kädessä hyvinvointivaltion haurastumisen (Ojajarvi ym. 2016) kanssa: karsiessaan yhteiskunnan hyvinvointipalveluja ja sosiaaliturvaa valtio siirtää vastuuta hyvinvoinnista ja toimeentulosta yksilöille itselleen.

Katri Komulainen tutkijakollegoineen (2010,

9–10) käyttää yrittäjämäärän käsitettä viittaamaan eetokseen, jossa yrittäjämäärästä toimintatapaa ja siihen liitettyjä kyvykkyyttä, älykkyyttä, taitoja ja asenteita tarjotaan malliksi myös palkkatyöntekijöille. Yrittäjämäärä viittaa melko samaan asiaan kuin sisäinen yrittäjyys. Tässä eetoksessa yrittäjämäärä ymmärretään yksilopsykologiseksi ominaisuudeksi ja asenteeksi, jota voidaan toteuttaa missä tahansa työtehtävässä. Kun moderni palkkatyöläisyys edellytti yksilöltä vaatimattomuutta, sopeutumista ja kurinalaisuutta (ks. Anttila T. ym. 2015, 19–20), edellyttää uusliberalistinen hallinta puolestaan joustavuutta, itsenäisyyttä ja vastuunottoa.

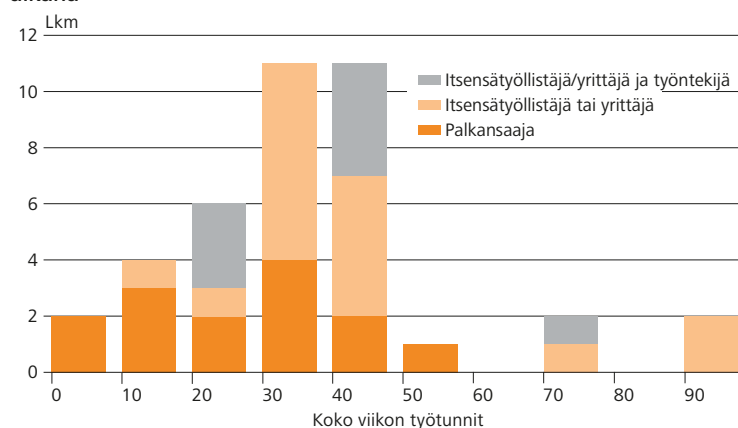
Hanna-Mari Ikonen (2016) on tutkinut koira-harrastajille maaseutumatkailupalveluita tarjoavia itsensäyöllistäjiä. Heidän yritystoimintansa pohjautui elämäntapaan, joka mahdollisti työn ja harrastuksen yhdistämisen. Ikonen tutkimat yrittäjät ja heidän asiakkaansa ovat osa ilmiötä, jossa korostuvat elämäntapa ja vapaa-ajan aktiviteeteissa muodostettu identiteetti.

Vapaa-aikansa ja harrastuksena työksi muuttava itsensäyöllistäjä on Ikonen (2016) mukaan uuden työn ideaalisubjekti. Elämäntapayrittäjyydessä voitontavoittelun pääasiallinen motiivi hylätään ja merkittävämmäksi tulee arvojen ja tavoitteiden mukainen elämä. Ikonen näkee, että koko elämäntapa tulee kaupallistetuksi ja julkiseksi, kun pyrkimys on luoda asiakkaalle elämys, kokemus tai työstetty tunnetila.

Pitkät päivät ja epätyypilliset työajat

Haastatteluissamme itsensäyöllistäjänä, yrittäjänä tai vaihtoehtoisesti sekä palkansaajana että itsensäyöllistäjänä toimivat ilmoittivat työskentelevänsä 10–100 tuntia viikossa. Useammalla työhön käytetty aika vaihteli huomattavasti. Tyypillisesti töitä oli 30–50 tuntia viikossa. Tämä tarkoittaa viik-

KUVIO 1. Palkansaajien, itsensäyöllistäjien ja yrittäjien työtunnit viikon aikana

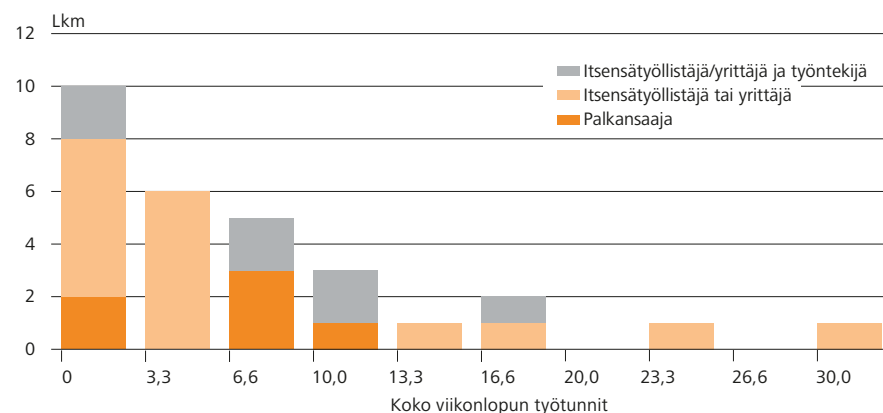

Lähde: Ajolähtö-tutkimushanke

kotyöajan vaihtelua, jolloin toisinaan tehdään huomattavasti enemmän töitä kuin normaalina työviikkona, jonka katsotaan olevan kestoltaan 35–40 tuntia (Pääkkönen 2015, 33.) Yrittäjinä toimivien työajat ovat monesti myös epätyypillisiä ja ne sijoittuvat normaalin työajan eli kello 8–16 ulkopuolelle (ks. Oinas ym. 2015, 101) tai silppuuntuvat pitkin päiviä eripituisiksi työskentelyjaksoiksi.

Tutkittavat täyttivät viikon ajalta puolen tunnin tarkkuudella ajankäyttöpäiväkirjaa, johon on yhdistetty elementtejä Tilastokeskuksen ajankäyttö- ja viikkotyöpäiväkirjasta. Päiväkirjoissa työtunteja kertyi viikon aikana enemmän yrittäjillä ja itsensäyöllistäjillä kuin palkansaajilla (kuvio 1). Itsensäyöllistäjillä ja yrittäjillä oli myös sukupuolesta riippumatta enemmän viikonlopputöitä kuin aineiston palkansaajilla (kuvio 2).

KUVIO 2. Palkansaajien, itsensäyöllistäjien ja yrittäjien työtunnit viikonloppuna

Lähde: Ajolähtö-tutkimushanke

Itsensäyöllistäjien ja yrittäjien työ ei taivu palkkatyönormiin.

Itsensätyöllistäjillä ja yrittäjillä oli myös sukupuolesta riippumatta enemmän viikonlopputöitä kuin aineiston palkansaajilla.

Erottamaton työ- ja vapaa-aika

Haastatteluista ja ajankäyttöpäiväkirjoista tuli esille se, ettei itsensätyöllistäjien ja yrittäjien työtaivu palkkatyönormin mukaiseen työaikakäsitykseen. Vallitsevan palkkatyönormin oletusarvona on kokoaikainen toistaiseksi voimassaoleva palkkatyö normaalina työaikana (ks. Pääkkönen 2015). Todellisuus on etenkin nuorempien työsukupolviin ja tiettyjen toimialojen kohdalla kuitenkin jotakin muuta (ks. Pärnänen & Sutela 2014). Tästä muutoksesta kertovat myös tämän aineiston nuorten aikuisten työnteon ajat ja paikat.

Töitä saatettiin tehdä muutamia tunteja, joiden jälkeen oli pätkä vapaa-aikaa, jota seurasi jälleen työn tekeminen. Näitä siirtymiä oli saman vuorokauden aikana useita. Fyysisesti työtä ei tehdä pelkästään työpaikalla, vaan se kulkee useiden tutkittavien mukana ja tekee työstä ja tekijästään sekä työ- ja vapaa-ajasta erottamattoman (vrt. Stebbins 2004).

Monissa yrittäjien ja itsensätyöllistäjien haastatteluissa kuvattiin erottamatonta työ- ja vapaa-aikaa:

Mä vaik aamusin ku mä herään, mä juon kahvin, mä selaan padia ja lueskelen ja hiljennyn siis silleen, et se on se mun hetki ku ei tarvii viel juosta. Toinen on illalla ku tuun kotiin töistä ja jostain syyst mun on pakko kattoo telkkari, et se tyhjentää mun nänku, ei ees lukeminen tai jossain hiljaisuudes oleminen ei saa sitä silleen, pakko jotenkin vaan tuijottaa jotain. Ne on sellaset, että mä annan ajatusten levätä. Mut et kyl mä nyt esimerkiksi eilen yritin laittaa jonkun levyn soimaan, ku mul on ikäänkun vapaapäivä, et mä makaan vaan olohuoneen matol ja kuuntelen musiikkia. Huomasin, ettei ollu kahta biisiä menny ku mul oli jo se pädi siinä ja sit mä jotain selasin, jotakii littyen johonki tuotteeseen, mitä voi tilata ja myydä, ja ja joku tällanen, et ne ajatukset vaan menee väkisin siihen [työhön]. (32-vuotias yrittäjänainen, korkeakoulututkinto, Kymenlaakso)

Perheen ja työn vaikea yhdistelmä

Yllätyksenä usealle yrittäjälle vaikutti tulevan se, että syntymässä oleva tai pieni lapsi rajasi heidän työaikaansa. Työtehtäviä, joita tutkittavat olivat aiemmin voineet tehdä esimerkiksi iltaisin, on perheellisenä vaikea tehdä. Tämä heijastelee omalta osaltaan työstä elämäntapana luopumista. Yrittäjyydelle tyypillinen työ- ja vapaa-ajan epäsäännöllinen vuorottelu ja limittyminen toisiinsa voi olla hankalasti yhteen sovittavissa alle kouluikäisten ja hieman suurempien lasten vanhempien arkeen. Päiväkotien ja koulujen aikarytmit eivät venny ja jouta, ja lisäksi on otettava huomioon muut yhteiskunnalliset aikarytmit ja perheen muiden jäsenten aikataulut (ks. Anttila A. 2010). Yrittäjyyttä ihannoivassa julkisessa keskustelussa ja politiikassa kuitenkin harvoin otetaan huomioon se, että sisäisen yrittäjyyden tiellä voi olla myös ulkoisia esteitä ja rakenteellisia tekijöitä.

Naisilla on yhä edelleen päävastuuta jälkikasvun hoivasta ja kotitöistä, vaikka nuoret isät ovat innostuneet lastenhoidosta ja ruoanlaitosta (ks. Anttila A. 2012; Pääkkönen & Hanifi 2011). Eräs naisyrittäjästä oli ratkaissut uuden perhetilanteen joustavasti kuljettamalla lasta mukanaan asiakastapaamisissa ja työpaikalla. Hän kuvaa työntöön olevan itselleen elämäntapa ja suuri osa itseä, ”se on mun koko identiteetti varmaan”. Hän ei pitänyt äitiyslomaa lapsen syntyessä ja kertoi lapsivedenkin menneen työpaikalla:

Mä olin neljä päivää kotona ja sit mä lähin res-saa sitä asiaa, et voi ei, että nyt mun täytyy heti mennä sinne töihin ja ei ne pärjää ilman minua ja, ja halusin pitää langat käsissäni ja varmaan just senki takia, et ehkä pelko siitä et menetäns mä sen tai löytääks ne jonkun paremman tai tämmösiä asi-

Läheisistään huolehtivat ihmiset tasapainoilevat parhaansa mukaan työn ja vapaa-ajan välillä.

oita ihminen käy läpi. Mutta sithän [lapsen nimi] oli aina mun mukana siel töissä, sehän nukku siin vaunuissa ja mä olin töissä ja se oli rento paikka tietienki silleen, toi oli mahollist, mut huono omatunto on aina, huono äiti aina [...] (29-vuotias nainen, yrittäjä, kesken jäänyt toisen alan ammatillinen koulutus, Kymenlaakso)

Kun harrastuksesta tulee työ

Useat itsensäyöllistäjistä tai yrittäjistä olivat tehneet harrastuksesta itselleen työn (ks. Ikonen 2016). Eräs haastateltava oli aloittanut lukioikäisenä tanssiharrastuksen, josta oli ammattikoulutuksen jälkeen tullut hänen työnsä. Tällä hetkellä hänen on vaikea ajatella tanssia muutoin kuin työnä.

Tämä tanssin ammattilainen kokee vaikeaksi sen, että ”tykkää” työstään ja haluaa tehdä siihen liittyviä asioita. Hän kertoi haastattelussa: ”Saadakseen vapaata kyl täytyy melkeen lähtee pois. Koska kotona on aina se kone ja ne asiat, mist pystyis tekemään jotain. Aina on joku, jotain muistilappui, mis on ne tekemättömät työt”. Toisaalta myös loma näyttäytyi aikana tehdä ”rästityöt”, joille ei arjessa tuntunut jäävät aikaa. Oli käynyt niin, että ensin vapaa-ajan harrastuksesta oli tullut työtä, jonka jälkeen yrittäjän työtehtävät alkoivat valua vapaa-ajalle.

Ikosen (2016) tutkimilla harrastuksestaan työn tehneillä yrittäjillä toiminta perustui jatkuvaan itsen kehittämiseen ja itsearviointiin. Tällainen toiminta kertoo erityisistä minäteknologioista, joiden avulla kasvetaan, suoritetaan ja menestyään ammatillisilla työmarkkinoilla. Lisäksi Ikosen tutkimuksessa harrastajista ammatillisiksi ryhtyneet perustavat toimintansa omaan intohimoonsa, jolloin innostuksen oli kestävä pitkä ja suoritusvarmuuden oli noustava. Intohimon varjolla myös siedettiin taloudellista niukkuutta ja epävarmuutta. Melko samalla tavalla toimeentulostaan puhuivat myös Ajolähtö-hankkeen yrittäjät ja itsensäyöllistäjät.

Yrittämisen alkuvaihe näytön paikka

Harva haastatelluista nuorista aikuisista oli tyytyväinen ansioihinsa, olipa sitten kyse palkka- tai muista tuloista. Osalla yrittäjistä ja itsensäyöllistäjistä yritystoiminta oli niin tuoretta, etteivät he vielä osanneet sanoa, mitä tapahtuu starttirahoituksen loppuessa. Kymenlaaksossa asuva 37-vuotias itsensäyöllistäjänäinen kertoo saavansa kuukausittain noin 700 euroa starttirahaa, josta hän näkee olevansa vielä toistaiseksi riippuvainen:

Ihan hyvin pärjään, niin kauan ku se starttiraha tulee. Se on sellanen tutti täl hetkellä, et siihen asti ku se starttiraha tulee, nii sit mun täytyy sen verran raa- ➤

pia jostain muualta. Ja nyt sieltä tulee just tää TE-keskuksen tyyppi, ens viikoll meil on treffit, nii arvioimaan ja kattomaan, et miltä tää mun toiminta näyttää.

Yrittämisen alkuvaihe on näytön paikka, sillä starttirahoituksen loputtua on selvittävä omillaan. Moni yritys kaatuu, jollei yrittäjä ole ensimmäisinä toimintavuosina saanut riittävästi tilauksia ja asiakaskuntaa. Toki yrittää voi osa-aikaisesti ja sivutoimisesti, kuten osa Ajolähtö-hankkeen haastatelluista tekee.

Melkoinen osa yksin- tai pienyrittäjistä tulee työllään heikosti toimeen. Suomen Yrittäjien mukaan vuonna 2013 viidesosalla heidän jäsenistään vuositulot jäivät alle 15 000 euron. Tällöin työ omassa yrityksessä on osa-aikaista tai sivutoimista, ja muutenkin tulotasoa jäi 2/3 jäsenistä monella alhaiseksi.

33-vuotias Helsingissä asuva ja haastatteluhetkellä ensimmäistä kertaa isäksi tuleva mies on

hiljattain ryhtynyt yrittäjäksi. Hän kuvaa, kuinka epävarmaa on yrittäjän töiden tulevaisuus:

[A]jika useinkin mietityttää, okei että mitäs puolen vuoden päästä, onko mitään työkeikkaa ja millä sitte tuo ruokaa pöytään, ku perheki tässä kasvaa ja näin. Kuitenkin sinänsä kokee, että on aika etuoi-keutettu suomalaisena ja Suomessa asuessa ja nyt-kii ku lähtee yrittäjäksi, niin saa starttirahaa, mut sit toinen kysymys on se, et haluuko tässä maassa nyt sit asua taas sitten koko elämänsä.

Yrittäjän uran alkuvaiheessa oleva mies näkee, että perheen kasvaminen edellyttää "toimeentulon vakiinnuttamista yrittäjänä". Jos tämä ei onnistu, hän on valmis siirtymään takaisin palkkatöihin. Hän ei näe itseään "urapyrkäriä", joka laittaisi uransa ja yrityksensä perheen ja vapaa-ajan edelle. Lapsen syntymä on kuitenkin uusi elämäntilanne, jonka tuomia muutoksia vaikkapa ajan- ja rahankäyttöön ei voi ennakoita.

SHUTTERSTOCK

Harrastuksen muuttuessa työksi takana on usein pitkä polku, johon mahtuu omien valintojen lisäksi monenlaisia sattumia.

Paikalliset verkostot voivat korvata palkattuja työntekijöitä

Toive itsen ja yrityksen kehittämisestä ilmeni aineistossamme usealla tavalla. Osa itsensäyöllistäjistä ei halunnut palkata työntekijöitä, koska katsoi heistä tulevan kuluja. Suomen Yrittäjien mukaan 65 prosenttia kaikista yrittäjistä harjoittaa yritystoimintaa yksinään (Suomen Yrittäjät). Mikroyrityksiä, eli alle kymmenen hengen yrityksiä, on kaikista Suomessa toimivista yrityksistä selvä enemmistö (93,4 %) (Tilastokeskus). Yksinyrittäjyyteen tyytyminen voi tarkoittaa näin itsen työllistämisen lisäksi paitsi menojen karsimista myös tulojen stabilointia, kun liiketoimintaa ei laajenneta. Osa tutkimukseemme osallistuneista taas näki, että itsen kehittämiseen ei jäisi aikaa muita työllistäessä ja että yrittäjänä toimiminen on myös ”riskialttiimpaa”.

Toisaalta eräs perheetön haastateltava, jolla oli palkattuja työntekijöitä, toivoi voitavansa palkata lisää työntekijöitä. Näin hänellä jäisi enemmän aikaa ”visiointiin”.

Kaiken kaikkiaan aineiston yrittäjät ja itsensäyöllistäjät vaikuttavat maltillisen realistisilta, tietoisilta yrittäjyyden haasteista ja riskeistä. Harvalla oli aikomuksia muuttaa ulkomaille ja jos olikin, muuttohalu ei liittynyt omaan yritystoimintaan. Kymenlaaksossa yrittäjinä tai itsensäyöllistäjinä toimivilla ei ollut aikomuksia muuttaa myöskään esimerkiksi pääkaupunkiseudulle.

Kymenlaaksossa yrittäminen liittyi myös toivotunlaiseen elämäntapaan ja minuuteen. Alueella asuvat ja työskentelevät yrittäjät ja itsensäyöllistäjät näkivät kilpailun olevan Helsingissä tai muissa suurissa kaupungeissa kovempaa kuin Kymenlaaksossa. Heistä moni piti tärkeänä verkostoitumista muiden alueen saman alan yrittäjien kanssa. Yksi Kymenlaaksossa asuvista haastateltavista kuvaa, kuinka hän on tottunut yhteistyön tekemiseen ja verkostoitumiseen ja pitää tätä helppona:

Tosi paljon ku on pienyrittäjä, nii joutuu teemmään, tai emmä tiä joutuu, siis saa tehdä yhteistyötä sit erilaisten, muitten yrittäjien kaa. Ja mun mielest se on hieno juttu, koska sit jokainen voi sit tukea ja turvautuu toisiinsa. Ja sit ku just on paljo pieniä, nii sit ne saa yhdessä paljon enemmän aikaseks ku yksin. (30-vuotias nainen, itsensäyöllistäjä + toinen työ, Kymenlaakso, 2 opistotasoisista ammattitutkintoa)

Itensä osa-aikaisesti työllistävä haastateltava kertoo, että samalla verkostoituminen kuitenkin venyttää hänen työpäiviään. Hän ”työntää itseään kaikkiin jutuihin mukaan” tai tekee palkatonta ennakkomarkkinointia tai yhteistyötä toisen yrittäjän kanssa. Hän näkee kuitenkin tämän tärkeä-

Yrittäjät ja itsensäyöllistäjät olivat tietoisia yrittäjyyden haasteista ja riskeistä.

nä: ”[S]e on hyvä olla koko aika aika monis asiois mukana, et ihmiset muistaa, et sie oot olemassa, sit ku tulee se tarve.”

Nuorilta vaaditaan luovimiskykyä uusilla työmarkkinoilla

Miltä nuorten yrittäjien arki, ajankäyttö ja toimeentulo näyttävät heidän omasta näkökulmastaan? Vastaus kuuluu: melko arkiselta. Vaikka työn tekoon yrittäjänä liittyy toisenlaisia vapauden piirteitä kuin perinteisesti aikaan ja paikkaa kiinnitettyyn palkkatyöhön, on niissä myös samankaltaista pakkoa. Yhtälailla palkkatyön tekemisen ajat ja paikat ovat tietotöistymisen myötä muuttuneet; etenkin toimihenkilötyötä tekevät työskentelevät etänä ja heidän työaikansa liudentuu ja limittyy vapaa-aikaan (ks. Anttila A. 2012).

Yrittäjänkin on tehtävä työtä elääkseen, ja huoli riittävästä toimeentulosta ja työn jatkuvuudesta on useimpien haastateltaviemme jakama kokemus. Etenkin läheisistään huolehtivat ihmiset tasapainoilevat parhaansa mukaan työn ja vapaa-ajan välillä. Yrittäjyys voi tarjota mahdollisuuden rytmittää työtä ja vapaa-aikaa toisiinsa paremmin, mutta voi tehdä työstä irtautumisen vapaa-aikana myös vaikeammaksi. Yrittäjyys ei myöskään näyttäydy aineistomme valossa rohkeana hypynä tuntemattomaan, vaan esimerkiksi harrastuksen muuttuessa työksi takana on usein pitkä polku, johon mahtuu omien valintojen lisäksi monenlaisia sattumia.

Vaikuttaa siltä, että yhä yleisemmin nuoret aikuiset tullaan toimeen tekevät useaa työtä. Työtä voidaan tehdä palkkatyösuhteessa tai ilman sitä itsensäyöllistäjänä toimeksiannoilla tai yrittäjänä. Näitä erilaisia ansaintatapoja yhdistellään, jolloin osa-aikaisen palkkatyön ohella työllistytään osa-aikaisena yrittäjänä tai kertaluonteisilla keikka- ▶

töillä. Nämä moninaiset työn tekemisen ja leivän tuomisen variaatiot kertovat pärjäämisestä, kyvyistä luovia ja selvitä uuden työn markkinoilla. Kovin julmalta kuitenkin tuntuu se, että kelvatakseni mihi tahansa ansiotyöhön, on nuoren aikuisen käytettävät huomattavasti aika- ja muita resursseja itsen markkinointiin ja verkostoitumiseen. Muuten ei töitä löydy riittävästi. ■

Kirjoittajat:

Päivi Berg, VTT, dosentti, hankkeen vanhempi tutkija ja varajohtaja, Nuorisotutkimusverkosto

Sanna Aaltonen, VTT, dosentti, erikoistutkija, Nuorisotutkimusverkosto

Anu-Hanna Anttila, VTT, dosentti, Metallityöväen Liiton tutkimuspäällikkö, hankkeen vastuullinen johtaja

Terhi Hautamäki, YTM, vapaa toimittaja

Vuokko Härmä, VTM, hankkeen tutkija, Nuorisotutkimusverkosto

Sami Perttilä, TaM, freelance-valokuvaaja

Hanna Ylöstalo, YTT, dosentti, Tampereen yliopisto

Lähteet:

Anttila, Anu-Hanna 2016. Luokkajärjestyksen muotoutuminen kotityöpalveluprosessissa. Teoksessa: Anu-Hanna Anttila & Ralf Kauranen & Kati Launis & Jussi Ojajarvi (toim.) Luokan ääni ja hiljaisuus. Yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun alun Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Anttila, Anu-Hanna 2012. Sukupuolitettu kotityönjako ja sosiokulttuuriset rakenteet. Sosiologia 49(4).

Anttila, Anu-Hanna 2010. Työn ja elämän yhteensovittaminen. Teoksessa Anu Suoranta & Anu-Hanna Anttila (toim.): Yksin sovittu. Osapuolet, luottamus ja työmarkkinalogiikka. Tampere: Vastapaino.

Anttila, Timo & Oinas, Tomi & Nätti, Jouko 2015. Kadotettu viikonloppu – Ajankäytön muutokset viikonloppuisin. Teoksessa Anu-Hanna Anttila & Timo Anttila & Mirja Liikkanen & Hannu Pääkkönen (toim.) Ajassa kiinni ja irrallaan. Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Ikonen, Hanna-Mari 2016. Sopiva tila, sopiva mielentila: työnä maaseutumatkailu. Matkailututkimus 12(1).

Komulainen, Katri & Keskitalo-Foley, Seija & Korhonen, Maija & Lappalainen, Sirpa (toim.) 2010. Yrittäjyyskasvatus hallintana. Tampere: Vastapaino.

Korhonen, Maija 2012. Yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä kaikille? Uusliberalistinen hallinta, koulutettavuus ja sosiaaliset erot peruskoulun yrittäjyyskasvatuksessa. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 29. University of Eastern Finland: Joensuu.

Lahikainen, Lauri & Harni, Esko 2016. Yrittäjämäinen ruumis palvelutaloudessa. Teoksessa: Janna Parvianen & Taina Kinnunen & Ilmari Kortelainen (toim.) Ruumiillisuus ja työelämä. Työruumis jälkiteollisessa taloudessa. Tampere: Vastapaino.

Oinas, Tomi & Tammelin, Mia & Anttila, Timo 2015. Epätyyppillinen työaika ja lasten kanssa vietetty aika. Teoksessa: Anu-Hanna Anttila & Timo Anttila & Mirja Liikkanen & Hannu Pääkkönen, Hannu (toim.) Ajassa kiinni ja irrallaan. Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Ojajarvi, Jussi & Mäkinen, Katariina & Launis, Kati & Lamberg, Emma & Lahikainen, Lauri & Kauranen, Ralf & Bergroth, Harley & Anttila, Anu-Hanna 2016. Miten Suomi muuttui 2000-luvulle tultaessa? Teoksessa: Anu-Hanna Anttila & Ralf Kauranen & Kati Launis & Jussi Ojajarvi (toim.) Luokan ääni ja hiljaisuus. Yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun alun Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Pärnänen, Anna & Sutela, Hanna 2014. Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013. Helsinki: Tilastokeskus.

Pääkkönen, Hannu 2015. Työajan viikkorytmit. Teoksessa: Anu-Hanna Anttila & Timo Anttila & Mirja Liikkanen & Hannu Pääkkönen (toim.) Ajassa kiinni ja irrallaan. Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Pääkkönen, Hannu & Hanifi, Riitta 2011. Ajankäytön muutokset 2000-luvulla. Helsinki: Tilastokeskus.

Stebbins, Robert, A. 2004. Between Work & Leisure. The Common Ground of Two Separate Worlds. New Brunswick and London: Transaction Publishers.

Suomen Yrittäjät. Yksinyrittäjäohjelma 2011–2015. <https://www.yrittajat.fi/yrittajat/a/suomen-yrittajat/tavoiteohjelmat/yksinyrittajaohjelma-2011-2015-317764>.

Nuorten rahankäyttö, kulutuskohteet ja kuluttajaksi kasvaminen herättävät aina yhteiskunnallista kiinnostusta, ajoittain jopa moraalipaniikkia. Kasvaako lapsista ja nuorista järkeviä, rahataloutta hallitsevia nuoria aikuisia vai tuhlailuvia nautiskelijoita? Kulutuksen merkitys identiteetin rakentajana on nuorille keskeistä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että nuoret kuitenkin sosiaalistuvat harkitsevaan rahankäyttöön (mm. Strand & Autio 2010). Myös rahaa nautintoihin käyttävät nuoret hallitsevat pääosin taloutensa. Ongelmallinen rahankäyttö on haaste vain osalle nuorista (Autio ym. 2009).

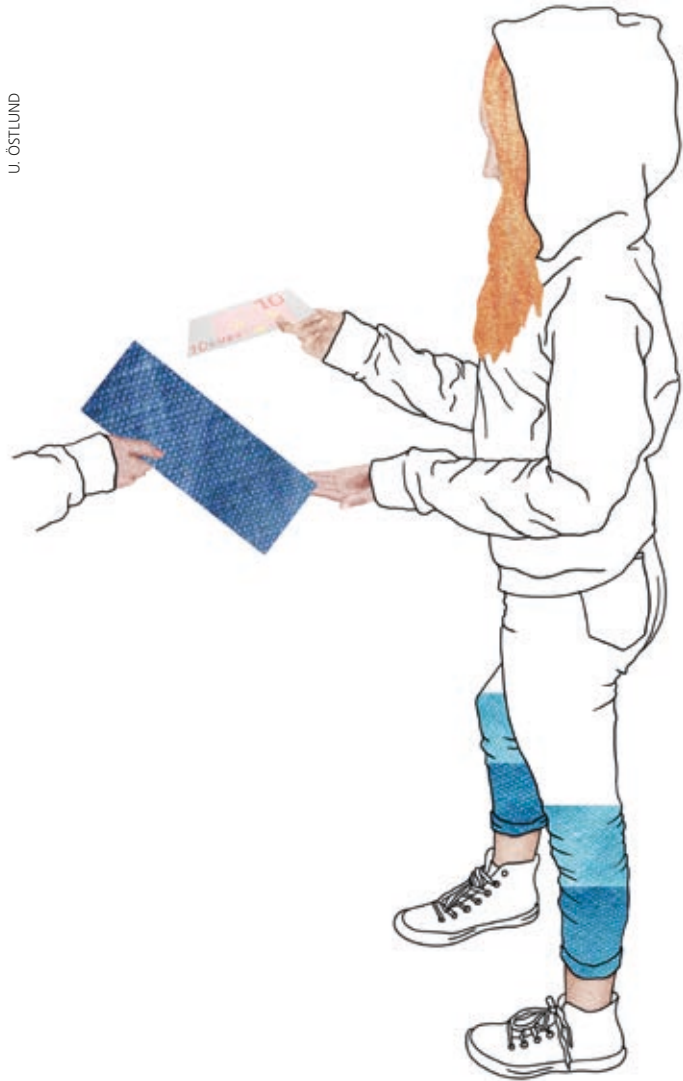
Lasten ja nuorten vanhemmat pohtivat jälkikasvunsa kykyä selvittää monimutkaistuvassa, globaalissa maailmassa. Haasteita riittää: 2010-luvun nuoret kohtaavat luonnonvarojen riittävyyden ongelman sekä osaamiseen liittyvät monitahoiset vaatteet. Millaisia tietoja ja taitoja nuorilla kuluttajakansalaisilla tulisi olla, jotta he pärjäisivät elämässään? Jo pelkästään rahankäyttö ja maksaminen (mm. Bitcoin, PayPal) on muuttunut merkittävästi teknologisen murroksen myötä. On ennakoitu, että raha muuttuisi kokonaan virtuaaliseksi. Esimerkiksi Ruotsissa on jo 2010-luvun ajan pohdittu käteisestä luopumista. Säästöposut ovat tulevaisuudessa e-possuja tai e-kirstuja.

Taloustaidot perustuvat keskiluokkaiseen kunnollisuuteen

Käteisen rahan on ajateltu opettavan nuoria rahan suunnitelmalliseen käyttöön ja -hallintaan. Kuitenkin ymmärrys omista tuloista ja menoista on tärkeämpää kuin rahan muoto (Luukkanen & Rajas 2012). Tutkimusten mukaan talousongelmiin joutuneilla nuorilla on muita heikommat tiedot ja taidot sekä itsekuri talouden pidossa (Autio ym. 2009). Myös sosiaalinen asema ja kodin antama perintö vaikuttavat nuorten talousosaamiseen, etenkin koulutusvalintoihin ja siten myös tulotason. Pienituloisuus ei sinällään tuota talousongelmia, vaan joitakin se opettaa myös selviämään arjen haastavissa tilanteissa (Mäki 2011). Viime aikojen uutisoinnissa on noussut esiin se, että työsäikävät keski- ja hyvätuloisetkin voivat ylivelkaantua.

Vaikka kulutustottumukset ovat murroksessa, suomalainen säästäväisyyden ja harkitsevuu- den ihanne ei ole kadonnut. Sukupolvet toisen- sa jälkeen sosiaalistetaan keskiluokkaiseen kunnollisuuden *ensin työ, sitten huvi* -ideaaliin, jossa kulutuksen nautinnot sallitaan, kunhan niihin on ensin ansaittu palkka- tai muulla työllä rahoitus (Autio ym. 2010). Luotolla elämistä ei pidetä hyveenä, ellei se ole investoivaa velkaantumista kuten asuntovelka. Varallisuuden kartuttaminen ja omistusasumisen ideaali tuntuvat istuvan

U. ÖSTLUND

MINNA AUTIO

Nuoret kuluttajina – niukkoja resursseja ja aktiivista toimintaa

Nuoret rakentavat kulutusvalinnoillaan identiteettiään ja ottavat samalla kantaa niin ekologiin kuin taloudellisiin kysymyksiin.

juurevasti keskiluokkaisessa ajattelumaailmassa. Nuorten taloudellinen asemansa ei kuitenkaan aina mahdollista ideaalin saavuttamista. Nuorten omistusasuminen on kääntynyt laskuun 2010-luvulla (Tilastokeskus 2015).

Nuoret kamppailevat kulutuskulttuurin tarjoamien ihanteiden ja pienten tulojen välimaastossa. Harva kasvuyrittäjä on rikastunut nuorena. Enemmistö nuorista opiskelee ensin ja sen jälkeen aloittaa työuransa pienituloisena. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan marraskuussa 2016 nuorten 15–24-vuotiaiden työttömyysaste oli noin 16 prosenttia, ja nuorten työttömien osuus samanikäisestä väestöstä noin 7 prosenttia, kun ikäluokasta noin 37 prosenttia kuului työllisiin (Tilastokeskus 2016).

Vaikka kulutustottumukset
ovat murroksessa, suomalaisen
säästäväisyyden ja
harkitsevuuden ihanne
ei ole kadonnut.

Nuorten työmarkkina-aseman tilaa määrittämään on haettu viime aikoina parempaa indikaattoria. Työttömyysasteen tilalle ehdotettu NEET (Not in Employment, Education or Training) kuvaa sitä osaa ikä-luokasta, joka ei osallistu opiskeluun, työhön tai esimerkiksi varusmiespalvelukseen. Vuonna 1987 syntyneistä NEET-statuksella on ollut vuosittain noin 10 prosenttia. (Larja ym. 2016.)

Nuorten ylivelkaantuminen ja rahatalouden hallitsemattomuus ovat olleet huolenaiheena mikroluottojen ja toisaalta asuntovelkataakan vuoksi. 18–29-vuotiaiden maksuhäiriömerkinnät ovat nousseet 2000-luvun alun 4,5 prosentista 8,5 prosenttiin 2010-luvulla (Valtion Nuorisoasian Neuvottelukunta). Käytännön toimenpiteitä nuorten talousongelmien ehkäisyyn ja ratkaisemiseen ovat tarjonneet esimerkiksi nuorille suunnatut *Mun talous* -verkosto ja *Ohjaamo*-palvelut.

Nautinnot, materia ja liike muokkaavat kulutuskulttuuria

Nuorten asema kulutuskulttuurissa on ikoninen ja symbolinen – nuoria pidetään usein nautiskelijoina, innovatiivisina, välittöminä ja huolettomina. Nuorten on nähty myös uudistavan kulttuuria, sillä he omaksuvat ja luovat uusia trendejä ja

kulutuskäytäntöjä. Nuoruus ja hulluus onkin käsiteparina liitetty yhteen. Näin kulutuksen hedonismi – ilo – on leimallisesti mielletty lasten, teinien ja nuorten kulttuurina. Lastenhuoneet ovat myös materiaallisen kulttuurin näyttämö, minkä vanhemmat tuntevat kodeissaan ja kukkaroissaan.

Jakamistalous, immateriaaliset arvot ja nomadius (paimentolaisuus) näkyvät selvimmin nuorten ja nuorten aikuisten kokemusmaailmassa. Liikkeellä olo, kuten matkustelu, sekä virtuaalinen liike, kuten sosiaalisen median käyttö, ovat tärkeitä nuorille, ja he ovat valmiita panostamaan aikaa ja rahaa niiden kokemiseen.

Keskiluokkainen, varusteltu koti ei olekaan enää itsestäänselvyys, vaan nuorten kohdalla kaupungit ja maanosat voivat vaihtua nopeastikin. Suomalaisen nuorten opiskelu ulkomailla on lisääntynyt viime vuosina. Kelan tilaston mukaan ulkomailla tutkintoon suorittavia opintotuen saajia oli lukuvoonna 2015–16 jo lähes 8 400 (Kela 2016, 61). Niukat taloudelliset resurssit, kuten työttömyys ja/tai perusturvan varassa eläminen (Mäki & Autio 2011) pakottavat osan nuorista paikallaanpysyjiksi. Yhteiskunnan eriarvoistuminen näkyy nuorten kohdalla erityisen selvästi. Kuten NEET-nuorten asema yhteiskunnassa osoittaa, 10 prosenttia 15–24-vuotiaista on vailla taloudellista itsenäisyyttä luovaa toimija-asemaa (Tilastokeskus 2014).

Kuluttajien suhde materiaalliseen kulttuuriin, kuten esineisiin ja tavaroiden omistamiseen on muuttumassa. Juuri nuorten on nähty olevan valmiimpia omaksumaan uudet kulutuskäytännöt, esimerkiksi auton osaomistuksen ja vuokraamisen (Mobility as a Service eli liikkuminen palveluna) tai vaikkapa asunnon jakamisen (kimppakämpät, Airbnb). Kaikki eivät kuitenkaan sosiaalistu uuden kulttuurin ajattelumalleihin, eikä omistamisen ilo ole katoamassa. Ihmisen tavarasuhteella on pitkä historia, mikä näkyy kotitalouksien esinemäärissä.

Kankaisen (2016) mukaan esineistä luopuminen on samanlainen osa identiteetin rakentamista kuin niiden hankkiminen. Esineistä luopumisella ilmaistaan sitä, millaiseksi kuluttaja itsensä tuntee ja miten hän toteuttaa kulttuurissa yhteisesti määriteltyjä käytäntöjä siitä, kuinka tarpeettomista esineistä hankkiudutaan eroon (emt.). Viime aikoina japanilaisen Marie Kondon kehittämä tavaroiden raivaus- ja järjestämismenetelmä on saanut mediahuomiota ja kierrätyskeskukset ovatkin vastaanottaneet ”tarpeetonta” tavaraa.

Nuoret käyttävät (netti)kirpputoreja ja nettihuutokauppoja tavaroiden hankkimiseen ja niistä eroon pääsemiseen. Kansallisen Nuorisotutkimuksen (2014) mukaan 15–30-vuotiaista nuorista 55 prosenttia ostaa kierrätettyjä tavaroita verkosta ja 23 prosenttia hankkii kaupan sijaan ostokset suoraan muilta kotitalouksilta.

Yhteiskunnan hierarkiat määrittävät nuorten paikkaa kuluttajina

Vaikka nuorten pukeutuminen, elämäntyyli ja uudet kulutuskäytännöt saavat usein mediahuomion, vähemmän on keskusteltu nuorten asemasta palvelukulttuurissa. Tavarakulutuksen osalta nuoret ovat uusien tuotteiden omaksujia ja aikuisyhteiskunta on pyrkinyt jäljittelemään nuoria niin pukeutumisen kuin elämäntavan osalta. Nuoruus, vitsailisuus, terveys ja hyvinvointi ovat myyntivaltteja. Jopa infantilismi, lapsellisuus, on tuotettu osaksi aikuisten kulttuuria pelien ja leikkisyyden muodossa (Vänskä & Autio 2009).

Palvelut ovat luonteeltaan immateriaalisia, sillä kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa ne tuotetaan ja kulutetaan samanaikaisesti. Vuorovaikutus ja kohtaaminen ovatkin keskeinen osa palveluprosessia – myös virtuaalisissa palveluissa. Sosiaalisen median alustat, kuten Instagram ja Whatsapp tuovat nuoret yhteen ja samalla mahdollistavat yhteisöllisen toiminnan ja kokemisen. Pelimaailma on kansainvälistä ja pelaajat ovat vuorovaikutussuhteessa ihmisiin eri puolilta maailmaa. Kohtaaminen ei ole paikkaan sidottua, vaan aikaan, jos se halutaan kokea yhtäaikaisesti.

Ihmisten kohtaamisessa tulevat esiin yhteiskunnan hierarkiset asemat ja asenteet, vaikka niitä ei tietoisesti ajateltaisikaan. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että nuoria ei kohdata ja kohdella aikuisten kanssa tasaveroisina palveluiden käyttäjinä (mm. Kuismen ym. 2015). Nuoruus ilmenee ongelmana, joka aiheuttaa sivuutetuksi tulemistä ja kohtaamattomuutta palvelutilanteissa. Keski-ikäisyydestä on tuotettu valta-asema ja se oikeuttaa määrittelemään nuorten paikkaa palvelukulttuurissa. Nuorta voi epäillä varkaaksi ja nimitellä nulikaksi, jos hän ei asetu

Nuoret kamppailevat kulutuskulttuurin tarjoamien ihanteiden ja pienten tulojen välimaastossa.

keskiluokkaiseen ja -ikäiseen sosiaaliseen järjestykseen. Erityisen vaikea asema voi syntyä nuorelle naiselle, jos hänet asetetaan halun kohteeksi asiakaspalvelijana tai asiakkaana. (Emt.)

Toisaalta nuoret eivät ole keskenään tasavertaisia tavarakulutuksen osalta, sillä luokka- ja varallisuuserot määrittävät sitä, millaisia tavaroita, brändejä ja harrastuksia erilaisista lähtökohdista tulevat lapset ja nuoret voivat saada. Soitto- ja teatteriharrastus ovat keskiluokkaisia tyttöjen harrastuksia, jotka tuottavat kulttuurista pääomaa ja taitoja. Työväenluokkaiset harrastukset ovat käytännönläheisimpiä ja vapaa-ajankulutus ei ole aina yhtä tavoitteellista (Tolonen 2013).

Nuoretkin kohtaavat kulutuksen kestävyden haasteen

Rahan käytön ja toimeentulon rinnalla nuoret kohtaavat ympäristön tilaan liittyvät haasteet, kuten globaalin kantokyvyn ja ilmastonmuutoksen. Suomalaisille nuorille puhdas vesi ja energian riittävyys ovat itsestäänselvyksiä, mutta eivät välttämättä jatkossa. Energiaköyhiä kotitalouksia, joilla on vaikeuksia ylläpitää tai tyydyttää perustarpeita energian kustannusten takia, on arvioitu olevan Suomessa 60 000–100 000 (Runsten ym. 2015).

Ruuan tuotannossa veden merkitys on ilmeinen. Naudanlihan tuotanto kuluttaa merkittävästi enemmän vesivaroja kuin sianlihan (Nikula 2012). Vesivaroiltaan rikkaassa Suomessa vain 53 prosenttia kulutuksestamme perustuu omiin vesivaroihimme. Lähes puolet (47 prosenttia) vedenkulutuksestamme kohdistuu ulkomaisiin vesivaroihin (emt.). Luonnonvaroista ja niiden kestävästä käytöstä käydäänkin neuvotteluja ja kamppailuja. Ruoka, asuminen ja liikkuminen ovat osa-alueet, jotka tuottavat merkittävimmän osan ympäristökuormasta. Ne ovat myös perustarpeita, siksi ne ovat niin haastavia luotsata ekologisesti ja kulttuurisesti kestäviksi.

Kasvien syönti, lihattomuus ja kasvisruokavalio ovat nousseet suosioon ja nuoret omaksuvat uusia syömisikäntäjä juuri ympäristöön sekä eläinten hyvinvointiin liittyvien eettisten perustelujen vuoksi. Suomalaiset ovat lisänneet lihankulutustaan viimeisen 15 vuoden aikana 70 kilosta noin 80 kiloon per henkilö. Samaan aikaan kuitenkin tuoreiden kasvien kulutus on kasvanut lähes 39 kilosta 60 kiloon (Luonnonvarakeskus 2016). Härkäpavut ja kaurapohjaiset tuotteet sekä ylipäänsä kasvien osuus ovat kasvaneet ruokavaliossa. Korkeakouluopiskelijoista joka kymmenes noudattaa jonkin asteista kasvisruokavaliota (Kela ja Valtion ravitsemisneuvottelukunta 2016) ja fleksaaminen eli osa-aikainen kasvisruokavalio on noussut trendiksi. ▶

Kasvistensyönti on kuitenkin sukupolittunutta. Vaikka kasvien kulutus kasvaa, yksin asuvat nuoret miehet kuluttavat kaikkein vähiten tuoreita kasviksia (Viinisalo ym. 2008). Kun taas tarkastellaan ruokahävikkiä, nuoret naiset tuottavat enemmän hävikkiä kuin nuoret miehet. Tämä johtuu siitä, että naiset kuluttavat miehiä enemmän herkästi pilaantuvia ja vaurioituvia tuotteita, kuten tuoreita

Keskustelu luonnonvarojen riittävydestä ja jakautumisesta voimistuu.

hedelmiä ja vihanneksia. Erityisesti alle 50-vuotiaat naiset heittävät paljon ruokaa pois. Vastaavasti yli 65-vuotiaat tuottavat merkittävästi vähemmän ruokahävikkiä kuin muu väestö. (Luukkanen 2016.) Iäkkäämmät suhtautuvat nuoria kielteisemmin tuhlaamiseen ja pitävät ruoan poisheittämistä kestävämmänä (Quested ym. 2013).

Muutosten keskellä perusasiat säilyvät

Nykylapset ja nuoret elävät sosiaalisen median aikakautta, jossa opetus, kulutus ja vapaa-aika digitalisoituvat ja keskustelu luonnonvarojen riittävydestä ja jakautumisesta voimistuu. Jo nyt on nähtävissä nuorille suunnattujen, aikaisempaa pienempien asuntojen suunnittelua, tiiviimpää asuntorakentamista sekä kauppakeskusten sijoitumista kaupunkialueelle. Julkiseen liikenteeseen tehdään panostuksia ja kaupunkikulttuuria kehitetään ekologisiksi. Yksityisautojen jakaminen ja vuokraaminen ovat nykykäytäntöjä.

Asumisen yhteisöllisyys on voimistunut ja pitkään jatkunut perheiden privatisoituminen on osin kyseenalaistettu. Biotalous ja resurssiviisas elämäntapa muuttavat kotia ja asumista: puun arvostus materiaalina on kasvussa ja älykkäitä sähköverkoja rakennetaan osaksi energiajärjestelmää. Aurinkopaneelien kautta kuluttajat ovat myös tuottajia, jotka myyvät energiaa. Kuluttaja-tuottaja -suhde on muuttumassa, kun aktiivinen toimijuus rakennetaan osaksi kuluttajien elämää. Kodeissa on aina tehty tuottavaa työtä, mutta kotitoimintojen sulautuminen yhteiskuntaan tietoverkkojen kautta on tiiviimpää kuin aikaisemmin. Kienties piakkoin äänestämme kotisohvalla tai matkalla harrastuksiin, ainakin virtuaalipankissa voi käydä missä ja milloin vaan.

Vaikka kulutus digitalisoituu ja ostoskanavat ovat virtuaalisia, fyysiset tuotteet on valmistettava luonnonvaroista. Kasvisruoka vaatii viljelijän sekä tuotteen tuotekehitys- ja valmistusprosessin. Nähtäväksi jää, printtaavatko nuoret ruokansa tulevaisuudessa 3D-tulostimella, ainakin varosia ja muita pieniä tavaroita he tulostavat kotonaan tai lähikirjastossa. Kasvisproteiinin rinnalla ruokavalion lukeutuvat hyönteiset ja mahdollisesti keinoliha, jos eläinproteiinia arvostetaan ja eläinten oikeuksia kunnioitetaan.

Vaikka nuoret kasvavat virtuaalirahan ja -pankin maailmassa, oman rahankäytön kontrolli, koulutuksen ja työpaikan hankinta sekä arjen taitojen kehittäminen pysyvät keskeisenä osana hyveellistä toimijuutta ja kuluttajuuden rakentamista. ■

Kirjoittaja on yliopistonlehtori Helsingin yliopiston taloustieteen laitoksella.

Lähteet:

Autio, Minna & Wilska, Terhi-Anna & Kaartinen, Risto & Lähteenmaa, Jaana 2009. *The use of small instant loans among young adults – a gateway to a consumer insolvency?* *International Journal of Consumer Studies* 33 (4).

Autio, Minna & Huttunen, Kaisa & Puhakka, Elina 2010. *Keskiluokkainen ja ekonomistinen eetos kulutuskerronnassa: ansaittua ja laskelmoitua hedonismia.* Teoksessa Minna Lammi & Liisa Peura-Kapanen & Päivi Timonen (toim.): *Kulutuksen määrät ja tyylit talouden muutoksissa. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjoja 6.* Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Kankainen, Satu 2016. *Rajalla – Esineet luopumispäätöksen ja poistamisen välimaastossa.* *Kuluttajaekonomian maisteritutkimus. Taloustieteen laitos. Helsingin yliopisto.*

Kansallinen Nuorisotutkimus 2014. *Nuori kuluttaja viihtyy verkossa. Blogi.* <http://www.1530.fi/2014/09/kansallinen-nuorisotutkimus-2014-nuori-kuluttaja-viihtyy-verkossa/>.

Kela ja Valtion ravitsemisneuvottelukunta 2016. *Korkeakouluopiskelijoiden ruokailusuositus – Terveyttä ruuasta. 2. uudistettu painos.* Helsinki.

Kela 2016. *Kelan opintoetuustilasto 2015/16.*

Kuismin, Ari & Kylkilähti, Eliisa & Autio, Minna 2015. *Palvelua nuorille! Iän esittäminen, asemat ja naamiointuminen palvelukohtaamisissa.* *Nuorisotutkimus* 33 (2).

Larja, Liisa & Törmäkangas, Liisa & Merikukka, Marko & Ristikari, Tiina & Gissler, Mika & Paananen, Reija 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. *Tieto&trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus 2/2016*.

Luonnonvarakeskus 2016. Ravintotase, Elintarvikkeiden kulutus henkeä kohti.

Luukkanen, Laura & Rajjas, Anu 2012. Nuorten näkemyksiä taloudellisesta osaamisesta. *Kulutustutkimus. Nyt 6 (2)*.

Luukkanen, Roosa 2016. Ruoasta roskaksi – ruokahävikin muodostuminen kotitalouksien arjessa. *Discussion Papers n:o 70. Department of Economics and Management. University of Helsinki*.

Mäki, Sari 2011. Peruselämää perusturvalla – taloudellisen niukkuuden kuluttajapositiot. *Kulutustutkimus. Nyt 5 (1)*.

Mäki, Sari & Autio, Minna 2011. "Mistä rahaa elämiseen?" – nuoret toimeentulotuen ja pikalainojen välisessä jännitteessä. Teoksessa: Kari Paakkunainen & Leena Suurpää (toim.) Nuorten poliittinen ohjaus – strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista? *Verkkojulkaisu 43. Helsinki Nuorisotutkimusverkosto ja Nuorisotutkimusseura*.

Nikula, Jussi 2012. Suomen vesijalanjälki: Globaali kuva suomalaisten vedenkulutuksesta. *Helsinki: WWF Suomi*.

Runsten, Suvi & Berninger, Kati & Heljo, Juhani & Sorvali, Jaana & Kasanen, Pirkko & Vihola, Jaakko & Uotila, Ulrika 2015. Pienituloisen omistusasujan energiaköyhyys – Energiaköyhyyden jatkoselvitys liittyen asuntojen lämmitysremontteihin ja energiakuluihin. *Ympäristöministeriön raportteja nro 6. Helsinki*.

Quested, T. E. & Marsh, E. & Stunell, D. & Parry, A. D. 2013. Spaghetti soup: The complex world of food waste behaviours. *Resources, Conservation and Recycling 79*.

Strand, Teija & Autio, Minna 2010. Kauniit naiset, urheilulliset miehet? – Sukupuolen tekeminen nuorten menestystarinoissa. *Kulutustutkimus. Nyt 4 (2)*.

Tilastokeskus 2014. Työvoimatutkimus. Työllisyys ja työttömyys 2014, 5 Ei työssä eikä koulutuksessa olevat nuoret. http://www.stat.fi/til/tyti/2014/13/tyti_2014_13_2015-04-28_kat_005_fi.html.

Tilastokeskus 2015. Asunnot ja asuinolot. Yleiskatsaus 2015, Liitetaulukko 6. 20–29 –vuotias asuntoväestö perheeseän, hallintaperusteen ja alueen mukaan 2005–2015. http://www.stat.fi/til/asas/2015/01/asas_2015_01_2016-10-13_tau_006_fi.html.

Tilastokeskus 2016. Työvoimatutkimus marraskuu 2016. http://www.stat.fi/til/tyti/2016/11/tyti_2016_11_2016-12-20_tie_001_fi.html.

Tolonen, Tarja 2013. Youth cultures, lifestyles and social class in Finnish contexts. *Young, 21(1)*.

Valtion Nuorisosiain Neuvottelukunta. Indikaattorit: Maksuhäiriöt. <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/arjenhallinta/maksuhairiot>.

Viinisalo, Mirja & Nikkilä, Marita & Varjonen, Johanna 2008. Elintarvikkeiden kulutusmuutokset kotitalouksissa vuosina 1966–2006. *Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 7. Helsinki*.

Vänskä, Annamari & Autio, Minna 2009. Aikuisia lapsia ja lapsia aikuisia – symbolinen lapsuus visualisoituvassa kulutuskulttuurissa. *Nuorisotutkimus 27 (4)*.

PÄIVI BERG

Nuoruus ja kuolemattomuus

U seissa suomalaisissa tutkimuksissa on todettu, että nuoret suhtautuvat tulevaisuuteensa positiivisesti. Nuoret vaikuttavat uskovan omasta elämäntilanteestaan riippumatta koko väestöä vahvemmin siihen, että asiat kyllä kääntyvät parhain päin. Varsinkin omat asiat.

Esimerkiksi vuoden 2015 Nuorisobarometrisa on todettu, että optimismi lisää onnellisuutta erityisesti niillä nuorilla, joiden hyvinvoinnissa on haastatteluhetkellä puutteita.

Nuorisotutkimusverkoston ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Nuoret luukulla -tutkimuksessa haastatteluhetkellä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat 18–29-vuotiaat NEET-nuoret (Not in Education, Employment or Training) suhtautuivat tulevaisuuteensa luottavaisesti. Vaikka moni ei ollut onnistunut löytämään työpaikkaa tai ei ollut työllistynyt koulutuksestaan huolimatta, heillä oli halu päästä töihin tai kouluttautua lisää.

Tulevaisuuden haaveita olivat tavallisesti perheen perustaminen, työ, asunto ja ystävät. Vaikka haastatellut nuoret aikuiset olivat keskenään hyvinkin erilaisissa tilanteissa, toisilta vain puuttui työpaikka, ja osa taas koki itsensä työkyvyttömäksi, pääosin kaikki näkivät tulevaisuutensa valoisana.

Tällä hetkellä käynnissä olevassa Koneen Säätiön -rahoituksen saaneessa AJOLÄHTÖ: *nuoret aikuiset uuden työn markkinoilla* -tutkimushankkeessa (2015–2017) olemme haastatelleet 20–37-vuotiaita Kymenlaaksossa asuvia tai sieltä Helsinkiin muuttaneita nuoria aikuisia. Nämä nuoret työskentelevät erilaisissa pätkätöissä, tekevät useampaa työtä tai toimivat itsensä työllistäjinä tai yrittäjinä. Huolimatta siitä, että myös monella heistä on toimeentuloon liittyviä ongelmia, pääosa näkee tulevaisuutensa valoisana.

Nuorten tulevaisuusko palvelee luonnollisesti kokemusta itsestä toimijana ja tuo itseluot-

tamusta. Toisaalta on aiheellista kysyä, voiko usko tulevaisuuteen myös hämärtää tämän hetken valintoja tai päätöksiä? Voiko optimismi johtaa siihen, että nuori tyytyy tällä hetkellä joko työttömyyteen tai huonoihin työmarkkinaehtoihin?

Esimerkiksi nollatuntisopimukset eivät ole vain näppäriä korkeakouluopiskelijoiden lisätienestettä. Ne ovat arkipäivää monelle toisen asteen opinnot keskeyttäneelle nuorelle, joka aiemmassa työmarkkinatilanteessa on välttänyt työttömyyden työllistymällä erilaisiin sijaisuuksiin nykyistä paremmilla työehdoilla, puhumattakaan erilaisista palkattomista työharjoittelusta. Myös erityisesti nuorille markkinoitu yrittäjyys ja liikkuvuus näyttävät melko mahdollisena ”valintana” nuorelle, jolla ei ole taloudellista, kulttuurista tai sosiaalista pääomaa – rahaa, koulutusta tai sosiaalisia verkostoja.

Nuoruus on ajanjakso, jolloin useat ovet ovat vielä avoinna – ainakin näennäisesti. Optimismi ja tunne kuolemattomuudesta varmasti lisäävät yksilötasolla koettua onnellisuutta. Tämä ei ehkä muuta yhteiskuntaa, mutta pitää hengissä.

Nuoret näkevät itse nollatuntisopimukset ja työttömyyden väliaikaisina ja ajattelevat tulevaisuudenuskossaan näiden polkujen johtavan edelleen vakituiseen työhön, perheen perustamiseen ja asunnon hankkimiseen.

On kuitenkin syytä kysyä, kasvattavatko nuorten huonontuneet työmarkkinaehdot lopulta heidän työmarkkinakelpoisuuttaan? ■

OPTIMISMI EI EHKÄ
MUUTA YHTEISKUNTA,
MUTTA PITÄÄ HENGISSÄ.

MARJA-LIISA HELMINEN

Maahanmuutto kasvattaa nuorten määrää

Ulkomaalaistaustaiset nuoret muodostavat entistä suuremman osuuden nuorten ikäluokista. Myös toisen polven ulkomaalaistaustaisten määrä kasvaa tulevaisuudessa. Nuoret suhtautuvat pääosin myönteisesti maahanmuuttajiin, mutta julkinen keskustelu on saattanut lisätä epävarmuutta itse maahanmuuttoa kohtaan.

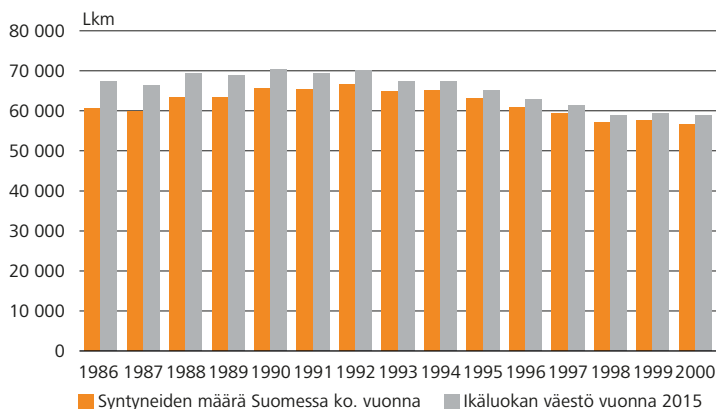
Nuorissa ikäluokissa entistä useampi on nykyisin ulkomaalaistaustainen. Kaikista 15–29-vuotiaista kahdeksan prosenttia on ulkomaalaistaustaisia, kun koko väestössä ulkomaalaistaustaisten osuus on kuusi prosenttia. Tarkastelen artikkelissani ensimmäisen ja toisen polven nuorten määrän kehitystä tilastoaineistojen perusteella. Toisena aiheenani on nuorten suhtautuminen kansainvälisyyteen, maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin. Tässä käytän Nuorisobarometrin aineistoja (Myllyniemi 2017; ks. myös Sami Myllyniemen artikkeli tässä numerossa).

Maahanmuuton vaikutus nuorten ikäluokkiin ilmenee kuvioista 1, jossa vertaillaan Suomessa vuosina 1986–2000 syntyneiden määriä ja Suomessa vuonna 2015 vakinaisesti asuvia 15–29-vuotiaita. Syntymänsä jälkeen osa henkilöistä on saattanut muuttaa maasta ja pieni osa on kuollut, mutta maahanmuutto on kuitenkin tuonut lisää henkilöitä näihin ikäluokkiin.

Varsinkin tarkastelun vanhimmilla ikäluokilla eli tällä hetkellä kolmeakymppiä lähestyvillä ero on selvästi nähtävissä. Esimerkiksi vuosina 1986 ja 1987 syntyneiden (28–29-vuotiaat) ikäluokat ovat kasvaneet syntymävuotensa jälkeen 11

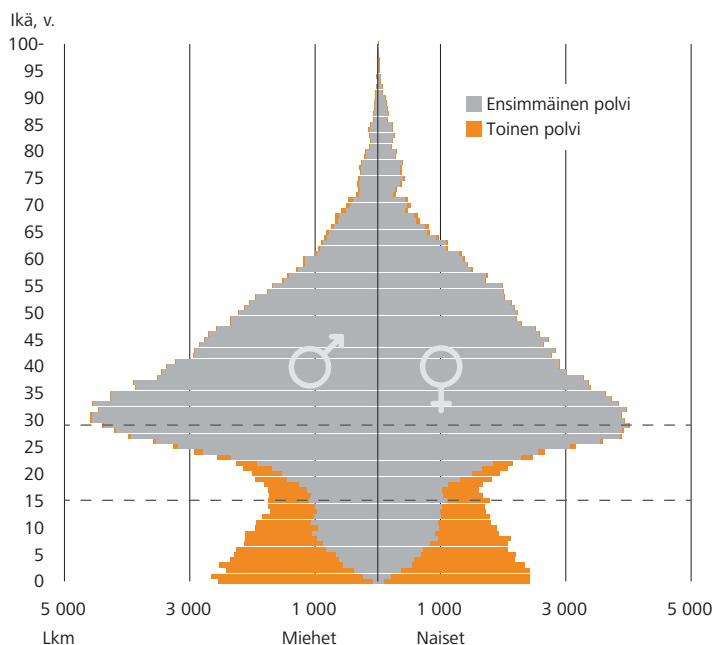
Ulkomaalais- ja suomalaistaustaisella noudatetaan tässä artikkelissa Tilastokeskuksen syntyperä-muuttujan määritelmää, jonka mukaan ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaiset jakautuvat oman syntymämaansa mukaan vielä ulkomailla syntyneisiin (ns. ensimmäinen polvi) ja Suomessa syntyneisiin (ns. toinen polvi). Ns. kansainvälisistä liitoista (toinen vanhempi syntynyt ulkomailla, toinen Suomessa) syntyneet luokitellaan suomalaistaustaisiksi.

KUVIO 1. Elävänä syntyneet 1986–2000 ja 15–29-vuotiaat syntymävuoden mukaan 2015

Lähde: Tilastokeskus, syntyneet, väestörakenne

KUVIO 2. Ulkomaalaistaustaisten ikärakenne 2015

Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

Suomen väestö kasvaa nykyisin pääasiassa maahanmuuton ansiosta.

prosentilla. Tätä nuoremmilla ikäluokilla ero ei ole ymmärrettävästi vielä niin suuri, koska monet maahan tulevat muuttavat kotimaastaan vasta aikuistuttuaan, pari-kolmekymppisenä.

Toisen polven ulkomaalaistaustaisten määrä kasvaa nopeasti

Ulkomaalaistaustaiset ovat yleisesti ottaen ikärakenteeltaan nuorempia kuin suomalaistaustaiset, joten nuorissa ikäluokissa on enemmän ulkomaalaistaustaisia kuin muissa ikäluokissa. Kuviossa 2 esitetään väestöpyramidi ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaisista vuonna 2015. Mustat katkoviivat rajaavat 15–29-vuotiaiden ikäluokan. Vuonna 2015 ulkomaalaistaustaisia nuoria oli 78 800, joista 69 400 ensimmäisen polven ja 9 400 toisen polven ulkomaalaistaustaisia.

Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisten joukossa suurin ikäluokka on 30-vuotiaat ja sitä hieman nuoremmat ja vanhemmat ikäluokat. Toisen polven ulkomaalaistaustaisten nuorten määrä tulee kasvamaan Suomessa tulevaisuudessa: uudet syntyvät ikäluokat ovat edeltäjiään suurempia. Kuviossa 2 vastasyntyneet eli 0-vuotiaat ovat tässä joukossa suurin ikäluokka, ja tilanne tuskin muuttuu lähiaikoina.

Kuviossa 3 on vielä erikseen esitetty 0–29-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten ikäjakauma. Siinä näkyvät nykyiset nuoret eli 15–29-vuotiaat ja heitä nuoremmat eli 0–14-vuotiaat. Toisen polven ulkomaalaistaustaisia ei ole vielä kovin paljon parikymppisissä, mutta nuoremmissa ikäluokissa heitä on jo paljon enemmän. 0–14-vuotiaiden määrä antaa viitteitä siitä, miten 15–29-vuotiaiden toisen polven ulkomaalaistaustaisten määrä kehittyi tulevaisuudessa. Heidän osuutensa ja määränsä siis lisääntyvät kaikissa näissä ikäluokissa lähitulevaisuudessa.

Toisen polven ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut koko 2000-luvun keskimäärin noin 9 prosenttia vuodessa (kuvio 4). Vuonna 2015 toisen polven ulkomaalaistaustaisia oli 53 000 – määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 2007. Jos määrän kasvu jatkuisi samalla tavalla, olisi toisen polven ulkomaalaistaustaisia kymmenen vuoden päästä, vuonna 2025, noin 125 000.

Toisen polven ulkomaalaistaustaisista vain vajaa viidesosa on 15–29-vuotiaita, eli suurin osa on tätä nuorempia ja pieni osa tätä vanhempia. Kuviossa 4 näkyy 15–29-vuotiaiden määrän kehitys toisen polven ulkomaalaistaustaisten joukossa. Määrä on alkanut selvästi kasvaa kymmenen viime vuoden aikana, ja johtunee mm. siitä, että 1990-luvun alussa tulleiden pakolaisten Suomessa syntyneet lapset alkavat olla tämän ikäisiä.

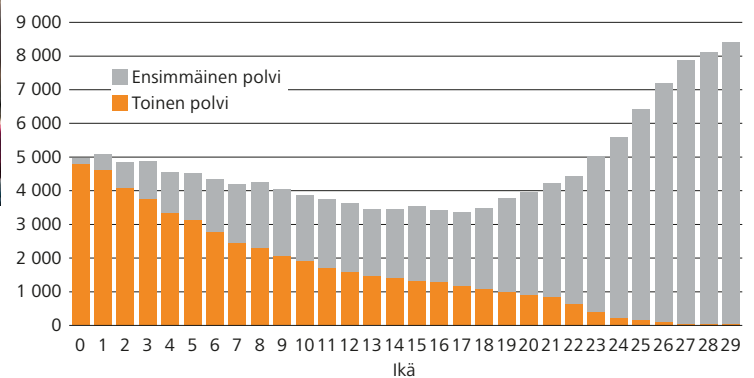

SHUTTERSTOCK

KUVIO 3. 0–29-vuotiaat ulkomaalaistaustaiset iän mukaan 2015

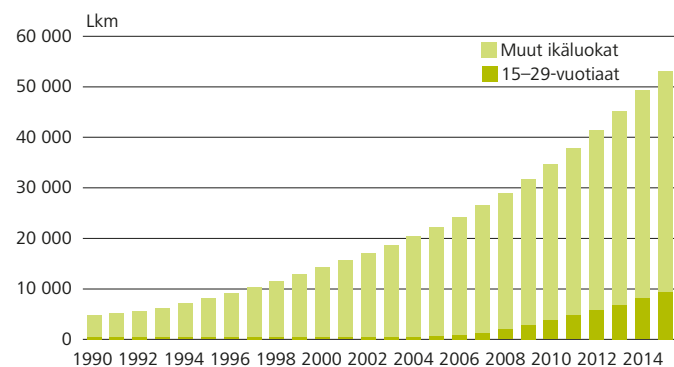
Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

Tulevaisuudessa enemmän ulkomaalaistaustaisia syntyttäjiä

Suomen väestö kasvaa nykyisin pääasiassa maahanmuuton ansiosta. Väestö on kasvanut toki myös syntyneiden lasten myötä, mutta syntyvyys on laskenut jo kuutena vuonna peräkkäin. Ennakkotietojen mukaan vuonna 2016 syntyneiden määrä alitti kuolleiden määrän (Tilastokeskus 2017). Näin on käynyt 1900-luvun alun jälkeen vain kaksi kertaa, vuosina 1918 ja 1940. Vuonna 2016 tapahtunut käänne on siis historiallinen.

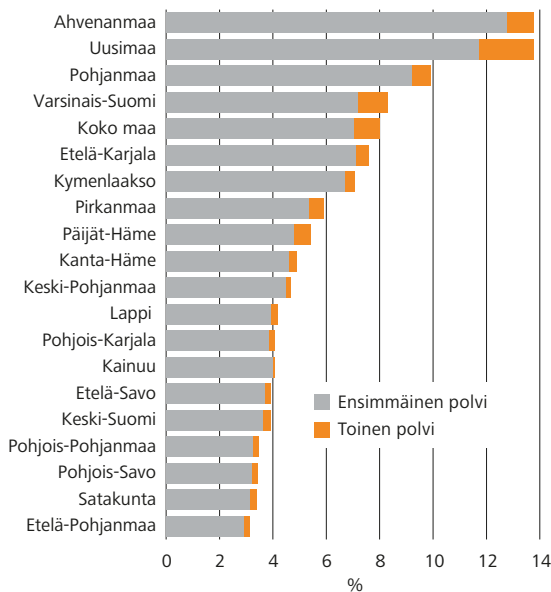
Jos tarkastellaan väestöä syntyperän mukaan, suomalaistaustaisten määrä väestössä on vähentynyt jo parina vuonna peräkkäin. Sama pätee myös, jos otetaan kieli taustamuuttujaksi: kotimaisten kielten (suomi, ruotsi, saame) puhujat ovat vä-

KUVIO 4. Suomessa syntyneet eli toisen polven ulkomaalaistaustaiset iän mukaan 1990–2015

Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

KUVIO 5. Ulkomaalaistaustaisten nuorten (15–29 v.) osuus kaikista nuorista maakunnittain, %

Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

Ulkomaalaistaustaisia nuoria lähes 80 000.

hentyneet jo kolmen vuoden ajan. Samalla ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on kasvanut.

Suomalaistaustaisten osuus syntyvyydestä on viimeisen viiden vuoden aikana pienentynyt 16 prosenttia. (Tilastokeskus 2016.) Vuonna 2015 syntyneistä lapsista 11 prosenttia syntyi äideille, jotka olivat ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia. Ulkomaalaistaustaisille äideille syntyneiden lasten osuus kaikista lapsista on kasvanut viime vuosina. Toisen polven ulkomaalaistaustaisille syntyneiden lasten määrä on toistaiseksi ollut melko pieni, koska he ovat itse vielä niin nuoria. Toisen polven ulkomaalaistaustaisille äideille syntyi 83 lasta vuonna 2015. Määrä on noussut joka vuosi 2010-luvulla. Jää nähtäväksi, mille tasolle

toisen polven ulkomaalaistaustaisten syntyvyysluvut asettuvat, kun aiempaa suurempi osa tästä ryhmästä tulee hedelmällisyydikäiseksi.

Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisten kokonaishedelmällisyysluku oli 2,0 vuonna 2015 ja koko väestön (kaikki naiset) taas jonkin verran alempi, eli 1,6. Kokonaishedelmällisyysluku on arvio lasten elinaikaisesta määrästä naista kohti. Suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten syntyvyyserot saattavat heijastella asenne-eroja. Vieraskielisille nuorille perhe ja lapset ovat jonkin verran tärkeämpiä tavoitteita kuin kotimaisia kieliä puhuville nuorille (Myllyniemi 2017).

Eri kulttuuritaustoista tulevien kohtaamis- mahdollisuudet vaihtelevat alueen mukaan

Maahanmuuttajien määrän vaikutus valtaväestön asenteisiin on aihe, josta on saatu toisistaan eroavia ja ristiriitaisiakin tutkimustuloksia (Mähönen & Celikkol 2017). Tämän takia ei voida aina vetää suoraan johtopäätöksiä, että maahanmuuttajien suuri määrä olisi yhteydessä myönteisiin asenteisiin ja vähäinen määrä kielteisiin, kuten usein esitetään. Nuorisobarometrin 2016 tuloksissa naapuruston kulttuurinen moninaisuus selittää kuitenkin myönteisiä asenteita maahanmuuttajiin ja kulttuuriseen erilaisuuteen (Myllyniemi 2017).

Lähes puolet (47 %) Nuorisobarometrin vastaajista kertoi, että omassa naapurustossa asuu eri kulttuuritaustoja edustavia ihmisiä. Jos katsotaan pelkästään pääkaupunkiseudulla asuvia vastaajia, tämä osuus oli paljon suurempi, 72 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla asuikin kaikista maan ulkomaalaistaustaisista 48 prosenttia ja Uudellamaalla 55 prosenttia.

Oman elinympäristön monikulttuurisuutta mitattiin myös kysymällä, kuinka paljon vastaaja on arkielämässään tekemisissä eri kulttuuritaustoja edustavien ihmisten kanssa. Vastauksissa alueelliset erot ovat suuret (Myllyniemi 2017), mikä onkin arvatavissa, kun tarkastellaan ulkomaalaistaustaisen väestön jakaantumista Suomessa maakunnittain.

Eniten ulkomaalaistaustaisia suhteessa väestöön asui vuonna 2015 Ahvenanmaalla (13,3 %), Uudellamaalla (11,5 %), Pohjanmaalla (6,4 %) ja Varsinais-Suomessa (6,3 %). Vähiten ulkomaalaistaustaisia oli Etelä-Pohjanmaalla (2,1 %), Pohjois-Pohjanmaalla (2,4 %) ja Kainuussa (2,6 %).

Kuvio 5 näyttää maakunnittain ulkomaalaistaustaisten 15–29-vuotiaiden nuorten osuudet kaikista 15–29-vuotiaista nuorista. Järjestys on samansuuntainen kuin koko ulkomaalaistaustaisen väestön osalta; Ahvenanmaalla, Uudellamaalla, Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa ulkomaalaistaustaisten osuus kaikista nuorista on suurin. Toisen polven ulkomaalaistaustaisten, eli Suomessa syntyneiden,

osuus on suuri erityisesti Uudellamaalla.

Suhteutettuna maakunnan väestöön ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut eniten vuosien 2005–2015 välillä kuitenkin Uudellamaalla, Ahvenanmaalla, Pohjanmaalla ja Kymenlaaksossa, eli lähes samoissa maakunnissa kuin missä vuonna 2015 oli eniten ulkomaalaistaustaisia.

Nuoret suhtautuvat myönteisesti ystävyyteen ja avioliittoihin maahanmuuttajien kanssa

Ulkomaalaistaustaisten määrän kasvu Suomessa ilmenee nuorten asenteita mitanneen Nuorisobarometrin tuloksissa.

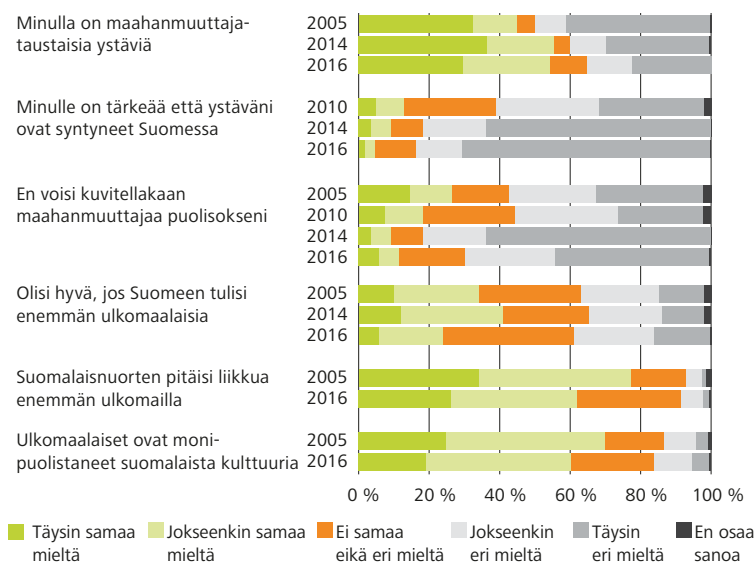
Maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvässä kysymyspatteristossa on väitteitä, joihin on vastattu viisiportaisella asteikolla (välillä ”täysin samaa mieltä” – ”täysin eri mieltä”; lisäksi oli mahdollista valita vaihtoehto ”en osaa sanoa”, ks. kuvio 6). Maahanmuuton vilkastuminen ilmenee esimerkiksi väitteen ”Minulla on maahanmuuttajataustaisia ystäviä” -vastausten muutoksissa. Vuonna 2005 tämän väitteen kanssa täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä oli 45 prosenttia vastaajista, kun vuonna 2016 osuus oli 55 prosenttia. Samalla väitteeseen kieltävästi vastanneiden määrä oli laskenut 50 prosentista 36 prosenttiin.

Nuoret suhtautuvat ylipäättään myönteisesti ystävyyteen maahanmuuttajataustaisten kanssa. Väitteen ”Minulle on tärkeää että ystäväni ovat syntyneet Suomessa” kanssa eri mieltä olevien määrä on kasvanut 59:stä 84 prosenttiin vuosien 2010 ja 2016 välillä (vuodelta 2005 ei löydy tietoa). Tulosta tulkittaessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että myös otoksessa olevien ulkomaalaistaustaisten nuorten vastaukset sisältyvät jakaumiin.

Väitteen ”En voisi kuvitellakaan maahanmuuttajaa puolisoikseni” kanssa eri mieltä olevien osuus on noussut 55 prosentista 69 prosenttiin vuosien 2005 ja 2015 välillä. Tosin tässä kysymyksessä näkyy notkahdus vuoden 2014 luvusta; silloin 82 prosenttia pystyi kuvittelemaan maahanmuuttajan puolisoikseen. Suunta on kuitenkin pitkällä aikavälillä ollut se, että entistä pienempi osa nuorista suhtautuu kielteisesti mahdolliseen ulkomaalaistaustaiseen puolisoon tulevaisuudessa.

Suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten väliset avo- ja avioliitot ovatkin lisääntyneet tasaisesti viime vuosina. Suomalaistaustaisilla miehillä näitä liittoja on jonkin verran enemmän kuin suomalaistaustaisilla naisilla. 25 100 suomalaistaustaista naista oli avo- tai avioliitossa ulkomaalaistaustaisen kanssa vuonna 2015, kun suomalaistaustaisilla miehillä luku oli 31 000. Lisäksi Suomessa asui 44 400 paria, joissa molemmat puoliset olivat ulkomaalaistaustaisia.

KUVIO 6. Nuorisobarometrin tuloksia 2005–2016

Lähde: Nuorisobarometrit

Yli puolet nuorista ilmoittaa, että heillä on maahanmuuttajataustaisia ystäviä.

Asenteet maahanmuuttoa kohtaan muuttuneet osittain epävarmoiksi

Nuoret suhtautuvat myönteisesti maahanmuuttajiin, mutta suhtautuminen maahanmuuttoa ja kansainvälistymistä kohtaan on jonkin verran muuttunut. Tämä ilmenee esimerkiksi väitteen ”Olisi hyvä, jos Suomeen tulisi enemmän ulkomaalaisia” vastauksissa. Väitteen kanssa samaa mieltä oli 34 prosenttia vuonna 2005, ja osuus nousi 41 prosenttiin vuonna 2014. Osuus on kuitenkin laskenut 24 prosenttiin vuoden 2016 Nuorisobarometrissä (kuvio 6). Tosin väitteen kanssa eri mieltä olevien määrä ei ole noussut samassa suhteessa, vaan lähinnä ”ei samaa eikä eri mieltä” vastanneiden osuus on kasvanut huomattavasti. ➤

Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutus keskeytyy usein

Verrattuna suomalaistaustaisiin nuoriin ulkomaalaistaustaisista nuorista selvästi suurempi osuus keskeyttää koulunkäynnin varhain tai on kokonaan työn ja koulutuksen ulkopuolella (Larja ym. 2015). 25-vuotiaista suomalaistaustaisista 12 prosentilla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa vuonna 2015. Esimerkiksi toisen polven ulkomaalaistaustaisilla tämä luku oli 22 prosenttia. Osuus tosin heittelee suuresti eri vuosina johtuen toisen polven ulkomaalaistaustaisten pienestä määrästä, mutta on ollut noin 20–30 prosentin tietämissä 2010-luvulla. (Tilastokeskus.)

Yleisin syy koulunkäynnin lopettamiseen on halu siirtyä työelämään. Naisilla varhainen perheellistyminen oli usein syynä työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen. Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutukseen ja työhön osallistuminen on kuitenkin polarisoitunut: korkeakoulutettuja oli ulkomaalaistaustaisista nuorista aikuisista saman verran kuin suomalaistaustaisista. (Larja ym. 2015.)

Tässä valossa ulkomaalaistaustaisten nuorten kouluttautumiseen täytyy kiinnittää erityisesti huomiota. Syrjäytymisvaarassa ovat suomalaistaustaisten lisäksi myös monet muualta tänne muuttaneet sekä toisen polven ulkomaalaistaustaiset. Sekä ensimmäisen että toisen polven ulkomaalaistaustaisten määrä kasvaa tulevaisuudessa, joten on tärkeää kiinnittää huomiota heidän yhtäläisiin mahdollisuuksiinsa menestyä koulutuksessa ja työelämässä.

Myös väitteisiin ”Suomalaisnuorten pitäisi liikkua enemmän ulkomailla” ja ”Ulkomaalaiset ovat monipuolistaneet suomalaista kulttuuria” myönteisesti vastanneiden määrä on vähentynyt vuodesta 2005, mutta näissäkin ”ei samaa eikä eri mieltä” vastanneiden osuus on kasvanut, eikä eri mieltä olevien määrä ole lisääntynyt merkittävästi.

Onko siis esimerkiksi vuoden 2015 turvapaidanhakijoiden suuri määrä ja aiheen nouseminen yhteiskunnalliseen keskusteluun vaikuttanut tähän käänteeseen? Näin voisi päätellä, mutta suorien johtopäätösten kanssa täytyy olla varovainen. Sami Myllyniemi (2017) huomauttaa, että Nuor-

isobarometrin kysymyksistä ei saada tietoa siitä, kuinka tärkeäksi kysytyt asiat koetaan, eli näistä trendeistä ei voi suoraan vetää yhtäläisyysmerkkejä maahanmuuttokeskustelun viimeaikaisen kärjistymisen kanssa.

Tärkeää myös on, mitä kysymyksiä tarkastellaan. Jotkin kysymykset Nuorisobarometrissä käsittelevät maahanmuuttajataustaisia ihmisiä ja jotkut taas enemmänkin maahanmuuttopoliittisia linjauksia. Vaikka asenteet näihin ovat usein yhteydessä toisiinsa, on myös mahdollista, että tiukkaa maahanmuuttopoliittikkaa vaativa voi suhtautua maahanmuuttajataustaisiin arkielämässään muuten myönteisesti. (Myllyniemi 2017). ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinolotilastot -yksikössä.

Lähteet:

Larja, Liisa & Sutela, Hanna & Witting, Mika 2015.

Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutukseen suomalaistaustaisia harvemmin. Helsinki:

Tilastokeskus. www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_001.html.

Myllyniemi, Sami 2017. Tilasto-osio. Teoksessa:

Sami Myllyniemi (toim.) Katse tulevaisuudessa.

Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Valtion nuorisoneuvosto.

Mähönen, Tuuli Anna & Celikkol, Göksu 2017. Suomi

kansainvälistyy – entä sitten? Nuorten reaktioita

kasvavaan kulttuuriseen moninaisuuteen. Teoksessa:

Sami Myllyniemi (toim.) Katse tulevaisuudessa.

Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Valtion nuorisoneuvosto.

Tilastokeskus 2016. Syntyneet 2015. Helsinki:

Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/synt/2015/02/synt_2015_02_2016-12-08_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus 2017. Väestön ennakkotilasto, joulukuu

2016. Helsinki: Tilastokeskus.

http://www.stat.fi/til/vamuu/2016/12/vamuu_2016_12_2017-01-25_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus. Koulutustilastot, tutkintorekisteri [julkaisematon tieto].

“Niukan rahan” ideologia kaventaa mahdollisuutta tarttua tärkeisiin asioihin

Kun fossiilinen energia alkaa ehtyä, sivilisaatiomme täydellinen riippuvuus siitä alkaa paljastua meille kaikessa karneudessaan. Voi syystä kysyä, miten tälle riippuvuudelle on voitu olla niin sokeita.

Näennäisesti rajaton ja halpa energia on singonnut talouden ja tuotannon valtavaan vauhtiin. Emme juuri mitenkään ole malttaneet valmistautua siihen, että fossiilienergia pian ehtyy tai edes myöntää, että taloudellinen kasvu perustuu pitkälti juuri halpaan energiaan pikemmin kuin tieteseen ja innovaatioihin.

Myös toinen sokea piste paljastuu tässä samalla. Kiihtyvä talouskasvu ei ota huomioon maapallon elonkehän rajallisuutta. Tämä rajallisuus haastaa yhä selvemmin piittaamattoman asenteemme luontoa ja sen resursseja kohtaan.

Yhteiskunnalla on edessään suuria muutoksia. Tavallaan meiltä edellytetyt muutokset ja niiden suunta ovat selkeitä, mutta toisaalta tunnumme olevan – esim. totuttujen ajattelutapojen ja niiden mukaisten rakenteiden vuoksi – niihin kyvyttömiä. Erityisesti olemme lukittuneet ajatuskuvioon, jossa raha on niukkaa mutta muut resurssit rajattomia.

Talouskulttuurin tutkija Paavo Järvensivu kääntää kuvion viime vuonna ilmestyneessä kirjassaan *Rajattomasti rahaa niukkuudessa* pääläelleen: rahaa on (periaatteessa) rajattomasti, mutta luonnon resurssit ovat oikeasti niukkoja.

Järvensivun kirja jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä luvussa luonnehditaan tilannetta materiaalisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Resurssit ehtyvät, luonto kärsii; samalla taloudelliset ajattelutavat suorastaan estävät tekemästä tarvittavia toimenpiteitä.

Julkinen raha, joka voisi periaatteessa olla suvereenin tahon (valtion tai liittovaltion) vapaasti liikkeelle laskemaa ja julkisen demokraattisen keskustelun perusteella eri toimenpiteisiin suunnattua, on nyt usklassisen talousajattelun niukaksi tekemää. Valtion ajatellaan olevan kuin kotitalous: sen pitää elää säästäväisesti. Ajatellaan, että julkinen taho on tuhleri, joka törsää yksityisen puolen luomaa varallisuutta. Järvensivu itse tukeutuu keynesiläiseen ajatteluun.

Mitä kulttuuriseen puoleen tulee, Järvensivu kuvaa, miten rajattoman vapaan kuluttamisen kulttuuri kadottaa asioiden laadun ja ainutkeraisuuden sekä tajun siitä, mistä tuotteet tulevat ja mitä niiden tuottamisesta seuraa. Hän viittaa

mm. filosofi Tere Vadenin kirjoituksiin.

Toisessa luvussa Järvensivu tarkastelee, millaiseen elämään ja millaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin olisimme menossa, jos ottaisimme niukkenevien resurssien tilanteen vakavasti ja ryhtyisimme joka rintamalla tarvittaviin toimenpiteisiin. Luopuisimme ideasta, että talouden on jatkuvasti kasvettava. Silti keskiössä olisivat joka suhteessa hyvä elämä ja hyvinvointi. Luvussa Järvensivu tarkastelee keskeisiä teemoja kuten liikkuminen, rakentaminen ja asuminen, ruoka ja tuotantomuodot.

Viimeisessä luvussa hahmotellaan poliittisia suuntaviivoja ja uusia tapoja ajatella rahaa ja resursseja. On uudistettava työ ja tuotanto, on aloitettava päättäväinen ekologinen uudelleenrakentaminen. Mutta ei ilman, että saadaan aikaan radikaali muutos tavassa ajatella rahaa ja resursseja. Tokihan ihmiset, jotka koettavat saada aikaan uudistuksia ja koettavat niitä rahoittaa, törmäävät “niukkaan rahaan” ja siihen, että näennäisesti meillä on muka rahaa rajattomaan talouskasvuun, mutta toisaalta ei kuitenkaan niihin kaikkein tärkeimpiin ja kiireisimpiin toimenpiteisiin. Luvussa tarkastellaan rahatalouden järjestämistä eri skenaarioissa kuten EU:n liittovaltion kautta tai rinnakkaisvaluutan kautta.

Kaiken kaikkiaan kirja on täynnä hyviä tiivistyksiä ja kiteytyksiä. Lukijalle jää hyvä kuva siitä, miten tietyt piintyneet ajattelutavat ja rakenteet ovat esteenä niille uudistuksille, joita nyt tarvittaisiin. Samoin siitä, miten ja missä kohdin jatkuvan talouskasvun ja “niukan rahan” ideologia kaventaa demokratiaa, mahdollisuutta vaikuttaa asioihin julkisen keskustelun ja äänestämisen kautta, julkisen vallan mahdollisuutta tarttua tärkeisiin asioihin.

Kirja antaakin siten tarpeellista välineistöä tässä ilmastokriisin ja öljyhuipun tilanteessa, kun aikaa tehdä asioille jotakin on enää vähän ja huomio olisi kiinnitettävä siihen, mikä on oikeasti arvokasta ja tärkeää. Lukija saa kuvaa myös siitä tiedollisesta ja kokemuksellisesta ristiriidasta, jossa poliitikot ja media ovat julistaessaan samaan hengenvetoon luonnon pelastamista, talouskasvun välttämättömyyttä, vähä-osaisten auttamista ja uusia leikkauksia. ■

ABRAHAM SUTELA

Kirjoittaja, ohjelmistosuunnittelija, FM Abraham Sutela, osallistuu vapaa-aikanaan mm. Kohtuusverkoston toimintaan.

PAAVO JÄRVENSIVU:
RAJATTOMASTI RAHAA
NIUKKUudessa.
HELSINKI: LIKE 2016,
230 S.

ANU-HANNA ANTTILA & ROLF KAURANEN & JUSSI OJAJÄRVI (TOIM.).
LUOKAN ÄÄNI JA HILJAISSUUS.
YHTEISKUNNALLINEN
LUOKKAJÄRJESTYS 2000-LUVUN
ALUN SUOMESSA. TAMPERE:
 VASTAPAINO 2016. 418 S.

Uusliberalistinen luokkajärjestys jakaa meidät aktiivikansalaisiin ja ylijäämähmisiin

Anu-Hanna Anttilan, Rolf Kaurasen, Kati Launiksen ja Jussi Ojajärven toimittama *Luokan ääni ja hiljaisuus* -kirja on vaikuttava katsaus 2000-luvun Suomen eriarvoisuuksiin ja taloudellisiin jakoihin. Kirja on tulosta VoxClass hankkeen yhteisestä työskentelystä. Työskentely on ollut ilmeisen tiivistä ja hedelmällistä, sen verran ehjä ja kiinnostava kokonaisuus on saatu aikaiseksi. Kirja on myös aihepiirinsä muhkea tietopaketti yli 400 sivullaan. Aineistot ja menetelmät esitellään kiitettävästi liitteissä ja kirjan lukemista helpottaa hyvä asiansasto sekä yhtenäinen lähdeluettelo.

Jos lukija odottaa kirjan kertovan, minkälainen nykyisen suomalaisen yhteiskunnan luokkarakenne on, hän joutuu pettymään. Sen sijaan luokkiin liittyviä yhteiskunnallisia prosesseja etsivälle luku-

kokemus on palkitseva. Kirjan keskeinen käsite on *luokkajärjestys*. Kauranen ja Ojajärvi toteavat loppuluvussa: ”Luokkajärjestys on käytännöllinen käsite: se hylkää vakioivat näkökulmat luokista ammatti- tai identiteetikategorioina ja luokkia puhtaasti materiaalien olosuhteiden determinoina tarkastelevat näkökulmat.” He toteavat myös, että käsite irtisanoutuu myös ”voluntaristisista näkökulmista, joissa korostetaan yksilön vapautta ja mahdollisuuksia tehdä luokkansa tahdonvoimalla”.

Mitä luokkajärjestyksellä sitten tarkoitetaan? Kirjoittajien yhteisessä johdantoluvussa todetaan, että käsite on sukua sukupuolentutkimuksessa esitetylle sukupuolijärjestykselle, jolla halutaan kuvata sitä, miten sukupuoli järjestyy ja järjestää yhteiskuntaa. Ajatellaan siis, että järjestyksen käsitteellä voidaan kuvata tällaisia laajempia yhteiskunnallisia muodostelmia, ”järjestys on historiallisesti tuotettua, muuttuvaa, elävää, erilaisissa prosesseissa muotoutuvaa”.

Kirjan loppuluvussa Kauranen ja Ojajärvi kiteyttävät asian seuraavasti: ”Luokkajärjestyksessä on tutkimusryhmämme näkemyksen mukaan kyse valtasuhteista, yhteiskunnan jaoista ja hierarkioista, joilla on vaikutusta ihmisten toimintaan ja ajatteluun – mutta joita he myös kyseenalaistavat ja muotoilevat.” Luokat ovat sekä rakennetta että kulttuuria, merkitysten muodostamista ja toimintaa.

Kirjoittajien mukaan ”luokkajärjestyksen merkisemät ja sitä muokkaavat yksilöt ja ryhmät osallistuvat historiallisiin prosesseihin eri tavoin ja erilaisin käytännöin”. Nämä käytännöt voivat olla enemmän tai vähemmän luokasta tietoisia. Kyse voi olla luokkaintressin ajamisesta tai luokkajärjestyksen ylittämistä tavoittelevaa. Toisinaan taas osallistuminen on enemmänkin ”luokkatapaista” ja rutiininomaista, jotakin opittua, mutta luonnolliseksi tai normaaliksi ymmärrettyä. Kirjan tavoitteena on ”kuunnella luokkajärjestyksen vähäisiäkin ääniä, jopa kamppailun äänettämiä merkkejä – hegemoniaa ja hiljaisuuksia.” Samalla pyrkimys on historiallistaa havainnot osaksi vuosituhannen vaihteen Suomea ja kapitalistista maailmaa.

Kirjoittajat muistuttavat, että erilaiset yhteiskunnalliset järjestykset leikkaavat toisiaan ja liittymät toisiinsa. Yhteisvaikutus voi esimerkiksi voimistaa yhteiskunnallisten asemien hierarkiaa liittyen vaikkapa luokkaan ja sukupuoleen tai sukupuoleen ja ”rotuun”. Rakenteellinen eriarvoisuus voi perustua myös siihen, että eriarvoistavat rakenteet on häivytetty taka-alalle yhteiskuntaa tai kokemuksiä merkityksellistävistä diskursseista.

Kirja sisältää johdannon, loppuluvun ja liitteen lisäksi kahdeksan pääosin empiiristä artikkelia. Johdantoa seuraa tutkimusryhmän toinen yhteinen artikkeli, joka taustoittaa, mitä yhteiskun-

nassa makrotasolla on 2000-luvulle tultaessa ta-
pahtunut. Se on selkeä yhteenveto osittain hy-
vinkin tutuista asioista, siirtymisestä hyvinvoin-
tivaltiollisesta projektista uusliberalistiseen kään-
teeseen, tuloerojen lisääntymisestä, kuripolitiikan
omaksumisesta ja työelämän muutoksista. Toinen
taustoittava artikkeli on Rolf Kaurasen ja Lauri
Lahikaisen kunnianhimoinen katsaus luokan ym-
märtämisen ja tulkinnan teoreettisiin juuriin ja
traditioihin sekä niistä käytyihin keskusteluihin.

Vaikka taustoittavat artikkelit antavatkin hy-
vän pohjan ymmärtää tutkimusryhmän lähtökoh-
tia ja teoreettisia jäsenyyksiä, varsinaiset empiiri-
set artikkelit ovat lukijalle kuitenkin ehkä kaik-
kein antoisimpia. Niissä luokkaa, sen kokemus-
ta, erilaisia erontekoja ja kamppailuja tarkastel-
laan tuoreesti monesta näkökulmasta. Niitä tar-
kastellaan kaunokirjallisuuden (Jussi Ojajärvi),
köyhyyskirjoituskilpailun tekstien (Kati Launis,
Harley Bergroth, Anu-Hanna Anttila), pääminis-
teri Jyrki Kataisen puheiden (Ralf Kauranen, Em-

KONTROLLI JA EPÄLUOTTAMUS KOHDISTUVAT ENSISIJAISESTI HEIKOIMMASSA ASEMASSA OLEVIIN.

ma Lamberg), Hommafoorumien keskustelujen
(Katariina Mäkinen) sekä kotityöpalvelujen työ-
paikkailmoitusten ja internet-mainosten (Anu-
Hanna Anttila) pohjalta.

Huolimatta aineistojen erilaisuudesta ne piir-
tävät itseasiassa hyvinkin samansuuntaista kuvaa
nykyisestä suomalaisesta yhteiskunnasta. Yhteis-
kuntapoliittisessa keskusteluilmapiiressä työ aset-
tuu etusijalle. Kun samalla erilaisin toimin osa sii-
tä kuitenkin matalapalkkaistuu ja prekarisoituu,
voidaan puhua tutkijoiden tapaan ”julgasta op-
timismista”. Työ parhaana sosiaaliturvana horjuu,
kun se ei tuo riittävää taloudellista turvaa, vaan
luo varsin heterogeenisen ”uusköyhälistön”. Sii-
hen voi kuulua niin perinteistä työväestöä, uutta
palveluhenkilöstöä, nollasopimuslaisia, maahan-
muuttajia kuin korkeasti koulutettuja prekaareja.

Tutkimusryhmän mukaan suomalaisessa yh-
teiskunnassa on siirrytty ”uusliberalistiseen luok-
kajärjestykseen”, joka tarkoittaa keskiluokkaisen,
työssäkäyvän, itse itseään hallinnoimaan kykene-
vän aseman ja identiteetin ensisijaistamista. Tähän
positioon kiinnittyy hyväksyty kansalaisuus ja yh-
teiskunnan luottamus. Sen ulkopuolelle työnnetty,
jääneet tai jätetyt kokevat tutkimuksessa analysoi-
tujen aineistojen valossa ulkopuolisuutta ja osatto-
muutta sekä nöyryytetyksi tulemistä. Kirjassa pu-
hutaan uusliberalistisesta luokkajaosta jakona yrit-
teliäisiin aktiivikansalaisiin ja ylijäämäihmisiin.

Ja, kuten Hommafoorumien keskustelujen ana-
lyysi osoittaa: kun oma kansallisuuteen kiinnitty-
nyt ”kunniallinen” ja perinteinen asema on uhat-
tuna yhteiskunnan myllerryksissä, tarvitaan ”toi-
sia”, joiden suhteen sitä voi peilata. Tarvitaan ta-
loudellisesti hyödyttömän ”rodullisen alaluokan”
kuvan ja uhan rakentamista.

Uusliberalistiseen sosiaalipolitiikkaan on kan-
sainvälisesti liitetty siirtyminen sosiaalisista oi-
keuksista rangaistusten ja kontrollin lisäänty-
neeseen käyttöön tavoitteiden saavuttamiseksi.
Kontrolli ja epäluottamus kohdistuvat ensisijai-
sesti juuri heikoimmassa asemassa oleviin. Nämä
käytännöt ovat pikkujoukko hiipineet myös suo-
malaiseen sosiaalipolitiikkaan.

Viime syksynä samoihin aikoihin nyt esiteltä-
vän kirjan kanssa ilmestyi Anna Kontulan pam-
fletti *Luokkalaki – Miten Suomen lait ja viran-
omaiset syrjivät työväenluokkaa?* (Into Kustannus,
Helsinki 2016). Se täydentää esittelemääni kir-
jaa monella tavoin, mutta suorastaan hyytävä se
on näiden rangaistus- ja kontrollikäytäntöjen osit-
tain omakohtaisessa kuvauksessa. Kontulan mu-
kaan ”työväenluokan palveluiden ympärille tapaa
nousta näkymätön barrikadi, eräänlainen esterata,
josta hakijan tulee suoriutua päästäkseen pal-
velujen piiriin.” Aivan samasta esterata-ilmioistä
Britannian suunnasta kertoo Ken Louchin ohjaa-
ma viime vuonna ensi iltansa saanut hieno, mut-
ta traaginen elokuva *I, Daniel Blake*, jonka näke-
mistä suosittelen kaikille.

Kontulan mukaan pitkäaikaistyöttömiä ei kos-
ke myöskään samanlainen yksityisyyden suoja kuin
meitä muita ihmisiä. Heistä on hänen mukaansa
vuodesta 2014 lähtien koottu hyvin yksityiskohtai-
sia tietoja ”monialaisen yhteispalvelun rekisteriin”,
jonka käyttöoikeus on erittäin laajalla joukolla vi-
ranomaisia eikä rekisteriin kerry minkäänlaisia lo-
kitietoja sitä tarkastelleista henkilöistä. ■

MIRJA LIKKANEN

*Kirjoittaja on tutkimuspäällikkö Tilastokeskuksen
väestö- ja elinolotilastot -yksikössä.*

**TEEMU MUHONEN
JA JARI HANSKA:
ELÄKETURMA –
MIKSI SUOMEEN
TARVITAAN UUSI
SUKUPOLVISOPIMUS.**

VASTAPAINO 2016, 151 S.

Eläke-elefantti ajaa sukupolvet vastakkain

// Toistaiseksi se on saanut möllöttää keskellä olohuonetta miltei huomaamattomana, mutta ennemmin tai myöhemmin se on kammettava pöydälle.” Elefantti on Suomen eläkejärjestelmä ja sitä kampeavat ansiokkaasti pöydälle toimittajat Teemu Muhonen ja Jari Hanska viime syksynä ilmestyneessä kirjassa Eläketurma – Miksi Suomeen tarvitaan uusi sukupolvisopimus.

Kirjoittajien vastaus kysymykseen kirjan nimessä on selkeä analyysi. Suomen eläkejärjestelmän pohjana oleva sukupolvisopimus – kukin polvi kustantaa edellisen eläkkeet – on yli puolen vuosisadan ajan nojannut jatkuvaan kasvuun, siihen että jaettavaa syntyy koko ajan lisää.

Kun kasvu pysähtyi, jonkun on joustettava. Toistaiseksi joustamaan on kirjoittajien mukaan laitettu nuoret, ja tämä johtaa ennen pitkää sukupolvien väliseen vastakkainasetteluun.

Kirjoittajat osoittavat tilastotiedoin, että arvovaltaistenkin tahojen viljelemä puhe eläkepommien jättämisestä suutariksi on pötyä. Pommi räjähti juuri sil-

loin kuin sen pelättiin, 2010-luvulla suurten ikäluokkien eläköityessä. Syy ei kuitenkaan ole eläkeläisten määrän nousu vaan uusien eläkeläisten entistä paremmat eläkkeet. Vuonna 2015 jo yli 300 000 suomalaista nautti yli 2 000 euron eläkettä.

Eläkepommien sijaan vain alettiin puhua kestävyysvajeesta. Kirjoittajien analyysin mukaan eläkemenojen jatkuva kasvu onkin perimmäinen syy jatkuvien julkisen talouden leikkausten takana. Kansantalouden tilinpidon luvuilla he osoittavat, että eläkemenot ovat aivan omissa miljardilukemissaan, lähes kolminkertaiset verrattuna kaikkiin muihin sosiaalietuuksiin yhteensä.

Myös eläkemenojen kasvuvauhti on ollut hurja, vajaan 18 miljardista eurosta vuonna 2007 lähes 28 miljardiin vuonna 2014.

Suomalainen eläkejärjestelmä on rakennettu perusteiltaan niin, kirjan argumentointi etenee, että talouskasvun hidastuessa ja työllisyyden heikentyessä nuoremmat sukupolvet kantavat riskit. Luvatut eläkkeet eivät jousta alaspäin. Sen sijaan nuorempien sukupolvien eläkemaksut joustavat ylös.

Niinpä työttömyysetuusia, opintotukia, lapsilisiiä ja asumistukia on leikattu, mutta työeläkeisiin ei kosketa. Ne on perustuslailla määritetty omaisuudeksi, jota ei saa viedä.

Kirjoittajat tiivistävät, ettei ”2010-luvulla harjoitetun politiikan tarkoitus ole ollut ’pelastaa hyvinvointivaltiota nuoremmille’ vaan pikemminkin romuttaa sitä niin paljon kuin on tarpeen, jotta vuosikymmeniä sitten annetut lupaukset pystytään varmasti lunastamaan täysmääräisinä.”

Argumentit ovat räväköitä, mutta ne dokumentoidaan tilastotiedoilla ja Eläketurvakeskuksen laskelmilla. Ja ylilyönnit – sukupolvien ahneeksi leimaaminen tai pyramidihuijauksista puhuminen – vältetään vaikka mainitaankin. Pyramidihuijauksista parempana terminä pidetään sukupolvisopimusta, sitä että ravintolaseurueet maksavat aina edellisen seurueen laskun ja jättävät omansa seuraavalle.

Ongelma on vain sama kuin ketjukirjeissä: tuotot pienenevät ja käyvät epävarmemmiksi ajan kuluessa. Suuret ikäluokat maksoivat pääosan työurastaan selvästi nykytasoa alhaisempia eläkemaksuja palkastaan ja saavat nyt ETK:n laskelmien mukaan jopa viisinkertaista tuottoa niille eläkkeinä.

Samaa ei ole luvassa tuleville polville. Korkeille eläkemaksuille ei tule nettotuottoa. Sinne asti eivät jaksa tähyillä monetkaan nuoret (kirjan kir-

joittajat ovat kyllä syntyneet 1980- ja 1990-luvuilla). Se, mikä koskettaa nyt, on useille nuorille tarjolla oleva heikko ansiotaso.

”Kiristyneille työmarkkinoille siirtyy jatkuvasi suuria määriä ihmisiä, joiden palkat eivät juurikaan ylitä keskimääräisen vanhuuseläkkeelle siirtyvän suomalaisen keskiansioita.” Kirjoittajat osoittavat Tilastokeskuksen tiedoilla, että nuorten tulot ovat viime vuosina laskeneet ja eläkeläisten tulotaso noussut.

Lähihoitajan keskipalkka alittaa jo nyt eläkkeelle jäävän suomalaismiehen keskimääräisen eläkkeen. Sukupolvien välinen konflikti on väistämätön, jos suunta jatkuu samana, Muhonen ja Hanska arvelevat.

Kirjoittajat kiinnittävät huomiota eriarvoisuuden myös eläkeläisten keskuudessa. Järjestelmämme on tuloeroja julkisin varoin syventävä automaatti: ”Mitä enemmän palkkaa suomalainen on työuransa aikana saanut, sitä suurempia julkisia tulonsiirtoja hän saa elämänsä loppuun asti.”

Eläkeläiset ovat suojassa leikkaustalkoissa, kun kaikkiin muihin sattuu. Ja mitä parempituloinen eläkeläinen, sen suurempaa tulonsiirtoa nauttii, kun muilta leikataan.

Seuraava eläkeuudistus, jonka kirjoittajat veikkaavat olevan edessä piankin vaikka edellinenkin on vasta astunut voimaan, olisi luonteva hetki muovata sukupolvisopimus uusiksi niin, että myös jo eläköityneet sukupolvet osallistuisivat riskienjakoon.

Kirjoittajien analyysi ja teksti on selkeää ja vakuuttavaakin. Tietenkin siitä voi olla ja ollaankin eri mieltä. Kampanjoihan Suomen Senioriliikkeen puheenjohtaja, ex-demarikansanedustaja Kimmo Kiljunen ”lakisääteisesti köyhdytettyjen” työeläkkeen nauttijoiden tilanteen korjaamisen puolesta.

Kiljusen aloite on jyrkässä ristiriidassa Muhosen ja Hanskan analyysin kanssa. Tulevaisuus näyttää, kumpi puoli osuu oikeaan.

Näkemyksen vastakkaisuus kertoo, että Eläketurman kirjoittajat näkevät ainakin sen kirkkaasti, että sukupolvien välinen vastakkainasettelu voi kärjistyä. Jos hyvin käy, tilanne kärjistyy heidän analyysinsä mukaisesti vasta niin pitkän ajan kuluessa, että Senioriliikkeen nykyvetäjän ei tarvitse enää sitä olla näkemässä.

Jos Eläketurmaa on uskominen, uutta eläkeuudistusta ollaan kuitenkin tekemässä jo lähitulevaisuudessa. Silloin kirjan analyysiin ja ehdotuksiin varmasti palataan.

”2010-LUVULLA HARJOITETUN
POLITIIKAN TARKOITUS
EI OLE OLLUT PELASTAA
HYVINVOINTIVALTIOTA
NUOREMMILLE VAAN
PIKEMMINKIN ROMUTTAA SITÄ
NIIN PALJON KUIN ON TARPEEN,
JOTTA VUOSIKYMMENIÄ SITTEN
ANNETUT LUPAUKSET PYSTYTÄÄN
VARMASTI LUNASTAMAAN
TÄYSMÄÄRÄISINÄ.”

Jo nyt voisi pohtia ehdotusta näennäisesti keskenään kilpailevien eläkeyhtiöiden yhdistämisestä, koska hajautettu järjestelmämme lukuisine johtajineen ja hallintoneuvostopaikkoineen maksaa miljardi euroa.

Yhtiöt myyvät samaa lakisäateistä tuotetta samaan hintaan. Asetelmaa kuvaava virke ”Se kuulostaa verotukselta, näyttää verotukselta ja tuntuu verotukselta, mutta sitä kutsutaan kilpailuksi” on esimerkki nasakasta tyylistä, jolla kirja on kirjoitettu.

Helppolukuisuus ei kuitenkaan merkitse helpohintaisuutta. Päinvastoin. Selkeä argumentointi vaatii vakavia vastauksia. ■

JOUNI KOTKAVUORI

NETTA HIITOLA

Keitä ovat tilaston muut?

Pääasiallisen toiminnan luokittelua mahdollista tarkentaa

Kolme prosenttia väestöstä jää tilastoinnissa pääasiallisen toiminnan luokituksen ulkopuolelle. Heidät on luokiteltu ryhmään muut työvoiman ulkopuolella olevat. Ryhmä on heterogeeninen, mutta luokittelua on mahdollista tarkentaa uusilla luokilla.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto julkaisee vuosittain tietoa väestön pääasiallisesta toiminnasta. Luokittelu perustuu tietoihin henkilön taloudellisesta toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla.

Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. **Työvoimaan**

kuuluvat työlliset ja työttömät. **Työvoiman ulkopuolella** olevia ovat 0–14-vuotiaat, opiskelijat ja koululaiset, eläkeläiset, varusmiehet ja siviilipalvelusmiehet sekä muut työvoiman ulkopuolella olevat.

Ryhmään **muut työvoiman ulkopuolella** olevat (myöhemmin muut-ryhmä) luokitellaan henkilöt, joita ei voida luokitella mihinkään muuhun ryhmään.

Jokainen väestön jäsen kuuluu johonkin pääasiallisen toiminnan ryhmään, ja luokittelu on poissulkeva. Se toteutetaan tiettyssä järjestyksessä, joka poissulkee henkilöitä sitä mukaa, kun heille löydetään oikea luokka.

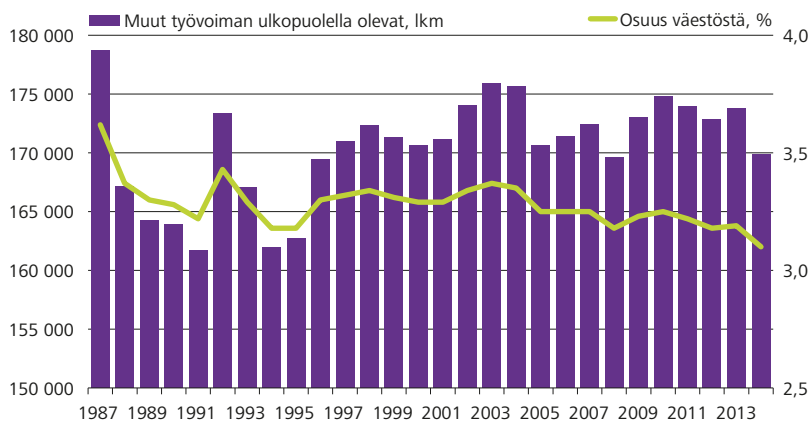
Joissain tapauksissa henkilöä ei löydy hallinnollisista rekistereistä, mutta ryhmään päätyvät myös henkilöt, joiden kohdalla yllä mainitut päättelysäännöt eivät täyty.

Tarkastelen artikkelissani, voisiko muut-ryhmästä erottaa uusia alaryhmiä pääasiallisen toiminnan luokiksi.

Muut-ryhmän osuus väestöstä pysynyt melko muuttumattomana

Muut-ryhmän koko on pysynyt melko tasaisena. Pääasiallisen toiminnan ryhmien kokoon voivat vaikuttaa saatavilla olevat rekisteriaineistot sekä tilastointiin vaikuttavat lainsäädännölliset muutokset. Tilaston tuotannossa käytössä olevien rekisteriaineistojen määrän on vaihdellut vuosien aikana. Luokittelusäännöt eivät ole muuttuneet paljontaan, mutta käytettävissä olevien aineistojen määrän kasvaessa myös aiempaa todennäköi-

KUVIO 1. Muut työvoiman ulkopuolella olevat -ryhmän koko ja osuus väestöstä 1987–2014

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Työssäkäyntitilaston laadinnassa on käytössä noin 40 eri rekisteriaineistoa, joista tärkeimpiä ovat mm. väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä, Eläketurvakeskuksen (ETK) ja Kelan eläkerekisterit, verotuksen aineistot, työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työnhakijarekisteri ja erilaiset työ- ja palvelussuhderekisterit. Useat tiedot tilastoon saadaan suoraan jostakin rekisteristä niitä juurikaan muokkaamatta. Monia tietoja tuotetaan myös ns. rekisteriestimointimenetelmällä, jossa käyttämällä hyväksi samanaikaisesti useita rekisteriaineistoja määritellään jokaiselle henkilölle kunkin muuttujan arvo. (Tilastokeskus 2016.)

Rekisteriaineistojen hyötyjä ovat, että tiedot on kerätty muuta tarkoitusta kuin tilastointia varten, joten niiden käyttäminen ei lisää tiedonantajien vastausrasitusta. Aineistojen kustannukset ovat myös hyvin pienet verrattuna suoraan keruuseen (Tilastokeskus

2007, 49,52). Rekisteriaineistojen käytön kääntöpuolella on se, että muutokset saatavat näkyä tilastoissa huomattavalla viiveellä, koska hallinnollisten rekisteriaineistojen valmistuminen kestää usein melko pitkään. Vaihtoehtoisia tietolähteitä ilmiöstä ja siinä tapahtuneista muutoksista ei aina ole saatavilla. Lisäksi muutokset ovat monesti ainutkertaisia, mikä vaikeuttaa yleispätevien käsitteilytapojen luomista. (Pasila 2013.) Tietojen oikeellisuuden ja loogisuuden tarkastelu on myös haasteellista, jos rekisterin ylläpito on toisen organisaation vastuulla. Tämän vuoksi luokittelussa on tärkeää hyödyntää kehitettyjä hierarkkisia päättelysääntöjä (Tilastokeskus 2007, 53).

Pääasiallisen toiminnan luokittelussa tarkastellaan kaikkia henkilöitä, jotka kuuluvat väestöön viiteajankohtana. Väestöön luetaan vakituinen väestö sekä tilapäisesti maassa oleskelevista ne, jotka aikovat asua

maassa yli vuoden. Väestön ulkopuolelle voi myös jäädä henkilöitä, jotka ovat luettavissa vakinaiseen väestöön, mutta jäävät sen ulkopuolelle. Näin voi tapahtua esimerkiksi turvapaikanhakijoille (ks. esim. Helminen & Keski-Petäjä 2016).

Väestön ulkopuolelle voi jäädä väkeä, joka asuu maassa ja jonka pääasiallista toimintaa ei saataisi pääteltyä. Muut työvoiman ulkopuolella olevat -ryhmä voi siis olla suurempi kuin mitä tilastot antavat ymmärtää, ja ulkomaalaisten osuus ryhmästä voi olla myös suurempi kuin tämänhetkiset luvut antavat ymmärtää.

Toisaalta ryhmässä voi näkyä ylimääräisinä henkilöinä väestöstä poistuneet henkilöt, jotka ovat poistuneet maasta ilman, että tieto on välittynyt väestörekisterikeskuksen tietolähteisiin. Tämä voi aiheuttaa sen, että muut-ryhmä, tai väestö ylipäättänsä, vaikuttaa suuremmalta kun todellisuudessa on.

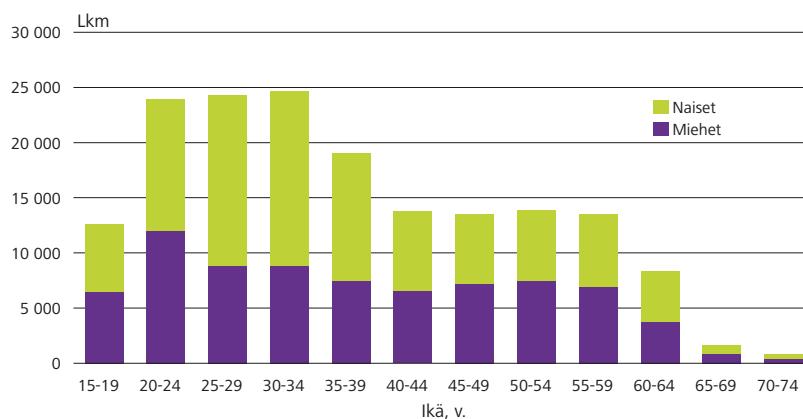
MUUT-RYHMÄSSÄ
NEET-NUORIA ON
12 000–15 000
LASKENTATAVASTA
RIIPPUEN.

semmin useamman henkilön pääasiallinen toiminta pystytään määrittelemään (ks. tietolaatikko). Vuosina 1987–2014 ryhmän koko on ollut runsaat kolme prosenttia väestöstä, henkilömäärältään noin 160 000–180 000 (kuvio 1).

Muut-ryhmässä paljon nuoria

Vuonna 2014 muut-ryhmässä oli noin 170 000 henkilöä. Ryhmässä oli hieman enemmän naisia kuin miehiä. Yhteensä naisia oli yli 93 000. Ryhmässä oli eniten 25–34-vuotiaita, yhteensä 49 000 henkilöä, joista 64 prosenttia oli naisia. (Kuvio 2.)

KUVIO 2. Muut työvoiman ulkopuolella olevat sukupuolen ja iän mukaan 2014

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

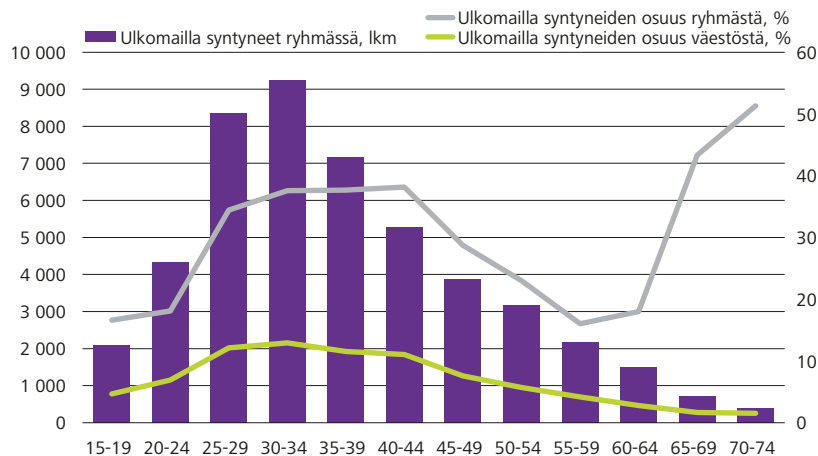
Ryhmässä on oletettu olevan ainakin kotiäitejä sekä nuoria, jotka eivät opiskele tai kuulu työvoimaan (ns.NEET-nuoria).

NEET-nuorille (Not in Employment, Education or Training) on annettu erilaisia määritelmiä. Työssäkäyntitilastossa on käytetty mm. määritelmää, jossa NEET-nuoria ovat 18–24-vuotiaat, jotka eivät ole työssä, koulutuksessa eivät-

kä ole suorittaneet peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Vuonna 2014 tämän määritelmän täyttäviä henkilöitä oli muut-ryhmässä lähes 15 000.

NEET-nuoriin lukeutuu myös naisia, joilla on alle 7-vuotiaita lapsia. Jos heidät jätetään pois NEET-määritelmästä, muut-ryhmän NEET-nuorien määrä tippuu 11 800:een.

KUVIO 3. Ulkomailla syntyneet ja osuus muut-ryhmässä sekä ulkomailla syntyneiden osuus väestössä iän mukaan 2014

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

ULKOMAALAI- TAUSTAISIA ON VAJAAT 30 PROSENTTIA.

Kotiäitien määrää voidaan tarkentaa selvittämällä pienten lasten äitien määrää ryhmässä. Vuoden 2014 tilastossa muut-ryhmässä oli 32 000 naista, jolla oli vähintään yksi alle 3-vuotias lapsi.

Kelan äitiys- ja vanhempainraha-aineiston mukaan muut-ryhmästä 11 500 henkilöä sai äitiys- tai vanhempainrahaa vuoden viimeisellä viikolla.

Ulkomaalaistaustaisten osuus suuri

Ulkomailla syntyneitä oli muut-ryhmässä vuonna 2014 yli 48 000. Tämä on noin 28 prosenttia ryhmästä. Koko väestöstä ulkomailla syntyneitä on 5,9 prosenttia, joten ulkomailla syntyneiden edustus on ryhmässä paljon suurempi kuin väestössä (kuvio 3).

Muut-ryhmän 65–74-vuotiaista lähes puolet on syntynyt ulkomailla. Yli

64-vuotiaiden määrä ryhmässä on kuitenkin pieni: noin 2 400 henkilöä. Näistä ulkomailla syntyneitä on noin 1 100.

Tulottomuus ja pienituloisuus yleisiä

Verotustiedoista saadaan selville muut-ryhmän henkilöiden käytettävissä olevien tulojen määrä vuodelle 2014. Käytettävissä olevia tuloja oli 130 000 henkilöllä muut-ryhmään kuuluvista. Tulojen keskiarvo oli 11 109 euroa/v. henkilöillä, joilla tuloja oli. Käytettävissä oleviin tuloihin lasketaan työtulojen lisäksi mukaan myös saadut tulonsiirrot ja niistä vähennetään maksetut tulonsiirrot. Muut-ryhmässä oli n. 39 300 henkilöä, joilla ei ollut tuloja tai tulot eivät ole tiedossa. Näistä 22 300 on syntynyt muualla kuin Suomessa.

Työtuloja oli kertynyt vuodelta 2014 noin 30 000 henkilölle, näistä kolmasosa

oli alle 25-vuotiaita. Näiden keskimääräiset työtulot koko vuodelta jäävät kuitenkin alle 3 000 euron. Henkilöitä, joilla työtuloja ei ollut kertynyt vuoden aikana, oli siis lähes 140 000. Työttömyyspäivärahaa oli vuoden 2014 aikana ryhmästä saanut 51 600 henkilöä.

Muut-ryhmään kuuluvista 40 000 on THL:n toimeentulotukiaineiston mukaan saanut toimeentulotukea jossakin vaiheessa vuoden 2014 aikana. Vuoden lopussa tukea sai 27 500.

Kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä epäselvä

Selvitystä varten oli saatavilla TEMin toimenpideaineisto, joka kattoi vuonna 2013 ja ennen joulukuuta vuonna 2014 kuntouttavassa työtoiminnassa olleet. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkään työttömänä olleille työllistymismahdollisuuksien ja elämänhallinnan parantamiseksi.

Verrattaessa toimenpideaineistoa muut-ryhmän aineistoon, löydettiin yli 23 000 sijoitusjaksoa, joista runsaat 11 000 oli kuntouttavan työtoiminnan palvelujaksot. Nämä jaksot eivät kuitenkaan kattaneet tilastoinnin viiteajankohtaa. Muut-ryhmässä oli n. 10 000 henkilöä, joilla oli vuonna 2014 kuntouttavan työtoiminnan jaksotieto toimenpide-aineistossa.

Mikäli tilastoinnin käyttöön saataisiin TEMin toimenpideaineisto, joka kattaa pääasiallisen toiminnan luokittelun viiteajankohdan, voitaisiin selvittää, kuinka suuri osa muut-ryhmästä on kuntouttavassa työtoiminnassa viiteajankohtana sekä mihin muihin pääasiallisen toiminnan luokkiin toimenpideaineistossa olleet ovat päätyneet. Aineiston avulla kuntouttavasta työtoiminnasta voisi mahdollisesti myöhemmin luoda oman ryhmänsä pääasialliselle toiminnalle.

Kaikille ei löydy tietoja rekistereistä

Vuonna 2014 muut-ryhmässä oli noin 37 000 henkilöä, joista ei löydy tietoja työssäkäyntitilaston käyttämistä rekisteriaineistoista. Heistä ei ollut tietoa myöskään TEMin toimenpideaineistossa, eivätkä he saaneet toimeentulotukea tai äitiys- tai vanhempainpäivärahaa. Heidän tuloistaan ei myöskään ole saatavissa

sa kyseisen vuoden tietoja. Näistä henkilöistä 21 000 on ulkomailla syntyneitä.

Jos henkilön tuloista ei ole tietoja, on silti mahdollista, että hänellä on tuloja jotka eivät tule verottajan tietoon. Toinen mahdollisuus on, että nämä henkilöt ovat poistuneet maasta, mutta heistä on kuitenkin jäänyt tieto väestorekisteriin.

Yhteensä näistä tulottomista, rekistereistä puuttuvista henkilöissä noin 11 000 oli asuntoväestön ulkopuolella eikä heitä rakennuksen käyttötarkoituksen perusteella pystytä kohdentamaan mihinkään rakennukseen. Noin 8 000 näistä henkilöistä on syntynyt ulkomailla.

Asuntoväestön ulkopuolelle jäävät henkilöt, jotka ovat vakinaisesti kirjoilla laitoksissa – esimerkiksi vanhainkodeissa tai hoitolaitoksissa – tai ovat asunnotomia tai asuvat ulkomailla. Asuntoväestöön kuulumattomia yhteensä muutryhmässä oli 17 762.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn tietojen mukaan Suomessa oli vuonna 2014 yksineläviä asunnotomia 7 107 ja asunnottomia perheitä 427 (ARA 2015). Varmuutta, että kaikki asunnottomat päätyvät muutryhmään ei kuitenkaan ole. Tilastokeskuksen aineistoista ei löydy tietoja henkilöiden asunnottomuudesta, joten näitä henkilöitä ei voida yksilöidä.

Uusia toiminnan luokkia voisi löytyä

Muutryhmässä oli vuonna 2014 noin 170 000 henkilöä. Tämä kattaa noin kolme prosenttia väestöstä. Ryhmän osuus väestöstä on pysynyt melko tasaisena vuosien ajan. Ryhmä sisältää ne henkilöt, joita ei pääasiallisen toiminnan luokitteluprosessin avulla pystytä kohdistamaan mihinkään muuhun ryhmään, esimerkiksi työttömiin tai opiskelijoihin.

Kaikkia muutryhmässä olevia ei pystytä ryhmittämään alaryhmiin. Kuitenkin ryhmästä ainoastaan osa jää täysin ilman mitään rekisteritietoa. Taulukkoon on koottu arvioita alaryhmistä. Ryhmissä voi olla päällekkäisyyksiä. Kuntouttavassa työtoiminnassa olevien lukumäärä on ainoastaan arvio, todellista määrää ei saatu selvitettyä.

Äitiys- tai vanhempainrahan aineistosta pystytään selvittämään viiteajankohtana tukea saaneet. Näistä henkilöt, jotka

TAULUKKO. Arvio muutryhmän jakautumisesta pääasiallisen toiminnan mukaan, lkm

Ryhmässä yhteensä	170 000
Äitiys- tai vanhempainrahalla lapsia hoitavat	11 500
NEET–nuoret (pl. nuoret äidit)	12 000
Tietoja ei löytenyt, mahdollisesti poistuneet väestöstä	11 000
Pienituloiset, toimeentulotuella elävät	27 500
Kuntouttavassa työtoiminnassa	<10 000

Lähteet: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto ja kirjoittajan omat laskelmat

REKISTEREISTÄ EI LÖYTÄNYT TIETOJA 37 000 HENKILÖLLE.

eivät ole luokiteltavissa muihin pääasiallisen toiminnan ryhmiin, voitaisiin määrittellä kotivanhemmiksi tai -äideiksi.

Asunnottomien määrän arviona voidaan käyttää ARAn arviota, mutta näitä henkilöitä ei pystytä Tilastokeskuksen aineistoista erittelemään. NEET-nuoria ryhmässä on noin 12 000–15 000 riippuen käytettävästä määritelmästä. ■

Kirjoittaja työskentelee yliaktuaarina Tilastokeskuksen väestö- ja elinoloilastot-yksikössä.

Lähteet:

ARA 2015. Asunnottomat 2014. <http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/>

Tilastot ja selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2014(32596).

Helminen, Marja-Liisa & Keski-Petäjä, Miina

2016. Miksi turvapaikanhakijat eivät näy vielä väestötilastoissa? Tieto&trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus 26.1.2016. <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/152/>.

Pasila, Aura 2013. Rekisterimuutokset tilastoinnin näkökulmasta. Yrittäjämääritelmän laajentuminen vuonna 2011. http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_008.html.

Tilastokeskus 2007. Laatussa tilastoissa, 2. uudistettu painos. Käsikirjoja 43. http://www.tilastokeskus.fi/meta/qg_2ed.pdf.

Tilastokeskus 2016. Työssäkäyntitilasto. <http://tilastokeskus.fi/til/tyokay/index.html>.

Teollisuus kasvu-uralla mutta kaukana kriisiä edeltäneestä tasosta

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli joulukuussa 1,3 prosenttia suurempi kuin vuoden 2015 joulukuussa. Syyskuukausina teollisuus kasvoi neljän prosentin vauhdilla.

Koko vuonna 2016 teollisuustuotanto kasvoi 2,4 prosenttia. Teollisuustuotannon vuodesta 2012 alkanut lasku kääntyi viime vuonna kasvuksi. Teollisuustuotannon taso on kuitenkin lähes 17 prosenttia finanssikriisiä edeltäneen vuoden 2008 tason alapuolella.

Teollisuustuotanto kasvoi joulukuussa useilla päätoimialoilla. Eniten tuotanto kasvoi kaivostoiminnassa, 3,4 prosenttia. Metsäteollisuuden tuotanto kasvoi 2,8 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Metalliteollisuuden tuotanto kasvoi joulukuussa 1,5 prosenttia.

Kemianteollisuudessa tuotanto väheni joulukuussa 5,3 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden

tuotanto väheni 5,5 prosenttia.

Joulukuussa teollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli 80,1 prosenttia, joka oli 1,9 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. Metsäteollisuuden kapasiteetista oli joulukuussa käytössä 83,6 prosenttia eli prosenttiyksikön enemmän kuin vuoden 2015 joulukuussa. Metalliteollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli joulukuussa 82,9 prosenttia, joka oli 1,6 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin.

Tilaukset loppuvuodesta plussalle

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli joulukuussa 4,7 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Koko vuoden 2016 aikana tilaukset laskivat 5,9 prosenttia edellisvuodesta.

Yritykset saivat joulukuussa uusia tilauksia vuodentakaisesta enemmän metalliteollisuudessa. Metalliteollisuudessa tilaukset kasvoivat edellisvuodesta 9,6 prosenttia.

Kemianteollisuudessa tilaukset laskivat 3,7 prosenttia vuodentakaisesta, tekstiiliteollisuudessa 4,3 prosenttia ja paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla tilaukset laskivat edellisvuodesta 4,8 prosenttia.

Tilastoa tulkittaessa on muistettava, että voimakkaat heilahtelut ovat kuukausitasolla tyypillisiä. Arvoltaan suuriakaan uusia

Teollisuuden uudet tilaukset -indeksi kuvaa yritysten uusien tilausten arvon kehitystä niiden hyödykkeiden ja palveluiden osalta, joiden tuotannon on tarkoitettu tapahtuvan Suomessa sijaitsevalla toimipaikalla. Tilasto perustuu harkinnanvaraiseen otokseen, jonka perushavaintoyksikkönä on yritys tai toimialayksikkö. Otokseen kuuluu kuukausittain 400–450 yritystä tai näiden toimialayksikköä. Tilaston tarkempi kuvaus ja laskentamenetelmä löytyvät tilaston kotisivujen laatuselosteesta.

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuuden uudet tilaukset 2016, joulukuu & Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2016, joulukuu

Öljynjalostuksessa eniten tuontipanoksia

Tuontituotteiden käytön osuus tuotannon arvosta oli öljynjalostuksessa teollisuustoimialojen suurin vuonna 2014. Tilastokeskuksen

Tuotannon suhdannekuvaaja*

	Kesäk.	Heinäk.	Elok.	Syysk.	Lokak.	Marrask.
2016						
Muutos edell. kk.-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	0,3	0,1	-0,4	0,6	0,4	-0,3
Muutos edell. kk.-sta, trendi, %	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	0,5	-1,3	3,2	2,0	1,1	3,4
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	1,0	1,2	0,7	1,8	2,6	1,6

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous

TOL 2008	Volyymin muutos edellisestä vuodesta, %				
	2015*	2016*			
	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.
Huoltotase					
Bkt markkinahintaan	0,1	0,7	2,0	0,9	1,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	0,8	5,3	-1,2	8,4	0,7
Kokonaistarjonta	0,2	2,0	0,9	3,3	1,4
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-3,4	1,6	-0,7	3,0	1,4
Kulutusmenot	0,8	2,0	1,0	1,8	1,7
julkiset	-0,3	1,6	-0,2	0,5	0,7
yksityiset	1,3	2,0	1,5	2,5	2,1
Investoinnit	-0,5	2,3	0,9	4,0	3,2
julkiset	-6,2	-3,5	0,5	3,9	10,9
yksityiset	0,8	3,9	1,1	3,9	1,6
Kokonaiskysyntä **	-0,3	2,6	0,3	2,2	2,4
Toimialojen arvonlisäykset					
Maa-, metsä- ja kalatalous	0,8	1,9	-0,2	1,8	-1,3
Koko teollisuus	-3,8	-2,6	0,8	1,2	3,6
Rakentaminen	2,3	3,9	6,6	3,7	4,3
Kauppa	1,1	2,9	3,1	3,3	1,7
Kuljetus ja varastointi	-2,0	-1,4	-0,2	0,4	-0,4
Kiinteistöalan toiminta	2,2	2,2	2,2	1,5	0,8

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorj. sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu		Työpäiväkorjattu
	Jouluk. 2016/ Marrask. 2016*	Joulukuu 2016/ Joulukuu 2015	
<i>Volyymin muutos, %</i>			
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-0,7	1,3	
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	-6,7	3,4	
Teollisuus (C)	-0,4	1,5	
Elintarvikkeiden valmistus	-0,8	-0,1	
Juomien valmistus	4,9	12,9	
Sahatavaran ja puu- ja korkkituotteiden valmistus	3,5	15,1	
Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus	-1,2	-1,7	
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	1,2	6,1	
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	1,9	11,2	
Metallien jalostus	6,5	3,2	
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	1,0	8,2	
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	4,5	-2,9	
Huonekalujen valmistus	2,3	10,2	
Sähkö-, kaasua- ja lämpö- ja ilmastointihuolto (D)	-6,7	-0,5	
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	7,5	-6,1	
Käyttötarkoituksiluokitus			
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	0,9	5,5	
Investointitavarat	-0,6	-0,4	
Kestokulutustavarat	2,8	9,1	
Muut kulutustavarat	-4,9	-4,1	
Erikoisindeksi			
Elintarviketeollisuus	-0,2	1,4	
Metsäteollisuus	-0,5	2,8	
Kemianteollisuus	-6,1	-5,3	
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	-4,7	-5,5	
Kone- ja metallituoteteollisuus	2,1	3,3	

* Ennakkotieto

panos-tuotostilaston mukaan peräti 87 prosenttia toimialan tuotannon arvosta muodostui tuontituotteiden käytöstä. Koko talouden tasolla vastaava osuus oli keskimäärin 23 prosenttia vuonna 2014.

Toimialat käyttävät tuotteiden valmistuksessa panoksina tuontituotteita ja muilta toimialoilta ostettuja kotimaisia tuotteita. Vähäistä tuontipanosten käyttö oli lääketeollisuudessa.

Lähde: Tilastokeskus, Panos-tuotos 2014

Konkurssit ja yritys-saneeraukset vähenivät

Viime vuonna pantiin vireille 2 408 konkurssia, mikä on 166 konkurssia (6,5 prosenttia) vähemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Henkilökunnan määrä konkurssiin haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan 12 580, mikä on 1 678 henkilöä (15,4 prosenttia) enemmän kuin edellisvuonna.

Konkurssien määrä väheni maa-, metsä- ja kalatalouden, teollisuuden ja kaivostoiminnan, rakentamisen, kaupan sekä muiden palveluiden päätoimialoilla. Lukumääräisesti eniten konkurssit vähenivät muiden palveluiden päätoimialalla. Alalla pantiin vireille 695 konkurssia, mikä on 62 konkurssia (8,2 prosenttia) vähemmän kuin edellisvuonna. Muiden palveluiden päätoimiala käsittää mm. informaatio- ja viestintäpalvelut, rahoitus- ja vakuutus toiminnan, kiinteistöalan toiminnan, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan, hallinto- ja tukipalvelut, koulutuspalvelut, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä taide-, viihde- ja virkistystoiminnan.

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

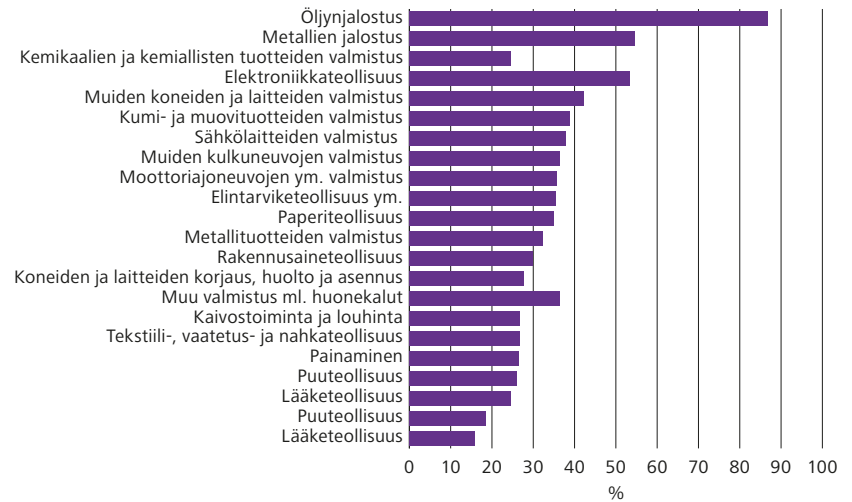
	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos	%-muutos	%-muutos	%-muutos
	Elo-lokak.	Tammi-lokak.	Syys-marrask.	Tammi-marrask.
2010=100				
TOL 2008	2016/2015	2016/2015	2016/2015	2016/2015
Teollisuus	4,0	0,1	0,4	-1,1
Rakentaminen	10,0	8,4	8,8	6,4
Kauppa	2,7	0,7	2,7	1,7
Muut palvelut	4,6	3,4	4,8	3,2

Kaupan liikevaihto

TOL 2008	Marraskuu	Tammi-marrask.
	2016/2015	2016/2015
	%-muutos	%-muutos
Kauppa yhteensä (G)	6,5	1,2
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	9,8	9,3
Tukkukauppa (46)*	7,7	-0,5
Vähittäiskauppa (47)*	3,3	0,8
tavaratalokauppa	4,5	2,5
päivittäistavara-kauppa	2,4	0,3

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Tuontituotteiden käytön osuus tuotannon arvosta teollisuudessa vuonna 2014

Lähde: Tilastokeskus, Panos-tuotos 2014

Vireille pantujen konkurssien määrä kasvoi tammi-joulukuussa kuljetuksen ja varastoinnin sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan päätoimialoilla. Lukumääräisesti eniten konkurssit lisääntyivät majoitus- ja ravitsemistoiminnan päätoimialalla. Alalla pantiin vireille 216 konkurssia, mikä on 15 konkurssia (7,5 prosenttia) enemmän kuin edellisvuonna.

Myös yritysaneerausten määrä väheni viime vuonna. Vireille pantiin 440 yritysaneera-

usta, mikä oli 54 yritysaneerausta (10,9 prosenttia) vähemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Henkilökunnan määrä yritysaneeraukseen haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan 4 141, mikä on 309 henkilöä (6,9 prosenttia) vähemmän kuin edellisvuonna.

Lähde: Tilastokeskus, Konkurssit 2016, joulukuu & Yritysaneeraukset 2016, 4. vuosineljännes.

Rakennustuotanto

	Kolmen kuukauden summa ja vuosimuutos		
	9-11/2016	8-10/2016	7-9/2016
Myönnetty rakennusluvat 1000 m ³	9 460	8 300	6 740
%	3,7	-12,0	-28,8
Aloitettujen rakennushankkeiden 1000 m ³	9 637	10 984	10 294
%	11,1	11,2	5,1
Valmistuneet rakennushankkeiden 1000 m ³	7 978	6 870	6 111
%	0,6	-14,0	-3,5

Konkurssit

TOL 2008	Tammi-jouluk.	Tammi-jouluk.	Vuosimuutos, %
	2016	2015	
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	2 408	2 574	-6,4
Maa-, metsä- ja kalatalous	61	67	-9,0
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	239	273	-12,5
Rakentaminen	476	522	-8,8
Kauppa	485	521	-6,9
Kuljetus ja varastointi	189	188	0,5
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	216	201	7,5
Muut palvelut	695	757	-8,2
Toimiala tuntematon	47	45	4,4
Henkilökunta yhteensä¹⁾	12 580	10 902	15,4

1) Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Vasta- valmistuneiden työllistyminen heikkeni edelleen

Vastavalmistuneiden työllisyys jatkoi heikentymistään vuonna 2015. Tilastokeskuksen koulutustilastojen mukaan työllisyys on heikentynyt jo viiden vuoden ajan ja on tällä hetkellä edellistä taantunutta alhaisemmalla tasolla. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittaneista työssä oli 65 prosenttia ja korkeakoulututkinnon suorittaneista 80 prosenttia.

Vastavalmistuneiden työllistymistä mitataan vuoden kuluttua valmistumisen jälkeen. Kaikista tutkinnon suorittaneista oli töissä 65 prosenttia, prosenttiyksikön vähemmän kuin edellisellä vuonna. Tutkinnon suorittaneista päätoimisesti työskenteli 50 prosenttia ja opiskelijain ohella oli töissä 15 prosenttia. Työttömyyden osuus oli 14 prosenttia.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittaneista työssä oli 65 prosenttia, joista työn ohella opiskeli lähes 10 prosenttia. Joka viides toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista oli työttömänä valmistumisen jälkeen.

Ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista työllistyi 82 prosenttia. Kun kaikkien vasta- valmistuneiden työttömyys kasvoi puoli pro-

senttiyksikköä, sekä ylemmän korkeakoulututkinnon että tohtorintutkinnon suorittaneiden työttömyys kasvoi yli prosenttiyksikön. Ylemmän korkeakoulututkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista joka kymmenes oli työttömänä.

Tohtoreiden työllistyminen heikkeni vajaa 2 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Vastavalmistuneista tohtoreista oli töissä 82 prosenttia ja työttömänä 8 prosenttia.

Edellisvuoteen verrattuna sekä miesten että naisten työhön sijoittuminen heikkeni hieman. Miehistä työllisiä oli 59 prosenttia ja naisista 70 prosenttia. Etenkin ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden miesten työllistyminen oli vaikeaa. Vuonna 2015 ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista miehistä oli työssä 58 prosenttia ja naisista 71 prosenttia.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista miehistä oli työssä 79 prosenttia ja naisista 83 prosenttia.

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet miehet ja naiset työllistyivät lähes yhtä hyvin. Miehistä oli työssä 83 prosenttia ja naisista 82 prosenttia.

Tohtorintutkinnon suorittaneet naiset työllistyivät 5 prosenttiyksikköä paremmin kuin miehet. Naisista työssä oli 85 prosenttia.

Ylioppilastutkinnon ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneista suurin osa jatkaa opintojaan muissa koulutuksissa, ylioppilaisista 61 prosenttia ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneista 87 prosenttia.

Terveysalalla löytyy työtä

Sijoittumisessa oli eroja koulutusaloittain. Koulutusaloittain parhaiten sijoittuivat terveys- ja hyvinvointialalta valmistuneet, joista työllisiä oli 84 prosenttia valmistuneista.

Kasvatusalalta työllistettiin lähes yhtä hyvin. Siltä valmistuneista 81 prosenttia oli työllisiä.

Eniten työttömiä oli tekniikan aloilla, 23 prosenttia valmistuneista.

Maakunnittain vastavalmistuneiden työllisyys vaihteli Ahvenanmaan 82 prosentista Pohjois-Karjalan 56 prosenttiin. Koko maan keskiarvoa paremmin työllistettiin Ahvenanmaan lisäksi Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa.

Lähde: Tilastokeskus, Koulutustilastot 2017

Ansiot paranivat prosentin

Palkansaajien nimellisiansiot nousivat Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuoden 2016 loka-joulukuussa 1,0 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Reaaliansiot nousivat 0,3 prosenttia edellisen vuoden neljanteen neljännekseen verrattuna.

Vuoden 2016 keskimääräinen ansiotason nousu edelliseen vuoteen verrattuna oli ensimmäisten ennakkotietojen mukaan 1,2 prosenttia ja reaaliansiot nousivat 0,8 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus, Ansiotasoindeksi 2016, 4. neljännes

Työttömyys

	Joulukuu 2015/2016		4. nelj. 2015	
	Joulukuu 2016	%-muutos	4. nelj. 2016	%-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	207	-14,0	212	-7,8
Miehet	113	-12,0	115	-8,9
Naiset	94	-16,3	98	-6,3
15–24-vuotiaat	43	-19,5	45	-10,8
Työttömyysaste, %	7,9	-1,3 yks.	8,0	-0,7 yks.
Miehet	8,2	-1,2 yks.	8,4	-0,9 yks.
Naiset	7,5	-1,3 yks.	7,7	-0,4 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	14,7	-4,6 yks.	15,9	-2,2 yks.
25–34-vuotiaat	7,1	-2,2 yks.	7,6	-0,9 yks.
35–44-vuotiaat	6,3	-1,9 yks.	6,8	-0,2 yks.
45–54-vuotiaat	7,5	-0,5 yks.	6,8	-0,7 yks.
55–64-vuotiaat	7,7	0,5 yks.	7,9	-0,4 yks.
15–64-vuotiaat	8,0	-1,4 yks.	8,2	-0,7 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	7,0	-1,8 yks.	7,0	-0,9 yks.
Lounais-Suomen AVI	8,2	-1,3 yks.	8,9	-0,3 yks.
Itä-Suomen AVI	11,0	4,3 yks.	10,9	2,4 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	7,7	-1,9 yks.	8,0	-1,4 yks.
Pohjois-Suomen AVI	8,9	-2,0 yks.	9,2	-0,7 yks.
Lapin AVI	..	.. yks.	8,4	-2,7 yks.

Työllisyys

	Joulukuu 2015/2016		4. nelj. 2015	
	Joulukuu 2016	%-muutos	4. nelj. 2016	%-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotiaa väestö	4 109	0,0	4 109	0,0
Työvoima yhteensä	2 628	0,0	2 639	-0,1
Työvoimaosuus, %	64,0	0,0 yks.	64,2	-0,1 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	68,3	1,3 yks.	68,1	0,7 yks.
Miehet	69,7	2,0 yks.	69,3	1,5 yks.
Naiset	66,8	0,6 yks.	66,9	-0,1 yks.
Työlliset	2 421	1,4	2 427	0,6
Miehet	1 261	2,5	1 260	1,8
Naiset	1 160	0,2	1 166	-0,7
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yritt. perheenjäsenet	326	-4,8	333	-2,4
Palkansaajat	2 095	2,4	2 094	1,1
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhde	1 781	1,4	1 788	0,2
Määräaikainen työsuhde	314	8,8	306	6,6
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1 755	0,8	1 765	0,6
Osa-aikatyölliset	341	12,0	329	4,1
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 481	0,0	1 470	0,3

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Osakeasunnot halpenivat

Viime vuoden neljännellä vuosineljänneksellä vanhojen osakeasuntojen hinnat laskivat koko maassa 0,4 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Pääkaupunkiseudulla hinnat nousivat 0,2 prosenttia, kun taas muualla Suomessa ne laskivat 0,9 prosenttia.

Vuoden 2015 vastaavaan ajankohtaan verrattuna hinnat nousivat koko maassa 1,2 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla hinnat nousivat 2,6 prosenttia ja muualla Suomessa hinnat laskivat 0,1 prosenttia.

Loka–joulukuussa vanhan osakehuoneiston keskimääräinen neliöhinta oli koko maassa 2 295 euroa, pääkaupunkiseudulla 3 664 euroa ja muualla maassa 1 681 euroa.

Uusien kerros- ja rivitaloasuntojen hinnat nousivat 2,2 prosenttia koko maassa edelliseen neljännekseen verrattuna. Pääkaupunkiseudulla hinnat nousivat 2,4 prosenttia ja muualla Suomessa 2,1 prosenttia.

Ennakkotietojen mukaan koko vuonna 2016 vanhojen kerros- ja rivitalojen hinnat nousivat 0,9 prosenttia edellisestä vuodesta. Pääkaupunkiseudulla hinnat nousivat 2,1 prosenttia, kun taas muualla maassa ne laskivat 0,1 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus, Osakeasuntojen hinnat

Vuokrat nousivat

Vuokrien vuosinousu oli vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä 2,6 prosenttia.

Vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat nousivat koko maassa keskimäärin 2,4 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat nousivat 2,5 prosenttia, muualla Suomessa 2,3 prosenttia.

ARA-asuntojen vuokrat nousivat koko maassa 2,9 prosenttia.

Edelliseen vuosineljännekseen verrattuna vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat nousivat 0,5 prosenttia ja ARA-asuntojen vuokrat 0,4 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus, Asuntojen vuokrat

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*

Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2010 = 100	4. nelj. 2015	1. nelj. 2016**	2. nelj. 2016**	3. nelj. 2016**	4. nelj. 2016**
Koko maa, €/m ²	2 422	2 443	2 461	2 469	2 464
Nimellishintaindeksi	107,5	108,0	109,1	109,2	109,4
vuosimuutos, %	0,6	1,0	1,8	1,6	1,8
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 750	3 775	3 801	3 860	3 863
Nimellishintaindeksi	112,0	112,4	114,1	114,9	116,1
vuosimuutos, %	1,4	1,2	3,0	2,9	3,6
Muu maa, €/m ²	1 681	1 701	1 713	1 694	1 685
Nimellishintaindeksi	102,4	103,1	103,5	102,8	102,1
vuosimuutos, %	-0,3	0,9	0,3	0,0	-0,2
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	120,6	121,9	123,5	124,2	
vuosimuutos, %	1,1	1,5	-0,5	3,1	
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	149,6	140,3	149,5	145,1	
vuosimuutos, %	-2,6	1,1	7,6	9,8	

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna

** Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2015 = 100)

	Jouluk. 2016	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	101,0	0,2	1,0
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	99,3	0,1	-0,6
Alkoholijuomat, tupakka	101,9	0,0	2,0
Vaatetus ja jalkineet	101,2	-1,4	-0,4
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	101,4	0,3	1,5
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	100,7	0,3	0,6
Terveys	106,4	0,1	7,1
Liikenne	101,7	1,5	2,4
Viestintä	99,7	-0,4	0,7
Kulttuuri ja vapaa-aika	99,6	0,5	-0,7
Koulutus	103,2	0,0	2,0
Ravintolat ja hotellit	102,0	-0,2	1,2
Muut tavarat ja palvelut	99,5	-0,2	-0,8
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 925		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset

Palkansaajaryhmä / sektori	2010=100 4. nelj. 2016*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 4. nelj. 2016*
Yhteensä	113,0	1,0	3 392
Tuntipalkkaiset	111,2	1,0	2 722
Kuukausipalkkaiset	113,2	1,0	3 517
Miehet	112,1	1,0	3 708
Naiset	113,7	1,0	3 085
Sektori			
Yksityinen ja muut	113,1	1,0	3 481
Kunnat	111,5	1,0	3 039
Valtio	116,2	1,1	3 854
Muut	113,7	1,0	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot

* Ennakkotieto

** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 4. neljänneksellä 0,3 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010 = 100)

	Joulukuu 2016	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	103,6	0,8	2,4
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	105,9	0,5	2,3
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	100,9	1,3	2,6
Vientihintaindeksi	100,9	1,3	2,6
Tuotintahintaindeksi	102,5	3,0	7,5
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	106,4	1,1	3,9
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	109,7	1,0	3,8

Rakennuskustannusindeksi (2015 = 100)

	Joulukuu 2016	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	100,9	-0,2	1,0
Työ	101,9	0,0	1,4
Tarvikkeet	100,4	-0,4	0,9
Palvelut	99,7	0,0	-0,4

Äänestäminen on paras tapa vaikuttaa, mutta...

Euroopan parlamentin vuoden 2016 keväällä teettämän haastattelututkimuksen mukaan reilu puolet EU-nuorista oli sitä mieltä, että äänestäminen on paras tapa vaikuttaa yhteiskunnassa.

Vaalidemokratian voimaan uskotaan eniten Ruotsissa (84 % nuorista), Ranskassa (70 %) ja Suomessa (68 %).

... äänestymiskäyttäytyminen kertoo toista

Esimerkiksi vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa vain 27,8 prosenttia 18–24-vuotiaista EU-

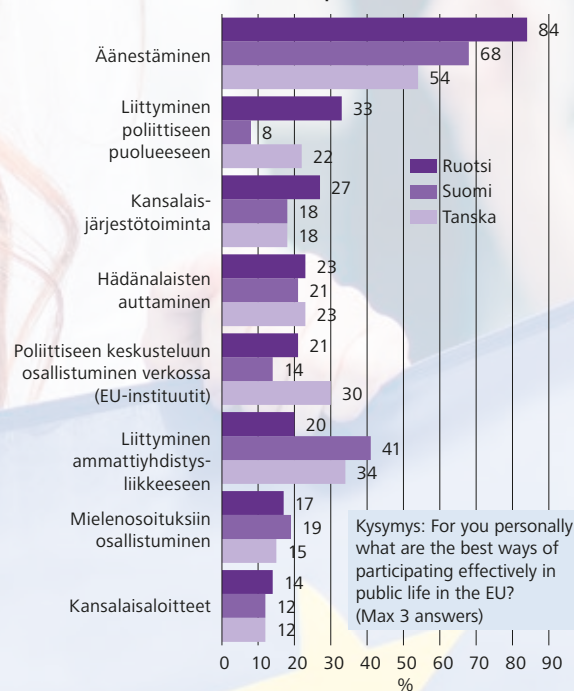
nuorista kävi äänestämässä. Yleinen äänestysprosentti jäi sekin alhaiseksi, 42,6 prosenttiin.

Ruotsissa eurovaalit keräsivät eniten nuoria vaaliurnille: 18–24-vuotiaiden äänestysaktiivisuus – 65,5 prosenttia – ylitti myös perinteisesti innokkaimpien äänestäjien eli yli 55-vuotiaiden äänestysaktiivisuuden (48,5 %).

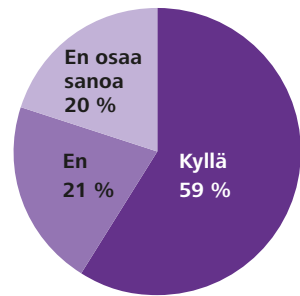
Suomessa vain 10,4 prosenttia 18–24-vuotiaista nuorista äänesti vuoden 2014 eurovaaleissa. Yli 55-vuotiaiden äänestysprosentti oli 43,2 prosenttia.

Ruotsissa poliittiseen puolueeseen liittyminen (33 %) oli ää-

Mihin vaikutustapoihin nuoret uskovat

Suomalaisnuorista 59 prosenttia aikoo äänestää kunnallisvaaleissa

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan viime kesänä teettämän gallupin mukaan 59 prosenttia 18–29-vuotiaista nuorista aikoo äänestää tulevilla kunnallisvaaleilla.

Viidennes nuorista aikoo kuitenkin jättää äänestämättä. Edellisissä kunta-vaaleissa äänestysprosentti oli vain 33 samassa ikäryhmässä.

Tärkeimmät syyt äänestämättä jättämiselle ovat nuorten mukaan, että he eivät koe omaavansa mielipiteitä, joiden perusteella voisi äänestää – 34 prosenttia vastaajista – tai että he eivät viitsi käydä äänestämässä, 26 prosenttia.

Nuorista, jotka eivät aio äänestää 22 prosenttia kokee, että heidän on vaikea löytää sopivaa ehdokasta, ja 18 prosenttia kokee, että äänestämisestä ei ole mitään hyötyä.

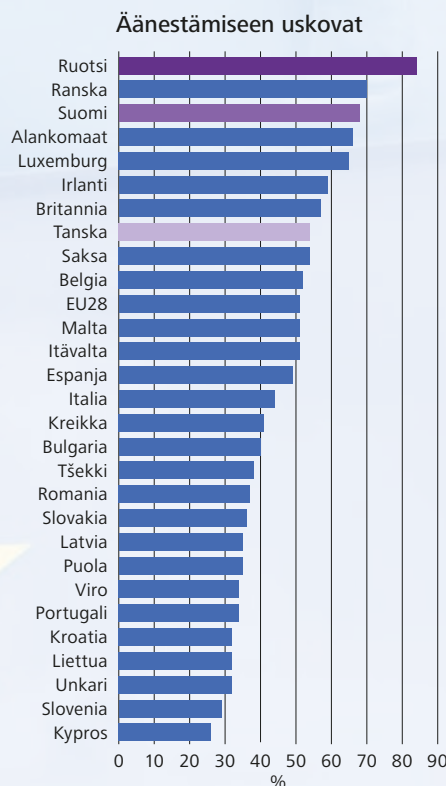
Puolet gallupiin vastanneista ei osannut sanoa, mitä puoluetta äänestäisi. Kantansa ilmoittaneiden kolme suosituinta puoluetta olivat Vihreät (24,8 %), Kokoomus (18,7 %) ja Keskusta (16,9 %). Perussuomalaisia olisi äänestänyt 7,6 prosenttia 18–29-vuotiaista ja vasemmistoliittoa 11,5 prosenttia. Muiden puolueiden kannatus jäi alle 10 prosenttiin. ■

Tutkimuksen toteutti Feelback Oy kesäheinäkuussa 2016. Haastatteluihin osallistui tuhat 18–29-vuotiasta suomalaisnuorta. Virhemarginaali puoluekannatuksessa oli +/-3,5 %.

Eurobarometri survey-tutkimuksen toteutti TNS opinion huhtikuussa 2016. Kyselyyn vastanneet olivat 16–30-vuotiaita EU-kansalaisia.

äänestämisen jälkeen nuorten mielestä toiseksi tärkein vaikuttamisen kanava. Suomessa nuoret kokivat ammattiyhdistysliikkeen liittymisen (41 %) selkeästi tärkeämmäksi kuin puolueeseen liittymisen (8 %). Myös tanskalaisnuoret kokivat ammattiyhdistysliikkeen (34 %) tärkeämmäksi kuin puolueen (22 %). ■

Lähde: Special Eurobarometer of the European Parliament, European Youth 2016

LAAJA TILASTOJEN KOKOOMATEOS
SUOMESTA JA SUOMALAISISTA.
VUOSIKIRJASSA YHDISTYVÄT UUSIN
TILASTOTIETO JA PITKÄT AIKASARJAT
YHTEISKUNNAN KEHITYKSESTÄ.

SUOMEN TILASTOLLINEN VUOSIKIRJA 2016

Hinta 80 euroa (sisältää arvonlisäveron).
Tilaukseen lisätään toimitusmaksu.

Tilaukset:
Edita Publishing Oy
Puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

